

Эсэгэ ороноо, эхэ нютагаа эб хамта мандуулая!

БУРЯАД

Бүгэдэ арадай сонин

ҮНЭН

1921 оной декабрийн 21-нээ гарана

ДУХЭРИГ

№ 46 (502)

2006
ноябриин
23
Четверг

№ 136
(21376)

Намарай
һүүл шара
нохой
нарын
3
гарагай

Бурятия-унэн

Дүхэриг-шэрээ

БУРЯАДНАЙ 2025 ОНДО ХАЙШАА БАЙХАБ?

Ноябриин 23-да, 24-дэ үнгэрхэ «дүхэриг - шэрээдэ» хабаа-дагшад эгээл нимэ асуудалда харюусаха ёһотой.

Исэ буряад Республикын Экономическа хүгжэлтын болон гадаадын харилсааны министрство, мун Россин Федерацийн Правительствын дэргэдэхи Арадай ажахын академи тус хэмжээ эмхидхэнэ.

Ноябриин 23-най 10.00 сагта «дүхэриг - шэрээ» дээрэ буряад Республикын экономико яжа хүгжөөхэ тухай зүбшэн хэсэгдэхэ наа, 14.00 сагта буряадай ниислэл хото Улаан-Удын хүгжэлтын хараа шэглэлүүд хараалагдахаар түсэлбэгдэнэ.

Удаадахи үдэрын хэмжээн үргэлжэлхэдөө, үглөөнэй 10.00 сагта «Социальна политика: саашаа гол анхарал табиулагдаха үндэһэн проектүүд» гэхэн темээр хабаадагшад хөөрэлдэнэ. Тийхэдэ 14.00 сагта «Соёлой политика - регион хүгжөөлгын нэгэ түлхисэ» гэжэ темээр «дүхэриг - шэрээ» зарлагдана.

Энэ хэмжээндэ республикын бүхы министрствэнүүд, агентствэнүүд, Улаан-Удын Захиргаан, олзын хэрэг эрхилэгшэд, түмэр

замай хүтэлбэрилэгшэд, аймагуудай гудваанар хабаадаха юм.

Республикын политическэ ажабайдалда тус «дүхэриг-шэрээнүүд» тон томо хэмжээн боложо шалгархан гээшэ. Москвагай Арадай ажахын академийн түрүү эрдэмтэдтэй хамта буряад Республикын хуули баригшад ханал бодолнуудаараа, түсэбүүдээрээ хубаалдаха.

Гэхэтэй хамта энэ хэмжээнтэй материалнууд буряадай хүгжэлтэ 2025 он хүртээр тодорхойлохо болоно.

Буряад Республикын Правительствын мэдээсэлэй таһаг.

Зүблөөн

ҺУНГАЛТА ЭМХИДХЭГШЭДЭЙ ҺУРАЛСАЛ

Буряад Республикын Һунгуулин комиссийн дэргэдэхи Координационо Советэй ээлжээтэ зүблөөн үнгэрбэ. Һунгалта эмхидхэгшэдэй мэргэжэлтэ бэлдэхэ дээшлүүлэхэ, мун залуу һунгалта тэдэнэй һунгаха эрхэ тухай тодорхойгоор ойлгуулаха талаар ямар ажал бэелүүлжэ байһанаа Тарбагатайн районы Координационо Советэй түрүүлэгшэ П.Т.Кушнарев, мун ниислэл хотын Советскэ районы Координационо Советэй түрүүлэгшэ О.Г.Екимовский гэгшэд тохобо.

Эрдэм һуралсалай халбарин хүдэлмэрилэгшэдэй мэргэжэл дээшлүүлгын буряадай институтдай методист А.Я.Хагоева һунгуулин эрхэ тухай эдиршүүдэ һургуулин багшанарай зүбөөр зааха хэрэгтэ ямар туһаламжа үзүүдэг тухай хөөрөөжэ үгэбэ.

Республикын Һунгуулин комиссийн түрүүлэгшын орлогшо Н.Т.Дашиева эрхэтэнэй - хуули ёһо мэдэхын талаар соёл дээшлүүлэхэ зорилготойгоор буряад ороной номой сангуудай дунда үнгэргэгдэн I конкурс дүнгүүдтэй танилсуулаа. Буряад Республикын дээдэ һургуулинуудай юридическэ факультэдүүдтэй шабинар Һунгуулин эрхэ тухай эгээн эрхим шэнжэлэгэ элирүүлэхэ конкурсдо эдэхитэйгээр хабаадана гээд тэмдэглээ. Илангаяа БГУ-гай шабинар амжалта туйладаг байна. Энэ дээдэ һургуулин багша, социологийн эрдэмэй доктор Э.Д.Дабаева тохёохы шударгы эмхидхэлэй ажалын түлөө буряад Республикын Һунгуулин комиссийн Баярай бэшэг барюулагдаба.

Т. САМБЯЛОВА.

Ноябриин 26 - Эхын бүхэроссин үдэр

ЭХЭНЭРНҮҮДТЭ, ОЛОН ХҮҮГЭДТЭЙ БҮЛЭДЭ ТУНАЛХА

Ноябриин 22-то үглөөнэй 10 сагнаа республикымнай Үндэһэн номой сангай конференц-зал соо Эхэнэрнүүдэй республиканска форум ажалаа эхилээ.

1998 онһоо тэмдэглэгдэжэ эхилһэн Эхын бүхэроссин үдэртэ зориулагдаһан энэ форумой хүдэлмэридэ министрствэнүүдэй түлөөлөгшэд, хүн зоние социальна талаһаа хамгаалгын эмхидхэгшэд, Эхэнэрнүүдэй холбоной, аймагуудай захиргаануудай хүтэлбэрилэгшэд, олон үхибүүдтэй эхэнүүд уригдан хабаадан байна.

Жэл бүри үнгэргэгдэдэг заншала болоһон энэ һайндэртэ хүдэлмэртэ эхэнэрнүүдые, олон хүүгэдтэй эхэ зоние амаршаладагбди, республикын Президентын болон Правительствын Түрүүлэгшэ А.В.Потапов Правительствын зүгһөө амаршала зуураа олон хүүгэдтэй, баян сэдхэлтэй эхэнүүдтэ - 17 хүүгэдтэй В.А.Попова, 10 үхибүүдтэй Р.Э.Эрдынеева, 13 хүүгэдтэй С.Д.Мункуева, бусад эхэнүүдтэ элүүр энхэ байхые, зол жаргалтай ажаһуухые Правительствын Түрүүлэгшын социальна байдал хүгжөөлгөөр орлогшо С.Г.Ефимов тэмдэглээ. «Семья с детьми - будущее Республики Бурятия» гэхэн уриа доро 2006 ондо Правительствын бэелүүлһэн национальна проектүүд гэр бүлэ бэхийүүлэхэ, эхэнэрнүүдтэй байдал, ажал һайжаруула хэрэгтэ зориулагдаа гэжэ хэлээд, «Закон о материнском капитале» гэхэн хуулин проект бэелүүлэгдэжэ

эхилбэ гэжэ онсолоод, бүхы эхэнэрнүүдые халуунаар амаршалаа. «Эжы» гэхэн нангин үгөөр хэлэндэ ородогбди, олон хүүгэдтэй бүлые социальна талаһаа хамгаалха асуудалаар Арадай Хурал ехэ ажал ябуула, ажаһуудалын талаар шийдхэгдэггүй асуудалууд олон гэжэ республикын Арадай Хуралай Түрүүлэгшын орлогшо Ф.П.Ботоева хэлэһэн байна. «Республикымнай хүн зоний 52 процентнь эхэнэрнүүд, тэдэндэ ажал олгохо, социальна-экономическа байдалынь һайжаруула хуала» гэжэ буряад Республикаар ахмад федеральна инспектор Б.В.Данилов тэмдэглээд, хүтэлбэрилхы баян дүршэлтэй байһан эхэнэрнүүдые нэрлэбэ. Тэдэнэй дунда бэлигтэй ударидиагша, политик байһан Л.Ч.Нимаевагай нэрэ дурсаа. Арадай Хуралай Түрүүлэгшын орлогшо, «Единая Россия» ВПП-

гэй буряадай региональна таһагай түлөөлөгшэ И.И.Калашников форумдо сугларагшадые халуунаар амаршала, олон хүүгэдтэй гэр бүлэнүүдтэ зориулагдаһан хэмжээ ябуулануудтай, единароссуудай буулгаһан шэнэ фильмтэй танилсуулаа.

«О повышении социально-экономического и политического статуса женщин в Республике Бурятия» гэхэн элидхэл республикын ажал болон социальна хүгжэлтын министрэй орлогшо, Эхэнэрнүүдэй холбоной түрүүлэгшэ А.К.Санжадова олоной анхаралда дурадаха. Удаадахи дугаарнуудтаа энэ форум тухай тодорхойгоор хөөрэхэбди.

Бэлигма ОРБОДОЕВА.
ЗУРАГ ДЭЭРЭ: эхэнэрнүүдэй форумой үедэ.
Радна-Нима БАЗАРОВАЙ фото.

Завершился приём материалов на конкурсы «Лучшие люди Бурятии-2006», «Символ девяти знамен», «Ахын Агуухэ Шарлай». Итоги конкурсов подводит независимое общественное жюри, состоящее из известных литературоведов, журналистов и ученых.

«БУРЯАД ҮНЭН» СОНИМНАЙ!

Владислав ТҮГДЭМЭЙ

Ага, Зэгэ, Захаамин, Аха, Муя, Баргажандаа Аян жэггэ зөрөөшо Аза «Буряад үнэмнай».

Дабталга:
Үдэр бүри маанартаа Үндэр үгөө заяагааш, Үзэл шэди дугаартаа Үнэн зүбөөр уряалааш.

Хойто-Байгал, Ярууна, Хори, Хяагта, Хэжэнгэдгэ Ходо урма залааша Хошон зугаа сонимнай.

Дабталга.
Тунхэн, ниислэл Үдээрээ Түшэг олон нютагаараа Түрэл хэлэ үрэгшэ Түүхын холбоо «Үнэмнай».

Уважаемые наши читатели!

С 27 ноября по 3 декабря Почта Бурятии объявила Неделю подписчика (см. ниже). Предлагаем в этот период оформить подписку на наши газеты и журналы. Подписные цены на первое полугодие 2007 года со скидкой:

- «Бизнес-олзо» - 63 руб.
- «Буряад үнэн» (в него входят «Тусхай дугаар», «Буряад үнэн-Духэриг» и «Бизнес-олзо») - 205 руб.68 коп.
- «Буряад үнэн» - «Духэриг» - 135 руб.42 коп.
- «Бурятия» ежедневная (в нее входит «Бурятия-7») - 351 руб.
- «Бурятия-7» - 179 руб.52 коп.
- «Спорт - Тамир» - 123 руб.78 коп.
- Детский журнал «Одон» - 72 руб.84 коп.
- Литературно-художественные журналы:
- «Морин хуур» - 54 руб.27 коп.
- «Вершины» - 54 руб.27 коп.

«Буряад үнэн» газетэдээ 2007 оной захил хэгтэй!

По итогам подписной кампании ИД «Буряад үнэн» проведет юбилейную лотерею с розыгрышем ценных призов.

Уважаемые подписчики!

С 27 ноября по 3 декабря «Неделя подписчика» во всех отделениях почтовой связи! Приглашаем всех, кто еще не оформил подписку на газеты и журналы на 1-е полугодие 2007 г.

- 20% скидка на услуги связи;
- розыгрыш призов от фирмы «Rolsen» для подписавшихся на 6 месяцев 1 п/г.2007 г. в конце декабря 2006 г.;
- 24 комплекта призов (микроволновые печи, пылесосы, электромашинки, сотовые телефоны).

Подробности по тел.: 21-45-38, 21-63-90.

ЭЛҮҮРЖҮҮЛГҮН КОМПЛЕКСНУУД БАРИГДАХА

Улаан-Үдэдэ физкультурно-элүүржүүлгын комплекс барилгын түсэбтэй танилсуулаха Москваһаа айшаа - проектировщик Ингмар Витвицкий, сенатор В.Б.Малкина түлөөлөгшэ Александр Бондаренко - ербэдэ. Проектировщик Ингмар Витвицкий Буряад Республика хэдэн дахин ерһэн, манай байгаали һайнаар мэдэхэ хүн. Тэрэ Санкт-Петербург хотодо өөрингөө архитекторна фирметэй.

Правительствын дэргэдэ Ингмар Витвицкийн проекттэй выставкэ болобо. Сугларагшад бүхы чертэжнуудтай танилсаха аргатай байба. Тэрэнэй удаа Правительствена часта депутадудай урда энэ асуудал шагнадаба.

Александр Бондаренкын хэлэһээр, Буряадай АССР-эй 25 жэлэй нэрэмжэтэ стадионий һуурида баригдаха шэнэ элүүржүүлгын комплекс барилгада мүнгэнэй талаар гүрэнһөө 3,7 миллиард түхэриг һомолодохо, инвестор В.Б.Малкин - 1,585 миллиард мүнгэ һомолохо юм. Синхронно барилгын хүсөөр ниислэл хотодо гурбан физкультурно-элүүржүүлгын комплекснууд баригдахаар хараалагдана. БГУ-гай «Спартак» стадионий орондо шэнэ 12 мянган зонтой багтахы стадион баригдаха, үбэлэй спорт хүгжөөхын тула Аршаан һуурин газарта баһал стадион бии болохо. Тийн Улаан-Үдэдэ аяар гурбан физкультурно-элүүржүүлгын комплекснууд баригдаха юм.

Янжам ЖАПОВА.

Буряад Республикын Правительствда

**АГРОПРОМЫШЛЕННА КОМПЛЕКСДО
- БАТА ХҮГЖЭЛТЭ**

Намарай үбнэ хуряалгын ажалай хүлээр үнгэргэгдэдэг заншалта хүдөө ажыхын зүблөөндэ Буряад Республикын Президент А.В.Потапов үнгэргэж байган жэлэй үрэ дүнгүүдые гаргажа, 2007 оной хүдөө ажыхын халбарин гол шэглэлнүүдые элирүүлбэ.

Манай эндэхи агропромышленна комплексын ажайбуулгада сагай уларил, экономическа байгуулганууд тон лэ ехэ нүлөө үзүүлдэг гэшэ. Тэрээнхэ боложо, зарим ажалай дүнгүүд түсэблэгдэн хэмжээнүүдэ хүрэнгүү. Энэ нүлөөдэ абтагдахагын тула федеральна, республиканска тусхай программанууд абтагдажа, хэмжээ ябууланууд бэелүүлэгдэнэ.

2006 оной жэлэй туршада агропромышленна комплексдо республиканска бюджетдээ 255 миллион түхэригэй гүрэнэй тэдхэмжэ гаргашалагдан байна. Тэрэнэй тоодо хүдөө ногауудта социальна объектүүдэй барилгада 20 миллион түхэриг номологдоо. Нёдондо жэлэйхитэй зэргэсүүлбэл, Буряад орон руу минеральна үтэгжүүлэг хоёр дахин эхээр асарагдаа, газарай ургамал хамгаалгын хэрэгсэлнүүд - 30 процентээр.

Республикын хори гаран хүнэй фермэнүүд шэнэ гуримаар ажалаа ябуулжа эхилээ. Мяха үйлэбэрлэгын ажал ябуулгын тула адуу малай фермэнүүд баригдажа эхилээ, эгээн түрүүн гахайн фермэнүүд баригдахань.

Агропромышленна комплексын хүгжэлтэдэ үндэһэтэнэй проект бэелүүлэгдэж эхилээ, тэрэнэй аргаар хүдөө ажыхын үйлэбэрлэгдэ инвистици оруулагдана. 2005 оной дүнгүүдтэй зэргэсүүлбэл, инвистициин оршо гурба дахин дээшлээ.

**ЭРЭМДЭГ ЗОНОЙ
АЖАБАЙДАЛ ТУХАЙ**

Захаминай, Хурамхаанай аймагуудта эрэмдэг бэетэй зоной тоо жэлхээ жэлдэ олошорно. Энэ асуудалаар Буряад Республикын Правительствын Түрүүлэгшын орлогшо С.Г.Ефимов ээлжээтэ зүблөө үнгэргэбэ.

Тин энэ шахардуу байдал усадхын тула республика дотор хүүгэдэй реабилитационно түбүүдые олон болгохо, сэсэрлигүүдэ тусхай эрэмдэг бэетэй үхибүүдэй нэмэлтэ бүлэгүүдые нээхэ тухай эндэ хэлсэгдээ.

Гадна Республиканска физическэ культурын ба спортын талаар агентствын хүтэлбэрлэгшын орлогшо Д.Г.Петренко эрэмдэг бэетэйшүүлэй дунда үнгэргэгдэн спартакиадын үрэ дүнгүүдые олоной хонорто дуулгаа.

Буряад Республикын Правительствын мэдээсэлэй таһар.

**ЭРДЭМ ХУРАЛСАЛАЙ ХҮГЖЭЛТЭДЭ -
ШЭНЭ АМИСХАЛ**

Россин регионуудта эрдэм хуралсалай модернизациин талаар региональна проектнүүдэй конкурс үнгэргэжэ тухай Россин Правительств тогтоол бэлдэжэ байна. Тус тогтоолой гол зорилгонь хадаа хуралсалай шэнэ реформо нэбтэрүүлгэдэ багшанарай ажалай салин, эрдэм хуралсалай шанарай сэгнэлтэ, үхибүүдэй эрдэм шудалалгада олонитын эдэбхитэй хабаадалга ямар хубилалтануудта дайрагдаха болоно гэжэ элирүүлэгдэхэ.

Мүнөө дээрэ модернизациин

хэдэн проектнүүд гүрэн дотор нэбтэрүүлэгдэнэ. Тэрэнэй тоодо ЕГЭ, олонитын хүтэлбэри, информатизаци гэхэ мэтэ. Эдэ бүгэдэ проектнүүдые хамтаруулан, ямар аргаар эрдэм хуралсалай шанар дээшэлүүлхэ арганууд байнаб гэһэн асуудалда зорюулагдаһан конференци Улаан-Үдэдэ үнгэргэбэ. Энэ конференцидэ Россин Федерациин Общественнэ палатын гэшүүн, «Эврика» гэхэн эрдэм хуралсалай институтдай ректор Александр Адамский хабаадаа.

2007 онһоо эхилжэ, Россин хорин субъектнүүдтэ эдэ комплексно проектнүүдые бэелүүлгын мүнгэн федеральна бюджетдээ номологдохо байна. Энэ ехэ хэрэгтэ Буряад ороной хургулинууд өөрын нэмэри оруула түсэбтэй. Республика дотор инновационно программануудаар хүдэлхэн олон хургулинууд бии. Тиймэхээ модернизациин комплексно проект бэелүүлхэ арга манай эндэ баһал олдогдохо бшуу.

Ешигма ЦЫБЕНОВА.

III» хаража, үнинэй танил болоһон зүжэгэй гол дүрэнүүдтэй дахинаа уулзаха арга тудаб. «Өөдөн хаяһан шулуун өөрын толгой дээрэ бууха» гэхэн удха утаһалан дамжагдажа байгаа үйлэ хэрэгүүд түгэсхэлдөө хүрэхэн гэшэ.

Россин габыата артистууд - Марта Зоригтуева, Дамбадугар Бочиктоев, Цыден Цырендоржиев, Людмила Дугарова; Бурядай арадай артистууд - Дарима Батомункуева, Бальжит Очирова; Бурядай габыата артистууд Суранзан Жаргалола, Дарима Гылыкова, Дашацырен Дашинамжилов, Намсарай Бадамаев, Любовь Цыдыпова гэгшэд зүжэгтэ хабаадана гээд хануулаа.

Сарюна ЭРДЫНЕЕВА.

Ноябриин 21 - Налогово албанай үлэр

ЭРХИМ ИНСПЕКТОРНҮҮД ЛЭ...

Налог татабарин албанай хүдэлмэрилэгшэдэй хайндэрэй урда тээ «Налогово эрхим инспектор» гэхэн республиканска конкурс заншалта ёһоор үнгэргэбэ.

Энэ удаа тус конкурсдо юһэн инспекторнүүд хабаадаа. Танилсалгын шатаһаа эхилхэн мурьсөөндэ Россин Буряад Республикадахи федеральна налогово албанай управлениин түлөөлэгшэ Елена Лазарева анханһаа түрүүлжэ, конкурсын бусад шатануудые жэгдэ хайнаар гараба бшуу. Тийн тэрэ «2006 оной эрхим инспектор» гэжэ тодороо. Елена Лазарева улаан дипломтойгоор машинобүтээлгын факультет Украинана дүүргээд, Томскын юридическэ факультет мүн лэ улаан гадартай дипломдо хүртэжэ түгэсөөд, мүнөө дээрээ налогтатбарин албантай хуби заяагаа нягта холбожо хүдэлнэ. Елена конкурсын «Эгээл сэсэн ухаатай» гэжэ нэрлэгдэн шатада шалгараа, мүн мэргэжэлдэнэ хабаатай асуудалнуудта дары түргэн, тон зүбөөр харюусаха эрилтэтэй мурьсөөндэ эрхим байһанаа гэршлээ.

Конкурсын уран хайханай

шатада Северобайкальск хотын түлөөлэгшэ Зоригто Чернинов вальс хатар гүйсэдхэжэ, олоной дура буялагаа. Хурамхаанай Ольга Бахрушкина, Хориин Аюна Намдакова баһал хатар нааданда бэрхэ байһанаа харуулаа. Юһэн хабаадагшад дунда эрхим спортсменшые байгаа. Ирина Лубсанова гэр бүлөөрөө «Мама, папа, я - спортивная семья» гэхэн республиканска конкурсдо шангай хуурида гараһан байна.

Хүгжэмэй колледж соо болоһон энэ конкурс харахаяа, суг хүдэлдэг нүхэдөө дэмжэхээ олон зон суглаараа. Тэдэнэй дунда Татьяна Манутовагай гэр бүлэ

бултадаа ерэнэн байба.

- Түхэндэ хүдэлжэ байһанаа, Кабанск нүүжэ ерээбди. Тийн мүнөө хамтадаа хүдэлдэг дүрбэн аймагуудай инспекци минии нүхэр түлөөлнэ, - гэжэ Жаргал Манутов хөөрэнэ. Налог татабарин албанай байгуулагдаһан саһаа эндэ хүдэлдэг Татьяна Манутова ажалайнгаа ябаһайн мэдэдэг байжа, тодо харюунуудые үгөө. Абыас бэлигтэйгээр дуулаа, хатараа бшуу.

Северобайкальскын налогово инспекцидэ жэлэй туршада хүдэлжэ байһаб, - гээд Зоригто Чернинов хөөрэнэ. Уральска юридическэ академи дүүргэжэ ерээд хүдэлнэб. Аялга дуунуудта дуратайб, тиймэхээ энэ конкурсын уран хайханай шатанууд намда эгээл хайшаагдаа, - гэжэ тэрэ мэдүүлээ.

Республикын аймагууд хоорондох нэгэдэхи инспекциин түлөөлэгшэ Светлана Олейник, 6-дахы инспекциин Татьяна Богатых гэгшэд шангай бусад хуурунуудые эзэлээ.

Ешигма ЦЫБЕНОВА.
ЗУРАГ ДЭЭРЭ: Буряад Республикын 2006 оной налогово эрхим инспектор Елена Лазарева.

Авторай фото.

Ноябриин 17 - Оюутанай уласкоорондын үдэр

**ДАЛИ ҮГЭДЭГ ЗАХИРГААНАЙ
НАЙН ЗАНШАЛ**

«Мүнөө дээрэ Улаан-Үдэдэ гүрэнэй 4 ехэ хургуули, 11 филиал, мэргэжэлтэниие бэлдэдэг 20 дунда хургуули тоологдоно. Тэндэ бүхыдөө 40 гаран мянган оюутан хурана. Бурядай ниислэл хото - оюутай хото гээд нэрлэхээр бшуу», - гэжэ Оюутанай уласкоорондын үдэртэ «Улаан-Үдын мэрэй нэрэмжэтэ стипендиат» гэхэн дипломуудые оюутадта барюулахдаа, хотын мэр Г.А.Айдаев тэмдэглэбэ.

Засаг зургаанай зүгһөө залуушуудта гол анхарал хандуулагдадаг гээд тэмдэглэхэ шухала. Илангаяа хүүлэй жэлнүүдтэ залуу мэргэжэлтэниие гэр байраар хангахаа эхилээд, олон тоото хэмжээнүүд эмхидхэгдэнэ. Тийхээд 2002 ондо байгуулагдаһан Улаан-Үдын мэрэй нэрэмжэтэ стипенди оюутадта нилээд ехэ туһаламжа үзүүлхэнэ гадна саашадаа улам урматайгаар хурахыень урйална ха юм. Иймэ стипенди 35 оюутан абадаг байһан һаа, оюутанай хайндэртэ үшөө 8 түрүү оюутан мэрэй нэрэмжэтэ тусхай салин абаха болобо. Бурядай финансово-кредитнэ колледжын оюутан Алена Цынгүева, БГУ-гай юридическэ колледжын - Олеся Боярская,

Бурядай лесопромышленна колледжын - Виктория Седельникова, БГУ-гай оюутан Сарюна Гомбоева, ВСГТУ-гай - Анна Жерлова, ВСГАКИ-гай - Анна Добеева, БГСХА-гай - Баир Гатапов, мүн Улаан-Үдын инженерно-педагогическа колледжын оюутан Нина Каурова гэгшэд нара бүри 1400 түхэриг хэмжээнэй салингаар шагнадаба. Тэдэн хуралсалдаа оролдосотой бэрхэ, хамтын хэрэгтэ хам оролсодог, эдэб түхэлэй конференцинүүдтэ эдэбхитэй хабаададаг юм.

Эдэбхитэй бэрхэ оюутан саашадаашые тэрэ хэбээ алдадаггүй, ажал хэрэгтээ түрүү ябадаг гээд, дипломуудые барюулгын ёһолоддо хэлэгдэбэ. 2002 онһоо эхилжэ, хотын мэрэй нэрэмжэтэ стипендиэ зууршалагдаһан оюутадтай зариман мүнөө амжалтатай ажаллажэ гэжэ элирхэн байна. Тиймэхээ имэ хайн заншал залуушуулые далижуулаа гэхэдэ, алдуу бэшэ ха.

Сарюна ЭРДЫНЕЕВА.
Авторай фото-зураг.

ТАНИЛ ГЕРОЙНУУДАЙГАА ДАХИНАА УУЛЗАЯ

Табан жэлэй үмэнэ найруулагдан табигданан Бата-Мүнхэ Пурбуевай «Эрьхэ наран» гэжэ драмын хоёр хуби Хоца Намсарявай нэрэмжэтэ буряад драмын театрта тон олон харагшадые суглуулжа байгаа.

Арад зоной аргагүй хүлэһэн үргэлжэлзэлнь бэшгэдэжэ, ноябриин 26-да үдэһын 16.00 часта олоной хонорто дурдагдагдахань. Зүжэгнааданай түгэсхэнэй удаа харагшадтай ханамжанууд хэлэгдэхээр тусхай конференци эмхидхэгдэхэ гээд дуулаганабди. Тийхээд эхин хоёр хуби ноябриин 24-дэ, 25-да үдэһын 18.00 часта хараха аргатай.

Бата-Мүнхэ Пурбуевай зохиолоор режиссер Туяна Бадагаевагай найруулан «Эрьхэ наран

**ЗАХЫН НЮТАГУУДААР
ТОО БҮРИДХЭЛГЭ**

Республикын заха холын нютаг нугануудаар хүдөө ажыхын тоо бүридхэлгэ түгэсхэлдөө хүрбэ. Баунтын Эвенкийскэ аймагта тоо бүридхэлгын дүнгүүд согсологдоо.

Экспедициин бүлэг ноябриин 9-дэ хүүлшынхнээ тэрээгүүр эрьежэ ерээ. Нарын туршада Эвенкийскэ аймагай 12 хуурин шэнжэлэгдэнэ байна. Бүхыдөө 570 хүдөө ажыхы болоод 1448, 348 гектар зай газар дахинаа тоологдоо. Тоо бүридхэгшэдэй асуудалнуудта бүгэдэ зон харюусаа гээд

тэмдэглэлтэй. Ноябриин 14-дэ тоо бүридхэлгын аймагай таһар республикын гүрэнэй статистика руу мэдээнүүдээ дамжуулаа. Тэндэ дүнгүүд дүүрэн түгэс бүридхэгдэхэ байна. Тэндэхээ мүн лэ Россин регион хоорондын статистикын түб руу эдэ баримтанууд ошохо болоно. 2007 оной апрельдэ Россин тоо бүридхэлгын түрүүшын дүнгүүд дуулагдахаар хараалагдана.

Лариса ЛЫГДЕНОВА,
Бурятстат.

«Телевизионная приемная» гэгэн дамжуулага («Россия» канал, БТРК) социальна шэглэлэй министерствэнүүдэй болон албан зургаануудай бүрин этгэмжээс хабаатай элдэб нызын асуудалуудыг сэг үргэлжэ ороожол байдаг. Тиин үнгэрэгшэ субботодо телевизор харагшадай асуудалуудта социальна политикин талаар Буряад Республикын Правительствын Түрүүлэгшын орлогшо Степан Гаврилович ЕФИМОВ харюусан байна. Дамжуулгын хүтэлэгшэ Марина Пелевина тон ехээр зовой һонирходог асуудалуудыг шэлэжэ абса. Соһинойнгоо уншагдада гэдэниһень дурдхаданай.

- Мүнөө жэлдэ Буряадта хүнлээлтэ абадаг зовой хахаднаа ехэ хубинь соцпакетһээ арсаа. Харин би хүнлээлтэнүүдээ зандан үлээгээб: хэрэгтэй эмүүдэн аптекарүүдэ бии болохо бээ гэжэ найдан хүнби. Теэд үдэр хэрэгтэй эмүүд хүнлээлтэтэй төлборһоо гаргаашооб?

Татьяна Михайловна Зеленова. Тус асуудал гансал манай республикын ажаһуугшад бэшэ, харин бүхы гүрэнэймэй эрхэтэдэй ханаа зообоно. Байгша оной туршада Россия Федерациин Элүүры хамгаалгын болон социальна хүгжэлтын министерство хүнлээлтэнүүдыг мүнөөр хэлэгшэ тухай захирамжада хэдэн дахин хубилалтануудыг оруулан юм. Эмүүдэй тоолбори үнэхөөрөөшье хубилгадаа, энээнһээ уламжалан, 122 дугаарай Федеральна хуули бэлүүлгын талаар Буряад Республикын зохицуулгын совет үнгэрэгшэ долоон хоногто тус асуудалаар зүбшэн хэлсэлгэ үнгэргөө. Тиигэжэ республикын Элүүры хамгаалгын министрствэд болон фармацевтикскэ эмхинүүдтэ байдал найжаруулха, гуримшуулха даалгаваринууд үгтөө. Бидэ энэ талаар хуулинуудыг бэлэдхэдэг, тус асуудалда хабаатай шийдхээринуудыг абадаг Россия Федерациин Элүүры хамгаалгын болон социальна хүгжэлтын министрствэд хандажал байдагбди. Теэд федеральна министрство булта дурдхалуудыг анхардаггүй.

- Би хүдөөдэ ажаһуудагби. Республиканска больницын врачта бээ үзүүлхэ гээд, үүрэй сайханаа холо урид бодожо, ошорто зогсоошье наа, хэдэн үдэр гэрээндэ орожо ядааб. Ошорнуудыг гуримшуулха арга үгы юм гү?

Аугарма Очировна Цыденова. Республиканска больницата тон олон зовой хандадаг ушарһаа нимэ байдал тогтоол даа. Мүнөө дээрээ энэ дугуу дундануудыг усдаха талаар хүдэлмэри ябуулагдаха байна. Тиихэдэ һонирхоһон асуудалуудаараа дүүрэн харюу абахаар «нээмэл сонхо» гэжэ гү, али справочна эмхидхэгдэнхэй, мун консультант фельдшерэй тушаал бии болгогдонхой. РБ-гэй Элүүры хамгаалгын министрствын хүтэлбэритэй болон Республиканска больницатай суг хамта оролдож, ажаһуугшадай медицинскэ хангалга зохиод болгохо байхабди гэжэ ханагдана.

- Республиканска мэдэлэй гүрэнэй зургаанда хүдэлмэрилдэгби. Наһанайм нүхэр Улаан-Үдэн муниципальна эмхи зургаануудай нэгэндэ ажалтай. Квартира хүлэлэн ажаһуудагбди, нэгэ үхибүүтэйбди, хоёрдохи хүүгэдтэй болохо наһан бии. Залуу мэргэжэлтэдыг гэр байраар хангалгын программаар квартиратай болохоор гэжэ гү? Би 30 наһатайб.

Эрдэм Норбоев. Танай наһанай нүхэр ошор абаха аргатай. Тиигэхын тула ажаһуудаг газараара муниципальна байгууллага ошорто оронхой байха, муниципальна эмхи зургаанда ажалтай болон табан жэлһээ бага бэшэ хугасаагай хүдэлмэрин хэлсээ баталһан байха гээдэй. Тус дансануудтайгаа «Залуу гэр гэрлэ» болон «Залуу мэргэжэлтэн» гэгэн подпрограммануудыг залан хүтэлбэрилдэг Буряад Республикын хуралсалай министрствэд хандаха хэрэгтэй. Тус программануудай нэгэндэ орожо, Улаан-Үдэдэ гү, али республикын

алишье муниципальна байгууллага гэр байра абахын тула дансануудта тушааха үедөө 30-һаа ехэ бэшэ наһатай байха зэргэтэйт.

- Гэр байрын-коммунальна хангалгануудай түлөө түлбэрин асуудал олоной, илангаяа пенсионернүүдэй ханаа зообоно. Жэшэнь, Арсений Михайлович Олзоев иигэжэ һонирхоно: «Наһанайм нүхэр - ажалай ветеран. Сугтаа гэр байрын түлбэридэ субсиди абадагбди. Гэрнай хүйтэн, үбэлэй сагта дулаасуулгын хэрэгсэл хэрэглэхэдэ, зайн галай гаргашанууд, энээнһээ уламжалан, квартирын түлөө түлбэри эгсэ дээшлэдэг. Гэр байрын түлөө түлбэрин дээшлэлэл, субсидийнай хэмжээн ехэ болгогдохо гү?»

- Субсидийн хэмжээн дээшлүүлэгдэхгүй. Юундэб гэбэл, нэгэ дүрбэлжэн метртэ тусхай стандарт тогтоогдонхой, тэрэнэй хэмжээн ехэ болгогдодоггүй гуримтай. Хэрбээ анхан субсидийнууд тоолон гаргагдадаг хаа, мүнөө стандартнуудаар тогтоогдодог болошонхой. Зүгөөр гэр байра ашагалгын участок дулаасуулгын хэрэгсэлнуудыг хэрэглэхээр бэшээр, ёһотойгоор дулаагаар хангаха уялгатай.

- Степан Гаврилович, гэр байра тушаа үшөө нэгэ асуудал байна: хүдөө нутагуудта хүдэлмэрилдэг багшанарай коммунальна хангалгануудай түлөө түлбэрин талаар РФ-гэй болон РБ-гэй Верховно суудуудэй шийдхэбэри дүүргэдэг гү?

- Россия зарим регионуудта, тэрэ тоодо Буряад Республикадашье, хуралсалай хүдэлмэрилдэг сүүдэй зургаануудта хандаа гэжэ ааб даа. Тиин тэдэнэй эрилтэнүүд зүбшөөгдөө. Тиимһээ мүнөө зохиотой хуулин түлөө бэлэдхэгдэжэ, Арадай Хуралай ээлжээтэ сессийн үзэмжэдэ табигдахаар хүлээгдэнэ. Баталагдананайн удаа энэ асуудал гуримшуулагдаха.

- Хэдэн ветеранууд транспортаар хангалгын асуудалаар һонирхоно, тэдэ хэдэн жэлэй туршада «Ока» автомобильда хүртэхын тула ошорто зогсоно. Тэдэндэ түлхүүрнүүдэ барюулагдаха гү?

- Россия Правительствын шийдхэбээр, саашадашье автомобильнууд үгтэхэ. Энэ жэлдэ Эсэгэ ороноо хамгаалгын Агууехэ дайнай инвалидуудта болон ажалай ветерануудта 70 автомобиль тараагдаа. Ошор ехэ удаан ябанал даа. Дүрбэ-табан жэлэй саана гурбан зуу гаран автомобиль үгтэдэг байхадашье, булганда хүрэдэггүй һэн. Үнгэрэгшэ жэлдэ 50 автомобиль абаа наа, байгша ондо тэдэнэй тоо 70-да хүрөө. Тиимһээ Россия Федерациин Правительство саашадаа һомололгын хэмжээ дээшлүүлхэ байха гэжэ найданабди.

- Степан Гаврилович, Сергей Коноваленко эрээдүүдэ абаха пенсийн хэмжээн тухай һонирхоно. Мүнөө пенсийн нөөсэлэгдэмэл хуби тухай, тиихэдэ пенсийн гэжэ бага байхагүйн тула «нюуса» гэжэ гү, али «конверт соо» түлэгдэдэг салинһаа арсаха тухай хэлсэдэг болонхой. Теэд телевизор харагшын хэлһээр, эсэгэн наяд онуудаар табан зуун түхэригһөө

РБ-гэй Правительствын «сэхэ утаһаа»

- Стадион хуушаржал байна, мүнөө спортын байшануудта табигдадаг эрилтэнүүдыг хангахаяа болонхой. Тиимһээ республика дотор гурбан объектод бүридэн олон шэглэлтэй физкультурын-спортын комплекс бариха тухай дурдхал зүбшөөгдэн юм. Мантан комплекс бассейнтэй, хушалтатай мүлһэн катогтой, бүхэ барилдаанай, боксын, хүнгэн атлетикын болон бусад олон тоото спортын зүйлнүүдэй таһалгануудтай, олон зовой хабаадалгатай зугаа нааданай байрануудтай зочид буудалнуудтай байхаар хараалагданхай.

Хэнэйшье мэдэһээр, тус комплексые Орешковэй нэрэмжэтэ парк соо барихаяа ханаабди, теэд санэпиднадзорой эрилтээр энэ газар барилгада зохигогүй байгаа. Гадна Улаан-Үдэ хотын 43-дахи кварталда, «Юбилейный» гэгэн амаралгын паркын талмай дээрэ тэрэниие бодхоохо арга боломжо хэлсэгдэе. Зүгөөр комплекс хэмжээгээрээ паркын талмай дээрэ багтахыгү бшуу. Тиигэжэ һүүлэй һүүлдэ хотын стадионной байра дээрэ барилга

ТЕЛЕВИЗОР ХАРАГШАДТАЙ ХӨӨРЭЛДӨӨН

үлүүтэй салин абадаг байгаа, хүдэлмэриний стаж - дүшэн жэл, зүгөөр пенсийн далан түхэригэй салинтай уборщицын пенситэй зэргэ. «Иимэ байдалда яагаад гүрэн түрэдэ этигэхэбши, - гэжэ тэрэ шаналаад, - наһын сагта мүнөөнэй пенсионернүүдэй пенси салинһаан уламжалан тоологдодог болохо гү?» - гэжэ асууна.

- Сергейн эрээдүү пенсидэ ханаагаа зобохонь буруу бэшэ. Булта залуушуулюусаар салин абахаяа болихоёо оролдохо ёһотой. Юундэ? Юундэб гэжэдэ, мүнөөнэй болон эрээдүүнэй пенсийнүүд хүнэй бодото салинһаа пенсионно жасада даруулан нөөсэлэлгын мүнүнһөө сэхэ дулдыдаха. Гадна пенсийнүүд анханай салинһаа уламжалан тоологдохогүй. Мүнөө пенси жэлэй туршада мүнүнэй сэнгэй бууралгын хэмжээнэй индексэй зохицуулагдан нэмэгдэнэ.

- Хүүгэдэй сэрэлигүүдэй хүдэлмэрилдэгдөө асуудал ороод байна. Тэдэнэй ханамжаар, гүрэн түрэ хүүгэдэй сэрэлигүүдэй хүдэлмэрилдэгдэе мартаа. Багшанарта «хуралса» гэгэн үндэһэн түрүү проектын хэмжээндэ салинһаан дээшлүүлэгдэе, урмашууланууд түлэгдэнэ, харин хүүгэдэй сэрэлигүүдэй хүмүүжүүлэгшэд тон бага салин абаһан зандаа.

- Бидэ РФ-гэй хуралсалай министр А.А.Фурсенкода хуралсалай хүдэлмэрилдэгшэй салин түлбэридэ ади тэгшэ хандаха тухай дурдхалуудаа оруулаа һэмди. Манай ханамжаар, тэдэнэй мэргэжэл, хүдэлмэриний стаж гэжэ мэтын онсо шэнжэнүүдыг хараада абаха шухала. Салин түлбэридэ хабаатай тус хубилалтануудыг 2007 оной январин 1-һээ хүсэндэнь оруулаар хараалагдана. Даб дээрээ Россия Федерациин бүхы субъектнүүдэй дурдхалууд согсологдожо байна. Манай дурдхалуудай ёһоор, хургуулин багшанарай болон хүүгэдэй сэрэлигүүдэй хүдэлмэрилдэгшэй салин түлбэридэ ехэ илгаа байхагүй: багшашье, сэрэлигэй хүмүүжүүлэгшэе хүүгэдымэнэй «хүл дээрэн гаргана» ха юм.

- Хэдэн хүн Бурядай АССР-эй 25 жэлэй ойн нэрэмжэтэ стадионной хуби заяан тухай асуудал таһаа. Стадионной задалагдабал, спортын секцинүүдыг байрлуулха ондоо газар үгы гэжэ тэмдэглэнэ.

эрхилхэ гэгэн шийдхэбэридэ эрээбди. Харин стадионийе Бурядай гүрэнэй университетэй «Спартак» стадион дээрэ барихаар хараалагдаа. Тиихэдэ гоё найхан байгаалтай Аршан тосхондо хадын санын бааза тогтоогдохо.

Тус объектынүүдэй түлэблэгэ түгэсхэлдөө хүрэнхэй, 2007 ондо барилга эхилхэ. Мүнөө проект зүбшэн хэлсэгдэжэ, һомололго тухай РФ-гэй Правительствын захирамжа гарахаяа байна. Горитой ехэ мүнүн гаргалдаха юм: федеральна бюджетэй 3 миллиард 700 миллион түхэриг болон инвестор Виталий Малкинай 1 миллиард 528 миллион түхэриг. Хэрбээ тус асуудалаа зүб шийдхэ наамнай, мүнөө стадион дээрэ хүдэлжэ байһан нэгэшые хүн ажалгүй үлэхэгүй (ехэнхидээ хүүгэдэй-эдиришүүлэй секцинүүдэй хоригшод ханаагаа зобоно). Даб дээрээ бүхы секцинүүдыг спортын бусад объект-нүүдтэ байрлуулха талаар хүдэлмэри ябуулагдажа байна. Саашадаа һайн үрэ дүн абахын тула ханаалаа, оролдогдоёо элсүүлхэ ёһотойбди. Би найданаб.

- Степан Гаврилович, дамжуулгыннай түгэсхэлдэ Андрей Григорьевич Мережко асуудал таһаа: «Тамаралгын бассейн нэргэхын орондо юундэ байра соонь ямар бэ даа иккубатор тогтоохоёо хананат? Олын хэрэг эрхилэгшэд мүннэ тангата суглуулжа, ондоо газарта өөһэдтөө шэнэ байра бариг лэ. Мун Ород драмын театрай байшанда ханаагаа зобоноб. Энэ асуудал шийдхэхэ арга үгы гэжэ гү?»

- Бассейн хуушан байшан соонь нэргэхын аргагүй, юундэб гэжэдэ, техникскэ талаараа тэрэ буруугаар баригданхай.

Ород драмын театр туша хэлэхэ болоо наа, иимэ байна. Тэрэнэй хэлбэн шэнэлэлгын түлэблэгэ түгэсхэлдөө дүтэлөө. Республикын Правительство энэ хүдэлмэри бэлүүлгэдэ хүрэмэ мүннэ зөөри яһала гаргашалаа. Миний ханаада, һомололгын таһалдаагүй наа, түсбэлэгдэн гурбан жэлэй туршада театр зохидашье, уужамшые байшантай болохо.

Буряад Республикын Правительствын мэдээсэлэй таһаг. Дыжда МАРХАДАЕВА хэлбэлдэ бэлдэбэ.

Хорин аймагай Хори тосхон найхан нутагһаа ороожо эрээ һэм. Хори тосхон хүрэхээр, хэдэн хиринһээр баригданан томо-томо гэрнүүд унжыгаа һандараатай байна. Эндэ урдандаа эмшэлэлгын хүдэлмэрилдэгшэ гэр байра үгтэдэг һэн. Тиин сагай ябахалаар, эдэ гэрнүүд һандараадаа юм.

Иимэ гэрнүүд бүхыдөө Хорин аймагаар олон ааб даа. Тиин засагай нэлгэлтын гүйлгөөнэй хажуугаар гансашье энээндэ гэр хүрэгдөө бэшэ даа, олон үйлдэбэринүүдэй ажал тогтоогдоһон байна. Хорин колпечно колбаса республика дотор суурхагша бэлэй, хотынхид тэрэниие худалдажа абахын тула үлөөнһөө ошорто байдаг һэн. Хажуугаарнь амтатай колбасна сыр гаргагдадаг юм һэн. Энэ аймаг руу ажаллахая хажуудахи Хэжэнгын аймагһаа зон олоороо ерэдэг байгаа. Мүнөө Хорин үнэн шарай ямархан бэ гэхэдэ, тус хуурын газарай хүтэлгэ бага сага найжаралгын халаанда оронхой. Хорин үйлсэнуудээр жэргээр элдэб янзын томо бага магазинууд, утаар тагагданан тосхоной талмайгаар поликлиникэ, номой сан, соёлой байшан, хүүтэдэй хүгжэмэй хургуули гэхэ мэтэд.

ХОРИ ТОСХОНОЙ ҮНЭН ШАРАЙ

Үндэһэтэнэй проектынүүд хэр ябуулагдажа байһан тухайн болон тус хуурын газарай шийдхэгдэггүй асуудалуудаар эндэхи хуурын газарай гулааа Соёл Григорьевич БАБУЕВһаа һонирхободи.

- Соёл Григорьевич, хэр зэргээр үндэһэтэнэй проектынүүд танай нутагта нэбтэрүүлэгдэжэ байнхай?

- «Зонийе элүүржүүлгэ» гэгэн проектээр эмшэлэлгын хэрэгсэлнүүд аймагай эмшэлэлгын газарнуудта ерэнхэй, аймагай поликлиникэ шэнэ рентген-кабинет, гурбан автомобильтай болоо. Аймагай эмшэлэлгын газарай ремонт хэдэһэн байна, мүнөө уужам харуул таһагууд соо үбшэнтэд бээ аргална. Энэ хэрэгтэ аймагай захиргаан мүнүнэй тэдхэмжэ хээ юм. Тиин эмшэлэлгын талаар мэргэжэлтэд тон дутагдана.

- Залуу мэргэжэлтэдтэ гэр байраар хангалта хэдэн гү?

- Нодоно жэл гэр байраар хангалтын түсбөөр 12 залуу айл субсиди абажа, гэртэй болобо. Энэ хэрэгтэмнай аймагай захиргаан туһална. Энэ жэл баһа гэр байратай болоһон зон бии.

- Хори нутагай хүгжэхын тула ямар арганууд хэдэнб?

- Энэ жэл хуурын газарай бюджет 70-75 процентгээр дуталдана. Ямар гол шухала шийдхэгдэггүй асуудалууд байнаб гэжэдэ, олон зон ажагүй, тиин үйлдэбэри ехэ хүтэжэдөггүй байна. Ажал бэдэрхээ зон иишэ тиишээ ябахаяа шар заал наа тохёолдоно. Тиин һайншые талһанууд бии, һаяхан мяхаланай үйлдэбэрильгын предприятия нээгдэжэ, арад зон мяхала шэрээд, хото худалдахаа ошоһон тон хомор болоо. Иишэ эрээд, малаа тушаажа болохо. Тэндэ 15 хүн ажалтай болоо. Ямар һалбаринууд манай хуурын газарта хүтэжэжэ байнхайб гэжэдэ, ойн үйлдэбэри хүтэжэ, хэдэн үмсын пилораманууд бии. Хорёод гаран пилораманууд дээрэ модоной үйлдэбэрильгэ хэдэнэ, тиигээд аймагһаа гаргагдажа худалдаанда табигдана. Тус ажаалаар олын хэрэг эрхилэгшэд Николай Анданов, Садовский, Цыренов хүдэлэнэ, хитадые фирмэ бии. Нүнэй үйлдэбэри байгуулгын талаар баһа

ажал ябуулагдаа. Манай хуурын газарта хүдөө-ажалһаа кооператив «Анаа» бии. Манай зорилго хадна нутагтаа малай үсхэбэрильгэ тон һайн хэмжээн дээрэ табижа шухала. «Россельхозбанк» банкһаа зон олоор урьһаламжануудыг абажа эхилэнхэй. Тиин зарим сагтаа зон гансал хүнгэн машина абажарихань харамтайл. Манай энээгүүр бодо малай үсхэбэрильгэ хэгдэнэ. Мүнөө дээрээ нэгэ айл 15 толгой казахска үхэрнүүдыг асаранхай. Республика дотор племенной бодо мал худалдажа абаха ехэ хүндэ болонхой гээд тэмдэглэхээр.

Һаяхан манай эндэ «Гевс-ленд» нээгдэнэ байна, хотын «Снежный барс» гэжэ магазинай филиал компьютернуудыг худалдана. Нүүлшын үедэ дээ хоолой газарнууд ехээр дэлгэрбэ, хоёр бууза наймаалалгын газар нээгдэе гээд тэмдэглэе.

- һайн даа, Соёл Григорьевич, Соёл Григорьевич Бабуев энэ жэл хуурын газарай гулаагаар һунгагдажа, ажаалаа һаял захалжа эхилэнхэй. Урдань арбантабан жэлэй туршада Хорин налогово инспекциин даргын орлогшоор ажаллаһан байна гээд хэлэе. Инжма ЖАПОВА.

ХҮДӨӨ АЖАХЫНХИДАЙ НАЙНДЭР

Хүдөө ажахын академин актава зал соо республикын агропромышленна комплексын хүдэлмэрилэгшэдэй суглаан ноябриин 17-до үнгэргэгдэбэ.

Хүдөө ажахын болон эдэз хоолой министр Виктор Бубнов энэ жэлэй хүдэлмэрин 9 нарын дүнгүүдые элдхээ, найндэрөөр амаршалаа.

Агропромышленна комплексые хүгжөөхэ булюу шэглэлтэй үндээн проектын зорилгонуудые бээлүүлжэ эхилэн жэл гэжэ тэрэ тэмдэглээ.

Нэгэ миллиард гаран түхэрэг мүнгэн гүрэнһөө урьһаар энэ халбарие нэргээн хүгжөөлгэдэ номологдонхой.

Хүдөө ажахын үйлэбэри ашаг олзотой болохо гэжэ элдхэлшэ хэлээ. Мүнөө үедэ гахай үсхэбэрилдэг гурбан комплекс нэһбэн шэнэлэгдэнэ.

Энэ жэлдэ зарим аймагуудта ган боложо, орооно таряа ёһоор абажа шадаагүй.

Энэ жэлдэ акционернэ «Улаан-Үдын макарони фабрика» гэлэн бүлгэмдэ талха татагдах шэнэ комплекс хабсаргагдаа хүдэлжэ эхилэнхэй.

Президент - Правительствын Түрүүлэгшэ Леонид Потапов энэ суглаанда үгэ хэлээ.

Агропромышленна комплексын ажалшадтай 2005-2006 оной хүдэлмэрин дүнгүүдэ согсологдожо, түрүүшүүдэ тусхай дипломуудтайгаар мүнгэн бэлэгүүд барюулагдаа.

Хүдөө ажахын эмхинүүд болон таряашан, фермерэй ажахынууд республикаһаа гадуур үсхэбэрилдэг нютагуудһаа 86 миллионһоо дээшэ түхэрэгтэй найн үүлтэрэй мал худалдажа абаа.

Хүдөө ажахын эмхинүүд болон таряашан, фермерэй ажахынууд республикаһаа гадуур үсхэбэрилдэг нютагуудһаа 86 миллионһоо дээшэ түхэрэгтэй найн үүлтэрэй мал худалдажа абаа.

Байгша ондо хү наалин 15 фермэнүүдтэ нэһбэн шэнэлэлтын

Энэ суглаанай хүлээр Борьёогой ажахын түрүүлэгшэ Петр Иванович Зайцевтай хөөрэлдэнэ байнабди.

БОРЬЁОГОЙХИД ЭРХИМЛЭБЭ

Жэгтэй нонин уларилайтэй жэл боложо, орооно таряа ургуулдаг ажалтай манда ехэ түбэг бэрхшээлнүүдые ушаруулаа.

Урда жэлнүүдтэ июниин 10 болотор орооно таряагаа тарижа дүүргээд байгша нэмди.

Бидэ мүнөө 20 мянган гектар газар эдүүрилэнбди. Совет үедэ 16 мянган гектар байгаа.

рихын тула үбнэ тэжээлэй элбэг баян нөөсэ бэлдэхэ хэрэгтэй. «Гэсэр» гэлэн сортын обёос таридагбди.

Орооно таряанай найн ургаса абахын тула газараа үтэгжүүлхэ хэрэгтэй даа.

кын сэнгүүдэй нэмэжэл байхадань, хоорондохи илгаань ехэ боложол байх юм.

Бидэ ажалшаддаа бүхыгөөр хангаха гэжэ оролдодогбди.

Орооно таряанай найн ургаса абахын тула газараа үтэгжүүлхэ хэрэгтэй даа.

гаран тонно талха татаабди. Макарон, колбаса, кондитерскэ зүйлнүүдые үйлэбэрилдэг цехүүд бии.

ЭРШЭТЭЙГЭЭР БЭЭЛҮҮЛЭГДЭНЭ

«Агропромышленна комплексые хүгжөөхэ шэглэлтэй үндээн проект хадаа бусадһаа юугээрээ илгаатайб гэхэдэ, энэ шэглэлээр хүдэлжэ ажахынууд гүрэнһөө абahan мүнгэнэ бусааха ёһотой.

Хүдөө ажахын эмхинүүд болон таряашан, фермерэй ажахынууд республикаһаа гадуур үсхэбэрилдэг нютагуудһаа 86 миллионһоо дээшэ түхэрэгтэй найн үүлтэрэй мал худалдажа абаа.

Байгша ондо хү наалин 15 фермэнүүдтэ нэһбэн шэнэлэлтын

2006 ондо эд хэрэглэгшэдэй 20 кооперативууд байгуулагданхай.

Байгша оной 9 нарын туршада бүхы ажахынуудта 24,2 мянган тонно мяхан амидын шэгнүүрээр тушаагдаа.

оронийнай ажахынууд шэтынхидые 5 процентээр, эрхүүгэйхидые 2,4 процентээр ахина.

Байгша оной 9 нарын туршада бүхы ажахынуудта 24,2 мянган тонно мяхан амидын шэгнүүрээр тушаагдаа.

Хүдөө ажахын эмхинүүд болон таряашан, фермерэй ажахынууд республикаһаа гадуур үсхэбэрилдэг нютагуудһаа 86 миллионһоо дээшэ түхэрэгтэй найн үүлтэрэй мал худалдажа абаа.

бүгэдэн энэ үндээн проект ажалшадда бодотоор бээлүүлхэ хэрэгтэ нүлөөлхэ ёһотой.

Хүдөө ажахын предприятинууд, фермерэй, таряашанай ажахынууд үүлтэртэ мал худалдан абаха хэрэгтэ мүнөө үедэ горитой анхаралаа хандуула.

Энэ хуудана Эльвира ДАМБАЕВА бэлдэбэ.

В 1940-1941 учебном году я окончила первый класс Орликской средней школы.

И снится мне Орлик, когда вспоминаю далекие 40-е годы, когда хочется еще раз увидеть его, когда хочется попить кристально чистой воды реки Оки, когда хочется подышать чистейшим воздухом, горным и пахнущим лесами...

Я абсолютно не претендую стать лауреатом конкурса, посвященного Шарлаю Убушеевичу. Очерки - это лучше другого - вдохновили меня взяться за перо и написать об этом замечательном человеке, которого знаю с 8 лет.

На станции Култук нас встретили, в Мондах же ожидал Шарлай Убушеевич, который был направлен Окинским райисполкомом, где и работал, как знаток своего края.

С рассветом, переночевав в Мондах, мы во главе с Шарлаем Убушеевичем на трех лошадях двинулись в путь, на Орлик. Распределил он все так: папу и меня, маму и 4-летнюю Валентину, а сам - с 3-месячной Венерой в зыбке, очень мягкой и удобной, сделанной им самим еще в Орлике. Зыбку с Венерой он перекинул на шею и так ехал верхом на лошади впереди всех, а мы на двух лошадях за Шарлаем Убушеевичем. Сейчас я думаю, как благодарно отнесся он к нашей семье. Помню до мельчайших подробностей, как мы про-

двигались, как он объявил привал на Хамар-Дабане, раздел костер, чтобы приготовить еду. Пообедали, немного отдохнули, затем он разбудил Венеру, спавшую в зыбке, чтобы мама накормила ее. Вот таким заботливым и внимательным запомнился мне Шарлай Убушеевич.

Запомнился мне очень опасный для меня момент. Пока родители занимались малышами, Шарлай Убушеевич готовил коней, одного из них он доверил мне, сказав при этом: «Держи крепко». Я никогда так близко не соприкасалась с лошадью - держать за уздечку. Вдруг лошадь заржала, я, не выпуская из рук уздечки, от страха стал сползать вниз, не понимая, что там обрыв. Вдруг увидела внизу реку и остановилась. В это время Шар-

лай Убушеевич, без крика и паники, подошел, поднял меня на руки. В общем, мы с лошадью должны были упасть с этого обрыва, если бы Шарлай Убушеевич не спас нас. Я думаю, что родилась в рубашке, так как спас меня от гибели именно Шарлай Убушеевич - великий сын Оки. Родители всегда благодарили его за мое спасение.

Я пишу о Шарлае Убушеевиче не удивлять или потрясать читателя, а для того, что значит его личность для нашей семьи. Спаситель! Верный друг моего папы, вместе работали, вместе бывали в командировках, вместе охотились. Папа наш скорее рыбак, чем охотник. И, наверное, Шарлай Убушеевич только его брал на охоту, зная это. И папа после часов, про-

Ида АНГАРХАЕВА, ветеран тыла, войны и труда.

веденных в лесу, рассказывал всякие небылицы.

После войны Шарлай Убушеевич интересовался, как живет семья Доржи Сандыповича, вернулся ли он с фронта?

Хочу сказать, что он давно известен не только окинцам и тункинцам, но и всей республике. Одержимость его, которую он передал в наследство детям и внукам, ни с чем не сравнима. У них все хорошо, они просто не имеют права быть хуже отца и деда.

И СНИТСЯ МНЕ ОРЛИК..

МЕТОДОЛОГИЯ НАЦИОНАЛЬНОГО ХУДОЖЕСТВЕННОГО МЫШЛЕНИЯ В КОНТЕКСТЕ СОВРЕМЕННЫХ СОЦИОКУЛЬТУРНЫХ ПРОЦЕССОВ (тезис доклада)

В прозе Бурятии 70-80 годов, завершающих определенный этап ее развития, намечались возможности формирования новых типологических аспектов.

Рассмотрение типологии художественной философии реализма и ее аспектов в прозе Бурятии XX в. закономерно вписывается в общую типологическую модель художественных традиций. Художественная философия прозы Бурятии в ее отдельных аспектах вызревала на исторически актуальном материале.

Путь поисков писателей в данном направлении позволяет нам говорить сегодня лишь об отдельных предпосылках и возможностях формирования собственной художественной философии реализма, как результата этих поисков. Благодаря художественной интуиции и реалистическому опыту писателей, была в определенной степени предугадана логика развития многих жизненных явлений задолго до того, как они начали проявляться в самих обстоятельствах и ситуациях жизни.

Имихелова С.С.

(г. Улан-Удэ, ГОУ ВПО БГУ) Доктор филологических наук, профессор по кафедре литературы, профессор, заведующая кафедрой русской литературы Бурятского государственного университета (Республика Бурятия, г. Улан-Удэ, ГОУ ВПО БГУ). Специальность 10.01.01 - русская литература и 10.01.02 - литература народов Российской Федерации (филологические науки).

ОТЕЧЕСТВЕННОЕ ЛИТЕРАТУРОВОЕДИЕНИЕ О ПУТЯХ РАЗВИТИЯ БУРЯТСКОЙ ЛИТЕРАТУРЫ (тезис доклада)

В освоении наследия предшественников-литературоведов нам необходимо прежде всего исторический подход. Вопрос о необходимости историзма, исторического мышления в подходе к развитию бурятской литературы особенно актуален. Современное состояние гуманитарных наук таково, что и новые, и уже испытанные методы позволяют строить концептуальную модель развития национальной литературы и культуры в целом. Литературоведческие труды В.Ц. Найдакова, А.Б. Соктоева, А.Н. Дугарнимаева, Г.О. Туденова необходимо рассматривать не просто в новом свете, а с позиций нашей связи с живой историей, нашего чувства исторической перспективы. К счастью, потребность в этих чувствах, утраченная за последние годы, сегодня восстанавливается и в науке о литературе.

Что же касается неизбежной дани идеологии своего времени, то сегодня она легко преодолевается как предпосылка нашего недавнего мышления, нашей недавней культуры. Просто, открывая книги наших ученых-филологов, таких как Ц.Б. Цыдендамбаев, В.Ц. Найдаков, ты мыслишь синхронно и тому культурному периоду, в котором они жили и творили, и одновременно существующему в своем периоде, и при этом ты не можешь не любить их. Только любовь может открыть в чем-либо или ком-либо нечто, превышающее некоторую наивность, нечто такое, что помогает в нашем существовании в "большом времени", в нашем выживании, в нашей исторической перспективе.

Донгак А.С. (г. Кызыл, ТИГИ)

Кандидат филологических наук, старший научный сотрудник сектора литературы Тувинского института гуманитарных исследований (Республика Тыва, г. Кызыл, ТИГИ). Специальность 10.01.02 - литература народов Российской Федерации (филологические науки).

ТИПОЛОГИЧЕСКАЯ ОБЩНОСТЬ ТУВИНСКОЙ И МОНГОЛЬСКОЙ ЛИТЕРАТУРЫ (1930-40-е гг. XX в.) (тезис доклада)

История и культура тувинского народа тесно связаны с историей и культурой монгольского народа. Этому способствовали сходство этнической истории, религиозно-мировоззренческой общности и языковые связи. Среди современных тюркоязычных народов тувинцы являются единственным народом, исповедующим буддизм. В Туве до настоящего времени сохранилось устойчивое тувинско-монгольское двуязычие. Эти факты дают богатый материал для исследования истории развития литературы двух народов.

Естественно то, что на начальном этапе формирования новой литературы опирались на богатую фольклорную поэтику и сюжетику, поскольку именно в устном народном творчестве сильнее всего отражались чаяния и светлые мечты простого народа, которые перекликались с революционными идеями о свободе и всеобщем равенстве.

Особенности общего исторического пути Монголии и Тувы определили культурное своеобразие монгольской и тувинской литературы. Своеобразие тувинской литературы состоит в том, что первые произведения создавались не на родном, а на монгольском языке. Типологически эти литературы принадлежат к единой тюрко-монгольской культурной традиции.

Процесс сложения монгольской и тувинской литературы на основе так называемого метода революционно-реализма (позднее, социалистического реализма) в основном начинается с конца 20-х гг. XX в. Главными признаками этого метода были революционные идеи, новые герои, строительство новой жизни.

Киндикова Н.М.

(г. Горно-Алтайск, ГОУ ВПО ГАГУ) Доктор филологических наук, профессор по кафедре алтайского языка и литературы, профессор кафедры Горно-Алтайского государственного университета (Республика Алтай, г. Горно-Алтайск, ГОУ ВПО ГАГУ). Специальность 10.01.02 - литература народов Российской Федерации (филологические науки).

КОРНИ РОДСТВА В ТЮРКО-МОНГОЛЬСКОЙ ЛИТЕРАТУРЕ (тезис доклада)

Парадокс жизни в том, что в преддверии празднования 250-летия присоединения Алтая к России мы заговорили о тюрко-монгольских корнях, чуть раньше речь шла о русско-алтайских литературных связях, а затем - о древних письменных и развитии тюркских литератур Евразии. Случайность это или закономерность, но в периодизации тюркских литератур Южной Сибири отмечается четыре периода: древнетюркский; монголо-ойротский; литература второй половины XIX - начала XX века, затем - литература XX столетия. При этом, если первый период в какой-то степени исследуется в тюркологии Евразии, то второй период остается вне нашего поля зрения, поскольку в этот период алтайские тюрки оказались в составе монголо-ойротского союза.

Как свидетельствуют исторические данные, у тюрков в 6-12 веках была письменность, монголы переняли ее в 13 веке и создали на ее основе древнемонгольский язык. Так созданы "Сокровенное сказание монголов" (1240) и другие художественные произведения, о чем подробно пойдет речь в дальнейшем.

Тюрки, в свою очередь, располагали богатым письменным наследием,

обозначаемым в науке орхоно-енисейскими надписями, высеченными на камнях... Тюрко-монгольская литература существовала в устном и письменном виде, потому они были популярны среди народа и широко распространены в монгольской и тюркской среде. Печатные и рукописные письмены доступны были лицам, владеющим грамотой. В этот период алтайские тюрки были двуязычными. Кроме тюркского, они владели и старомонгольским языком. В народе его называли "езек бичик", в науке определен как "тодо бичик".

В целом тюрко-монгольская литература недостаточно изучена. Знание старомонгольского и китайского языков позволит познакомиться с литературными памятниками и историческими хрониками тюрко-монгольских народов. Во-вторых, нам необходимо художественные тексты монголо-ойротского периода в оригинале и в переводе на русский язык для того, чтобы восполнить пробелы исторического развития родной литературы. В-третьих, если калмыки и буряты находят свое родное в общетюрко-монгольском наследии, то и алтайцы найдут тюркское в монголо-ойротской литературе XIII-XVIII веков. Поиски корней родства в тюрко-монгольской литературе непременно продолжится в дальнейшем наших научных исследованиях.

Кожелева А.Л.

(г. Абакан, ХАКНИИЯЛИ) Доктор филологических наук, доцент по кафедре русской и зарубежной литературы, профессор кафедры литературы Хакасского государственного университета им. Н.Ф. Катанова (Республика Хакасия, г. Абакан, ГОУ ВПО ХГУ им. Н.Ф. Катанова), ведущий научный сотрудник сектора литературы Хакасского научно-исследовательского института языка, литературы, искусств (Республика Хакасия, г. Абакан, ХАКНИИЯЛИ). Специальность 10.01.01 - русская литература и 10.01.02 - литература народов Российской Федерации (филологические науки).

"ГАДАТЕЛЬНАЯ КНИГА" В КОНТЕКСТЕ ДУХОВНЫХ ПАМЯТНИКОВ ДРЕВНЕТЮРКСКОЙ КУЛЬТУРЫ: СОДЕРЖАТЕЛЬНО-ЭСТЕТИЧЕСКИЙ АСПЕКТ (тезис доклада)

VIII - IX века - это период, когда на территории Евразии происходят односторонние в историко-культурном отношении явления. В частности, к восточным и сибирским тюркам так же, как и к славянам, монотеистические религии пришли на их родных языках с помощью собственных письменностей: Кирилл и Мефодий создали славянскую письменность, а затем на славянском языке распространяли свою религию; манихейские монахи утверждали манихейство среди тюрков Саяно-Алтая - на тюркских языках.

Памятником, свидетельствующим о литературной традиции древних тюрков (IX век), является рукопись сочинения, написанная руническим письмом.

Персонажи, мотивы "Гадательной книги", связанные с местными флорой и фауной, восходят к истокам дошаманистских и шаманистских культур тюрков Южной Сибири. Это свидетельствует о том, что манихейство в иной религиозной среде, приспособившись к господствующим здесь религиозным и философским системам, образовало некий симбиоз манихейских религиозных представлений с дошаманистскими и шаманистскими культурами сибирских тюрков.

Все содержание "Гадательной книги" пронизывает вечная истина - противостояние, соотнесенность добра и зла, проявляющихся, как определяют ученые, в онтологическом (опи-

рающемся на неоднородность двух субстанций), гносеологическом (противоположность двух способов рассмотрения бытия) и антропологическом (противоположность души и тела) дуализме.

Внедряющаяся среди тюркских народов манихейская религия учитывала местные шаманские традиции, и поэтому в большей части миниатюр присутствует присущий шаманству зооморфизм, заимствованный из тюркской мифологии и фольклора народов, населяющих Саяно-Алтайское нагорье.

"Гадательная книга", таким образом, через века знакомит нас не только с жизнью, бытом, домусульманских тюрков, их нравственными критериями и постулатами ("это - хорошо", "это - плохо и печально"), но и с их по-своему содержательным и интересным духовным миром. Написанные живым, образным языком поэтические миниатюры "Гадательной книги" безусловно созданы в русле единой литературно-поэтической традиции под влиянием или в связи с традициями тюркской мифологии и фольклора.

Майнагашева Н.С.

(г. Абакан, ХАКНИИЯЛИ) Научный сотрудник сектора литературы Хакасского научно-исследовательского института языка, литературы, искусств (Республика Хакасия, г. Абакан, ХАКНИИЯЛИ). Специальность 10.01.02 - литература народов Российской Федерации (филологические науки).

ЖАНР ПСИХОЛОГИЧЕСКОЙ ДРАМЫ В ХАКАССКОЙ ДРАМАТУРГИИ: ПРОБЛЕМАТИКА, ПОЭТИКА (тезис доклада)

В хакасской драматургии жанр психологической драмы "созреет" в 70-80-е годы. Для освоения наработанного опыта советской драматургии местными авторами требовалось время. Первые шаги в разработке жанра психологической драмы сделал С.И. Чарков (1922-1978). В постижении духовного мира современника он попытался раскрыть процесс формирования личности в драме "Тени" героями его драмы стали люди, разделенные на два лагеря религиозным мировоззрением.

Творческие поиски С. Чаркова в сфере психологической драмы открывают новые горизонты социального исследования и обобщения, оказывают позитивное влияние на художественно-эстетические искания хакасских драматургов.

В 70-е годы в хакасской драматургии в поисках жанрового разнообразия, способов отражения современной действительности и характера современного героя к бытовой психологической драме обращается В.Г. Шулбаева. В драмах В. Шулбаевой явственно обнаруживается обострение нравственных проблем человеческого бытия. Стремясь к проникновению в сокровенные душевные переживания личности, драматург рассматривает их в органическом переплетении с общественным процессом.

Современная психологическая драма не снижает интереса к проблеме духовного потенциала человека, тяготеет к углублению психологических мотивировок. Театр В. Шулбаевой является значительным и приметным явлением современной хакасской драматургии. Активно развивающийся жанр психологической драмы свидетельствует о художественно-эстетическом уровне развития хакасской драматургии, позволяющим ставить ее в один ряд с многонациональной драматургией народов России.

Б.АБИДУЕВАЙ нэрэмжэтэ хүүгэдэй библиотекын 45 жэлэй ойдо

«ЭРДЭМЭЙ ЕХЭ – НОМНОО»

1961 оной декабриин нэгэндэ республикын хүүгэдэй номой сан нээгдээ. Энэ сагнаа хойшо гансашье Улаан-Удэ хотыг бэшэ, республикын эдир залуу уншагшадые хангажа эхилээ. 1996 ондо Республикын хүүгэдэй номой санда буряадай үхибүүдэй номой эхи татагша уран зохёолшо Бавасан Доржиевич Абидуевай нэрэ зэргэ олгодоо нэн.

Мүнөө үедэ Буряад гүрэнэй Бавасан Абидуевай нэрэмжэтэ хүүгэдэй номой сан бүхы республикын хүүгэдэй 43 номой, хургуулийн 485 сангуудта наочно-методическа түб болоно. Манай фонд - 170 мянган номууд, уран зурагууд, газетэ, журналнууд, аудио-видео кассетэнүүд, грампластинканыуд, компакт-дискнүүд болоно. Гурбан уншалгын зал, хүдэлдэг долоон таһагтай, мүнөө сагай хэрэгтэй компьютерна таһаг, ажал хүдэлмэридөө хэрэгтэй техникэ, гэрэй кинотеатр бии.

Манай номой сан - үхибүүдэй уншалгын түб гээшэ, олон янзын хүмүүжүүлгын ажал ябуулагдана, уншалгын хүтэлбэри бэлүүлэгдэнэ. Юундэб гэхэдэ, бага наһанһаа һайн номтой уулзаһан үхибүүн ухаатай сэсэн, һонор, һайн абари зантай болоно ха юм. «Хүн болохо баһаһаа, хүлэг болохо унаганһаа» гэжэ буряад онһон үгэшые бии. Манай номой сан соо гансашье ном уншалга бэшэ, элдэб хэмжээ ябуулганууд үдэр бүри үнгэржэ байдаг. Энэ хадаа элдэб хөөрөөн, нааданууд, конкурснууд, хэшээлнүүд, мэдээсэлэй часууд болодог.

Энээнһээ гадна мэдээжэ, суутай айлшадаар уулзалганууд үнгэрдэг: уран ба хүгжэм зохёолшо, дуушад, зурашад, артистнууд, арадай мэргэжэлтэн. Залуу, заахан уншагшадта элдэб зохёохы нэгэдэлнүүд хүдэлнэ. Энэ хадаа «Бага наһанай саг», «Байгаалин эдир хани нүхэд», «Оригами» гэнэн клубууд, факультатив «Эхэ орон», лектори «Би уран һайхантай танилсаха хүсэтэйб», радиоклуб «Эврика», поэтическэ зохёолой хургуули, уран зурагай студи «Шэдит гэрэлхэн». Сагаалганай һайн үдэрнүүдтэ, мүн Шэнэ жэлдэ заабол хүүгэдтэ зорюулагдана хэмжээ ябуулганууд болодог. Жэлһээ жэлдэ «Хүүгэдэй номой недели» гэнэн долоон хоног һонито ябуулганууд үнгэрнэ. Эндэ концерт, уран зохёолшодтой уулзалганууд, презентацинууд, викторинэ, конкурс, нааданууд үнгэргэгдэнэ. Хизаар ороноо шэнжэлгын таһаг «Буряадай уран зохёолшод - хүүгэдтэ» гэнэн библиографическа пособи хэлбээ.

Энэ пособимнай хоёр бүлэгһөө бүридөө. Энээн соо хадаа үхибүүдтэ бэшэдэг Буряад ороноймнай уран зохёолшод ороо. Пособи сооһоо уран зохёолшоной намтар, ямар зохёолнуудтайб, юрын хүнүүд юун гэжэ энэ хүн тухай бэшээб гэнэн мэдээсэл олохо болохо. «Буряад ороной хүүгэд» гэнэн бүридхэлэй ажал ябуулагдана. Энэ

ябуулгымнай зорилго - бага наһанай, үхибүүн ябахы үеын хамгаала болоно. Хүүгэдэй, үхибүүн ябахы сагай хуули ёһонууд, үхибүүд ямар эрхэтэйб, үхибүүдтэ туһалха, үхибүүдтэ хандаха социальна, медицинскэ, духовно албанууд тухай үгы бии информаци суглуулагдана. «Номой сан үхибүүдтэ - гансаардахагүйн байшан», «Уншадаг үхибүүн - жаргалтай бүлэ», «Номдо амаралта байхагүй», «Байгал далайгаа сугтаа хамгаала», «Бэлитэй залуушуул», «Уншалгын саг - бага наһан» гэнэн грантова программануудаар хүдэлнэбди.

2004 ондо Буряадай гүрэнэй Бавасан Абидуевай хүүгэдэй номой сан «Межрегиональный фестиваль детских библиотек Сибири и Дальнего Востока» гэнэн уулзалга үнгэргөө. Эндэ элдэб бага наһанда хабаатай асуудалнууд табигдаһан юм. Олон айлшад Москва, Новосибирск, Кемерово, Благовещенск хотонуудһаа, Тыва, Алтай гэнэн республикануудһаа, хүршэ Эрхүү, Шэтэ, Усть-Орда ба Агын автономно округуудһаа ерээ нэн.

Ажал ябуулгадамнай һуралсалы ба Социальна хамгаалгын министрствэнүүд, залуушуулай ажал хэрэгтэй ба байгаали хамгаалгын комитетууд, нийтын ба соёлой эмхинүүдээр, хотын хургуулинуудаар дүтэ хүдэлнэбди, туһаламжашье хүргэдэг.

Ямаршые хүниие абаа һаа, хуу була туншаха дуратай байдаг. Номой хүшөөр олон уран ба хүгжэм зохёолшодтой, поэт, драматург, уран зураашадтай танилсанабди. Эдэ була таниие тойроод байһан амидаралые ойлуулжа, ямар юумэн эндэ һайн бэ, ямар-юумэн муу гээшэб, бултымнай бодожо, олон һонирхолтой юумэ мэдэжэ, ойгожо ябахыемнай хурган гээшэ. һайн номууд гээшэмнай ехэл бэрхэ, ухаатай, томоотой, һайн сэдхэлтэй хүнүүд болохыемнай туһална гээшэ. Тиймэһээ залуу эхэн уншагшадта үшөөл һайн олон номуудтай ушаржа, уншажа ябыт даа гэхэ байна.

Энэ хэмжээ ябуулганууднай ажаллажа байһан зоной аша туһаар байна гээшэ. Коллектив ехэл эбтэй, хани барисаатай, ажалдаа бэрхэ. Ажал хэрэг ударидаг урагшаа һанаатай, бэрхэ шадалтай «Буряад Республикын соёлой габьяата хүдэлмэрилэгшэ» Т.К.Егорова болоно. Буряадай гүрэнэй Бавасан Абидуевай хүүгэдэй номой сангай бии болоһоор 45 жэл үнгэрбэ. Түрэл коллективэйнгээ ажалшадые амаршалаад, ажабайдалдань үшөө ехэ амжалта хүсөөд:

**Урагшаа һанаатай, урма зоригтой,
Үри хүүгэдтэ туһатай,
Бурханай, буянгай,
Бултандаа хэрэгтэй
Ажауухатнай болтогой
гэжэ юрөөнэб.**

Г.ЧАГДУРОВА,
эстетическэ хүмүүжүүлгын таһагай даагша.

Аяар холын 1849 онһоо эхитэй Суулгын юрэнхы һуралсалай дунда хургуулийн байһан һалан бандаржа, һүүлэй 90-ээд онуудта аварийна түхэлэй болонхой байгаа. Буряадай Президент Л.В.Поталовай хүсэ оролдолгоор хургуулийн шэнэ байһан 1997 ондо баригдажа эхилээ. 2001 оной октябриин тэн багаар Суулгын үхибүүд сабсагаан хургуули руу алхан орожо, дулаахан һаруул кабинетууд соо һуудаг болоо. Мухар-Шэбэрэй аймаг соогоо тон урданай гэжэ тоологдодог энэ һуралсалай гуламтын мүнөөдэрэй ажал ябуулганууд тухай хургуулийн директор Н.Д.ДАМБИЕВАТАЙ хөөрэлдэнэ байнабди.

- Намсала Дондоковна, 150 гаран жэлэй саана байгуулагдана хургуули баян түхэтэй ааб даа. Хургуулийн үндэһэн һуури хэн табиһан бэ?
- Анха түрүүн үзэглэл зохёон габьяатай Буряадай түхэдэ аргагүй мэдээжэ Ринчий Номтоев хургуули байгуулан. Тэрэ тийхэдэ Суулгын дасанай шэрээтэ ябаа. Эдэ болон

БАЙГААЛИ ХАМГААЛХА ШЭГЛЭЛЭЭР

бусадшые түүхэтэ баримтануудые хургуулийн музей соо олохоор. Багшанарнай хурашадтайгаа хамта ехэ гэһын шэнжэлгэ ябуулжа, хургуулийн 125 жэлэй ойн баярта 1984 ондо музей нээһэн байна бшуу.

- хургуулийн мүнөөдэрэй гол шэглэл тухай болоод хурашад тухайгаа олон тоото уншагшадтамнай хөөржэ үгыт.

- Мүнөө дээрээ хургуулида 170 хурагша, 28 багша тоологдоно. хургуулийн хүгжэлтын проект аймагаймнай бүхы хургуулинууд бэшэнэ. Манай проектын ёһоор, хургуули хүгжэлтын 3 шэглэл баринхай. Нэгэдэһинь, хизаар ороноо шэнжэлгын болоод байгаали аршалан хамгаалгын шэглэл. хургуули хамгаалгын онсо газартай - энэ хадаа Түгын бахананууд мүн. Тийхэдэ үшөө абрикос ургадаг шугытайбди. Тэндэ манай үхибүүд янза бүрийн экологическа хүдэлмэри хэдэг.

Хэдэн удаа зунай зулгы хаһада республикын ба хари гүрэнүүдэй, тэрэнэй тоодо Америкыншые айлшадые угтажа, энэ үзэсхэлэнтэ газарнуудаа харуулан байнабди.
хургуулийн шэнэ байһан ашагалгада абтаһада, бидэ нэн

түрүүн хургуулийн музей соохи үнэтэ баримтануудаа шэнэ хургуули руу дүүрэн түгэс асархые оролдообди. Тээд мүнөө музейн талмай үргэдхэхэ хэрэгтэй болоод байна. Юуб гэхэдэ, музей соо байгаали хамгаалгын шэглэлээр хэшээлнүүд үнгэрнэ. Музейн ашаар хурашадтай нотагайнгаа түрүү хүнүүдые мэдэхэ болоно, ёһо заншалануудтайгаа танилсана.

Хоёрдохи шэглэлэнэй - үндэһэн ёһо заншалаа хэргээн хүгжөөс тухай. Мухар-Шэбэрэй аймагай 21 хургуулинууд сооһоо 6-ниинь үндэһэн буряад хургуули болодог. Манай хургуулида тусхай класууднай үндэһэн программаар буряад хэлэ шудалдаг һаа, бэшэ классууд буряад хэлэн - гүрэнэй хэлэн гэжэ программаар хурана. Юуб гэхэдэ, хурашадтаймнай хаһадын ород яһанай.

Гурбадахи шэглэлэнэй үхибүүн бүхэндэ тусхай хан-

даса гэнэн онол арга нэбтэрүүлхэ туһаа. Багшанар үхибүүн бүхэнэй илгаа харадаа абан, хэшээлнүүдэйнгээ ябаса зохёно.

Үшөө тийхэдэ үхибүүдые элүүржүүлхэ талаар хүдэлмэринүүдые хэнэбди. Хэшээлнүүдэй үедэ үхибүүд хэдэн минутын туршада амаран, бэсынгээ шалаа гаргана. Халуун эдегээр хангаха хэрэгтэ гол анхарал хандуулагдана. Ямар эдээн бэендэ амараар нүлөөлдэг бэ гэхэдэ эхилээд һонирхолтой шэнжэлгэнүүдые үхибүүд үнгэргэнэ.

- хурашадтай тоо жэлһээ жэлдэ дээшлэнэ гү?

- Үгы ааб даа. Уридшалан тоолоһоноймнай ёһоор, 2011 он хүрэтэр хурашадтаймнай тоо дээшлэхүэнэ. Юуб гэхэдэ, үхибүүд үсөөн түрэнэ байна. Тийхэдэ хүдөө нотагуудһаа хото руу зөөлгөншые нүлөөлнэ.

Сарюна ЭРДЫНЕЕВА.
Авторай фото-сурга.

Мухар-Шэбэрэй аймаг.

ПРЕМИЯ Я. ГАШЕКА – ЛУЧШИМ

В целях поощрения творческой деятельности журналистов Бурятии Правлением БРО Союза журналистов России учреждены премии Ярослава Гашека.

Премии БРО СЖ России присуждаются членам Союза журналистов России, как работникам средств массовой информации, так и внештатным авторам за опубликованные в печати, переданные по телевидению и радио за период с 20 декабря 2005 года по 20 декабря 2006 года статьи, интервью, репортажи, комментарии, очерки и другие материалы, а также – иллюстративные работы – фотографии и рисунки.

Премии имени Ярослава Гашека присуждаются в следующих номинациях:

- «Лучшая журналистская работа в печатных СМИ»

- «Лучшая журналистская работа на ТВ»

- «Лучшая журналистская работа на радио»

- «За вклад в развитие журналистики Бурятии»

Специальные дипломы БРО Союза журналистов России присуждаются в следующих номинациях:

- «Журналистская акция года»

- «За журналистское расследование»

- «За открытость для СМИ» / для ведомств, предприятий, организаций, ведомственных и других пресс-служб/

Лауреатам премии присваивается звание лауреата премии БРО Союза журналистов России имени Ярослава Гашека, вручается удостоверение о присуждении премии и денежное вознаграждение. Лауреатам специальных наград вручаются дипломы БРО Союза журналистов России.

На произведение /серию произведений/, выд-

винутое на соискание премии или диплома, представляется соответствующее решение руководителя редакции СМИ, первичной организации БРО Союза журналистов России данного СМИ, либо общественных организаций, в котором содержится название произведения, его аннотация, раскрывающая общественную значимость данной работы. Также указывается время и место публикации / выхода в эфир/ и прилагается справка об авторе с указанием фамилии, имени, отчества, года рождения, места работы, служебного и домашнего адреса /с индексом / и телефонов. Обязательное условие участия в конкурсе – оплата членских взносов Союза журналистов.

Допускается самовыдвижение членов Союза журналистов.

Указанные материалы /или ксерокопии, аудиовидеоаппараты/ авторских произведений направляются в секретариат БРО Союза журналистов России по адресу:

670001, г.Улаан-Удэ, ул Сухэ-Батора, 9, каб. 405, 410 до 25 декабря 2006 г.

Материалы не рецензируются и не возвращаются.

Итоги конкурса подводятся к 13 января – Дню российской печати.

Состав жюри конкурса премии им. Ярослава Гашека:

Председатель жюри – С.А. Смирнова

Члены жюри – А.Р. Базархандаев, О.В. Лебедев, П.В. Казымин, а также члены Правления БРО Союза журналистов России.

Правление БРО Союза журналистов России.

ПРЕМИЯ СОЮЗА ЖУРНАЛИСТОВ

Начинается прием работ на традиционный конкурс Союза журналистов России «На лучшее журналистское произведение».

Премии Союза журналистов России за лучшие журналистские произведения учреждены в целях поощрения творческой деятельности журналистов России.

Премии присуждаются работникам средств массовой информации, а также внештатным авторам за опубликованные в печати, переданные по телевидению и радио за период с 1 ноября минувшего года по 30 ноября текущего года статьи, интервью, репортажи, комментарии, очерки и другие материалы.

Предусмотрены специальные премии:

«Главному редактору за верность читателям»;

«Журналистская акция года»;

«За журналистское расследование»;

«За последовательность в отстаивании позиции издания»;

«За разработку издания нового типа»;

«За защиту профессиональных интересов журналистского сообщества».

«За лучшую организацию творческой работы в региональных союзах журналистов».

Удостоенному премии присваивается звание Лауреата премии Союза журнали-

стов России, вручается Диплом, а также денежное вознаграждение.

На произведение, выдвинутое на соискание премии, представляется соответствующее решение руководителя органа Союза журналистов республики, края, области или органа СМИ, в котором указывается название произведения, премия и место его публикации (выхода в эфир), а также справка об авторе (авторах) с указанием фамилии, имени, отчества, года рождения, места работы, служебного и домашнего адреса (с индексом) и телефонов.

Указанные материалы (или ксерокопии) авторских произведений (теле- и радиопередачи в видео- и звукозаписи на аудиокассетах или VHS) направляются в Секретариат СЖ России (119992, Москва, ГСП-2, Зубовский бульвар, 4) до 15 декабря текущего года.

Поступившие на конкурс материалы рассматриваются жюри. Премии присуждаются Секретариатом Союза журналистов России.

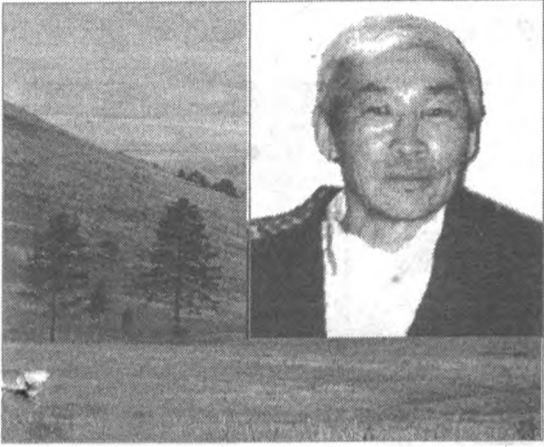
В электронном виде работы не принимаются. Материалы не рецензируются и не возвращаются.

Итоги конкурса подводятся к 13 января – Дню российской печати.

Справки по тел. (095) 105-1167, доб. 224.

Ойн баяр

ЖАРГАЛАНТЫН НАРАН

Уг удамай үргэмжөөр, урагшаа тэгүүлэн ханагаараа улас түрын ажалда умрашаа дүнтэйгөөр ажаллахан зон үргэн Буряадтамнай үсөөн бэшэл даа. Тэдэнэй нэгэн - наһаараа Сэлэнгын аймагай Жаргалантын ажахыда агрономоор хүдэлхэн, мүнөөшье хүдэлжэ ябаһан Апполон Хадалаевич Шобоев мүн. Эртгын хабарай үглөөгүүр таряалангай поли эрьехээе гарахадань, булжамуур шубуун алас орой дээрэнэ жэргэжэ, жаргал, дуран, залуу наһан тухай дуугаа ээдэлүүлэн, эдирхэн хаһадаа ажалайнгаа намтар эхилхэн Апполон хубүүнэй сэдхэлые баяраар халыдаг нэн бэээ. Илангаяа инаг хайрата Валентина Гармажаповнатайгаа халуун сэдхэлээ ниилүүлэн, нэгэ айл бүлэ болоһон саһаань ажабайдал бүришье һонирхолтой, досоонь ямар бэ даа нэгэ омог охин хүлгэн байхадал гэдэг бэлэй.

Яһаншые түргэнөөр саг үнгэрөөб даа. Түүнэ мэдэхэдээл, 65 наһанай дабаан дээрэ таранхай, тээ саанахи хада гүбээһээ Жаргалантаяа хаймадан хаража һуунал. Хөөрхы Валентинатаяа хоюулан һуугаад, хөөрэдэхэл, дурсахал бэлэй, тээд ажабайдалай мүнхэ бэшэ ёһые наһанайн нүхэр даган ябашоо ха юм. Һаруулыше, уйттайшые үдэрнүүд наһагдана. Юу хэлэхэб, һаруулын лэ дилэнхи олон байгаа.

...Эрхүүгэй областин Эхирэт-Булагат аймагай Сохинтой һууринда Шонотон угай Шобойн Хадалайнда түрэнэ намтартай. Эртэшгэ эжын мордошоһон. Өөрөө 7-дохи классай һурагша, Александр дүү басаганин 8-дахия ябажа байгаа. Эгээ ахань Кондратий Хадалаевич дүүнэрээ үргэжэ, хүн болгоһон, хүдээрэнэ табиган габыатай. «Абамнай, Хадалай гэшэ даншые һулагүй нэн ха. Булсаахай үбгэн 1937 ондо хамалганда мордоходоо, манай абада тусгаар ороһон гэдэг. Тагша барижа, зондоо туһалхыень заяжа болоо. Гэбэшье абамнай уг дахажа, тагша баряа бэшэ, хашалганай үедэ зонингоо зоболон зааханшые наа, нимгэдхэхэ гэдэн байгаа бээ. Сэсэн үбгэд нотагтамнай би байгаа. Сэсээ булялдаха. Түүхээ хайн мэдэхэ. Сахилаанда сохюулан Роман абга ягаа даа нэрбээшэ үбгэн гэлсэдэг нэн. Урданай зүүн жэгтэйл бэлэй», - гэдэ, эзэлүүдгүй холын тэрэ үеые, түрэл буусаяа наһана.

1964 ондо Буряад орон ерэжэ, хүдөө ажахын техникумдэ ороо. Тэрэ үедэ ухаатый бэрхэ хүтэлбэрилгэһэ - Александр Григорьевич Френкель директорын байгаа. Шабинартаа ехэл халуун анхаралтай нэн. Техникумдэ дүүргээд, иишэ, Жаргаланта руу зууршалгаар ерээ бэлэй. Эгээн эдэ Далайтанай, Тарбагатай-Соохорой, Боро-Толгойн, Үндэр гүбээгэй, Жалгын, Эрезн гуяын таряалангуудаар хэдышые махаа гэшэб, хүнгэн хүүртителогрейкэ үмдэнхэй, сабхи угланхай. Тээ тэрэ Тараасай хотогор хара газартаа адли, ургаса угаашье өөдэлсэтэй юм. Далайгандаашье - далайсатай нэн. Сэлэнгын аймаг гэшэмнай ган гасуурта эгээл дайралдадаг аймагуудай нэгэн ха юм. Хара һалхинда яһанай хуудаһаар нэбтэ үлээһэндэл болохо. Газарай эгээл үржэлтэй хубиие хуулаад дэгдэшэдэг лэ.

Тээд яахабши, иимэл һууринда нотагдэһан түбхинэнэ хадаа шармайжал хүдэлгэдөө гэшэл. Наһанайн хани - эрдэмтэ зоотехник В.Г.Дамбарова ажадаашье аһан бэрхэ, эрилтэ ехэтэй, Апполон Хадалаевичтаа ходоол түшгын байгаал даа. А.Х.Шобоевой шагналнуудын олон юм. Арбан нэгэдхи табан жэлэй ударник, КПСС-эй обкомой, Буряда АССР-эй Министруудэй Советэй Хүндэлэй грамотанууд болон Тельманэй нэрэмжэтэ колхозой, удаань совхозой зүгһөө Хүндэлэй грамотанууд, Буряад Республикын Хүндэлэй грамота, бусадшые шагналнууд данса соонь. «Ажалай ветеран» гэдэн, удаань 1999 ондо «Буряад Республикын АПК-гай габыата хүдэлмэрлэгшэ» гэдэн үндэр нэрэ зэргэдэ хүртөө бэлэй. Ури хүүгэдшые үндыгөө, Марина Лилия хоёр багшанар, Надя кооперативна техникум түгсөө, Эдуард хубүүн - медучилици дүүргээд, шүдэ табидга протезист мэргэжэлтэй, айл бүлэ болонхой.

ХАДАЛАЙН УРИНЭР БУЛТАЛ БЭРХЭ
Иигээд лэ уг үргэлжэлһөөр. Хайрата аха Кондратий Хадалаевич ахая Апполон Хадалаевич шаналан дурсана. Баяндайн, удаань Эхирит-Булагагад аймагта заврааногой тушаалда оролдосотой зүдхэмжэтэйгөөр хүдэлөө, бээе огто гамнадаггүй

байгаа. Оройдоол 56-тайдань зүрхэнинь тогтошоо нэн. Тээд Хадалайн үринэр хуул иимэ, ажал гэхэдэ, хойшоо харадаггүй зон ха юм даа. Александр Хадалаевич дүүнэрээ сэрэгэй алба хаагша Владимир Аюшевич нүхэртэйгөө Чукоткодо олон жэлдэ ажаһууһан, ветеринараар ажаллаа, мүн лэ магтаал хайшаалай олон шагналнуудтай. Иимэл зон ха юм...

АЖАХЫДАА АРГАГҮЙ ХҮНДЭТЭЙ
Апполон Хадалаевиче хайн мэдэхэ хүнүүдэй наһамжа дурдаг.

«Улаан Сэлэнгэ» сониной редактораар нилээн хүдэлхэн, мүнөө «Буряш» сониной редакторай орлогшо Николай Дымбрылович Намсараев ишгэжэ хөөрөө нэн:

- Апполон Хадалаевич хэзээдэшые олон танил талатай, ноёд дарганарай, юрын зоной дундашые хэзээдэе хүндэтэй ябаа. Мини мэдэхын, республикын хүтэлбэрилгэгшэ А.У.Модогоев, В.Б.Саганов, В.Ф.Лысов - эдэнэртэй тэрэ танил, райкомой нэгэдэхи секретаряар байһан В.Б.Базаров, М.Д.Ангаржаев гэгшэд ехэ хүндэлдэг байһан, А.С.Аржанович бүри дүтын нүхэрнэ нэн ха. Манай үнинэй журналист Р.Г.Балданов Апполоной ажалла бэрхые, уридша хүбэлгэниие ходо магтан дурдажа байдаг нэн. Владимир Бизьяевич хүниие хадуун наһажа абахадаа, угаа бэрхэ гэгжэ мэдээжэ. Апполон Хадалаевиче хоёр дахин лэ хараһан, уулзаһан, ажалтайн танилсаһан аад, «Волга» машина эрхэхэ ороходоонь, саг дары танаад, тэрэ дороо Буркоопсоюз руу записка эльгээгээд, «Волга» - ГАЗ-24 машинатай болгожорхиһон ха. Өөрөө Апполон Хадалаевич ехэл гайхажэ, үнэишэжэ ядаһан юм гэлсэдэг.

Хоёрдохөөр гэбэл, мэргэжэлтэ агрономоор хүдэлхэ зуураа жэл бури таряанай үндэр ургаса абадаг нэн. Агротехническэ гуримуудые зүб мүрөөрнэ нэбтэрүүлхэнэй ашаар амжалта туйладаг байгаа бшуу. Нютагай уларилда таарамжатай сортин орооһо таряанай үрэнэ хүрэнгэ шадмар бэрхээр бэлдэдэг бэлэй. Гадна нуга сабшалан үтэгжүүлэн, үбнэ ногооной ургаса хангахын тула агроном аһан шадлаа зорюулаха даа. Мелиорациин, уһалуурин, үтэгжүүлгэ һайнаар хэрэглэһэнэй ашаар Доодо-Голой, Хойто-Безын, Олёотын сабшалангууднаа хайн үбнэн абтадаг нэн.

Мүнөө Жаргалантын ажахы ТНВ «Сагаан хада» («Товарищество на вере») гэдэн нэрэтэй болонхой. Директорээрнэ Буряад Республикын АПК-гай габыата хүдэлмэрлэгшэ, инженер-механик В.Б.Борисов хүдэлэн.

- Мүнөөнэй дунгуудые урданайхитайгаа сасуулар бэшэ ааб даа. Ажахыдамнай табан ДТ, хоёр К-700, арбаад МТЗ-82 түхэлэй техникэтэйбди. Хахалагадаг газарнай 2550 гектар, уһалагадаг сабшалангай талмай - 1410 гектар. Анхандаа 1 гектарһаа бүри 20-22 центнер абадаг наа, мүнөө 10 гаран центнерээ абаа наа, ханаад һууха саг гараад байна. Тээд яахаб, сагнай тиимэ болоо. Залуу мэргэжэлтэд тогтоногүй, тоһо түдишэ гэшэмнай дилдэхээе болөө. һуралал янзаараа нам мэтэ зон жолоогоо үшөөл алдаагүй ябана гэшэбди, - гэдэ, Апполон Хадалаевич онсолон тэмдэглэе нэн.

«Улаан Сэлэнгэ» газетын буряад гээрэ гарааг сонгонь анхан ажаллаһан Солбон Дамдинович Аюшеев нэгэ иимэ нэмэлтэ хэбэ:

- Үсэд оролдосотой хүн гээд би адаглан байһаб, залуу корреспондент ябахадань... Поли дээрэ арай гэжэ бэдэржэ олон гэдэйм, нэгэ трактор эбдэрхэнхэй, тэрэнэе механизаторай заһажа байхадань, Апполон Хадалаевич тэрэн руунь мүн лэ толгойгоороо гэхээр орошонхой, хубсаһаа сула тоһо тортог болгожорхинхой юмэ байба. «Та агроном ха юмта, яахын зууралдаба гэшэт?» - гэхэдэм, трактористнэ забһар оложо: «Өөрөө заһуужаб гэхэдэм, боложо үгэнэгүй. Ганса мүнөө нэн гү даа, ходоол маңдаа иигэжэ МЧС мэтэ туһалжа байдаг юм лэ, Апполон Хадалаевичнай». Нээрээшье, энэ хүмнай ажалдаа уялга үүргын ёһо үзүүлжэ бэшэ, харин зүрхэ сэдхэлээрээ хандадагын элээр гараад эрэнэ бшуу. Ножор хобингүй хүниие, жэшэнь, Владимир Бизьяевич Саганов нэгэ-хоёр хараха зуураа ягааг үргөөд, сэгнээд орхихо нэм даа...

Хүн талаараашье, хүдэлмэрийн талааршые иимэл зүн зүдхэмжэтэй гээд элирбэл даа, мүнөөдэрэймнай сониной айлшан А.Х.Шобоев. 65 наһаа гүйсбэшье, үшөөл жабхалан, хүдэр хүнгэн, ажахыдаа аргагүй хэрэгтэй абарга-мэргэжэлтэниинэ заңдаа ябана бшуу.

Аяар эртэ урдаһаа Шонотон угаар дамжан ерэнэ абыас зоригго алдангүй, аласайнгаа замда азатай, зонойнгоо дунда золтой, аша эзэнэртээ ашата үбгэн абамнай гүүлэн хүндэлүүлжэ, ажабайдалай ариухан хайхан талые сэгнэн, баяран, Жаргалантын нараңда жэгнүүлэн, жаргалтай ябахыетнай хүсэе, хүндэтэ Апполон Хадалаевич!

Галина ДАШЕЕВА.
ЗУРАГ ДЭЭРЭ: Шобоевтон гэр бүлөөрөө.

Гэр бүлын архивһаа.

«Ахын Агууехэ Шарлай» гэдэн конкурсно

«ЗУТАРААН САЙЕНЬ АМСАНАНБИ...»

Эдинхэн Буряад ороноймнай элитэ поэт Дондог Улзытуев «нюсануудаа нээгээгүй, нюрга үндэр Аха нютаг» гэжэ бэшэн байдаг. Үнэхөөрөөшье энэ нютаг оршон тойронхи байгаалараа, улад зоноороошье баян гэжэ олондо мэдээжэ. Тэдэнэй нэгэн хада Шарлай Убушеевич Аюшеев болоно. Аадар суута Аха нютагайнгаа байгуулагдаха, саашадаа хүгжэхэ хэрэгтэ Шарлай таабаймнай горитой хубита оруулаа гээд мэдээжэ журналист, олон жэлэй туршада «Аха» сониной ахмад редактораар хүдэлхэн Клим Дашиевич Тулуев намда хөөрөө нэн.

Дэлгэр уужам сэдхэлтэй Шарлай Убушеевичтэй залуу наһандаа золгожо, зугаалан ябаха золтой байһандаа омогорхоноб гэжэ аха нүхэрнэ хэлээ нэн. Тиин тэрэнэй зарим дурсалгануудынь дурдамаар. «Түрэл тоонтынгоо хада хабсагайн оройдо, Эрхүүгэй областин хилэ шадар баатаршалга гарганаһангаа түлөө Хүндэлэй орденээр шагнагдаа. Бүхэсоюзна староста Михаил Калининой гарһаа тус шагналаа абаһан түүхэтэй. Тэрэ сагта иимэ үндэр шагналтай хүнүүд үсөөн байгаа. Гэхэ зуура, Аха нютагаймнай аха захатан Буряад-Монголой АССР-эй Верховно Советэй депутат байхадаа, Бүгсөөндэхи боксит гэдэн ашагта малтамалай уурхай нээлгэдэ горитой хубитаяа оруулаа. Саг үргэлжэ ниислэл хото ошоходоо, арһаар оёгдоһон уутануудтаа дүүрэн шулуу хэжэ, шэнжэлгэдэ абаашадаг нэн. Тэрэнэй ашаар энэ уурхай түргэн болзорой туршада шэнжэлгэдэжэ, дайнай ураа нээгдэе бэлэй.

Шарлай таабайн шэрүүн хүйтэн үблэшые малгайгүй ябахынь олон зон наһаа, мэдэхэ ёһотой. Ш.У.Аюшеевэй орлогшоор гүйсэдхэхы комиссида хүдэлхэдөө, миний аба тэрэнэй һонор, хүбэлгэн ухаатай байһынь нэгэнтэ бэшэ онсо тэмдэглэн хөөрэдэг нэн. Тусхай хургуули хударшыегүй аад, дансануудтай наринаар хүдэлжэ, дээдэ гарай мэргэжэлтэн байһанаа нэгэнтэ бэшэ гэршэлээ. Хүдэр, шамбай бэетэй Шарлай ходол хүнгэн солбон таабай, үбдэхэ гэшые мэдээдэггүй нэн. Нэгэтэ Даша абамни Шарлай Убушеевичтэй янгинама хүйтэнэй үедэ шаргатай морёор ябахадань, тэрэнэй хүйтэн даарһан байгаа. Тиихэдэн тэрэ дороо Шарлай таабай «хүлэгөө байлгажа, гэшүүнэ суглуулаад, түүдэг носоожо, Ш.У.Аюшеев нюсэгэн хүлүүдээ дулаасуулаа бэлэй» гэжэ Клим Тулуевай һонирхолтойгоор хөөрөһынь мартахаар бэшэ.

Гэхэтэй хамта, үшөө нэгэ дурсалга танай анхаралад дурдахаа дуран хүрэнэ. Соргогой дунда хургуулин хизаар ороноо шэнжэлгын музейн хүтэлбэрилгэгшэ Надежда Лопсоновна Нагаслаева һонин иимэ ушар хөөрөө: «Шарлай таабай эдир наһандаа хараһанби, хайн хайхан хэрэгүүдыншые наһанаб. Аха нютагтаа аргагүй дуратай, Эхэ ороноо юунһээшье үлүүгээр наһадаг, сэдхэхэдг хүн байгаа. Тэрэшэлэн бэрхэ ангуушан байһан. Нютагайнгаа сасуутантай Орлигой дунда хургуулида һуража байгаа. Амаралтын үдэрнүүдтэ Орлигоо 18 модо ябагаар ябажа, гэртээ ердэг нэмди. Нютагайнгаа хүүгэдтэ наһаага зобожо, Шарлай таабаймнай зутараан сай шанажа орхөөд, өөрынгөө хэрэгээр саашаа ябадаг бэлэй. Хожомын таанадыше дүүнэртээ болон бусад үхибүүдтээ иигэжэ сай шанажа байбал, буян олохот гэдэн хургаал заабариен мүнөө болотор сэдхэхэдэе хадуун ябадагби».

Шарлай Убушеевич Аюшеев наһа бараһаар үни болобошье, хэлэн хайн хэрэгүүдын, үнэтэ хургаал заабаринуудын мүнөө үеын ахаархинда бодото жэшэ болоно. Гадна нютагаархидайн нангинаар тэрэнэй дурсаха сахижа, хайханаар наһан дурсан ябадагын дэмбэрэлтэй.

Лариса ДОРЖЕЕВА.

«Буряад үнэн» сониной 85 жэлэй ойдо

хэблэгдэдэг ори ганса газетээ үргэн Буряадайнгаа уншагшадта дамжуулдаг байгаа, дамжуулааршые байна. Ажал хэрэгээ шадмар бэрхээр, түргөөр хэдэг, одоол хара хилгаана хаха татаха хабатай хүнүүд лэ хүдэлдэг байгаа, хүдэлжэшые байна. Намайе ехэнхи зон ханахашыегүй, зүгөөр би булгыень шахуу ханадагби. И.Р.Очиров редакторай орлогшо, Б.Т.Цыремпилов, О.П.Цыренова, М.С.Санданов, Д.Ц.Бальжинимаев, Р.Б.Бимбаев, В.Э.Токтохоева, В.Д.Жигжитов, Г.Р.Жигжитова, М.Д.Дашинимаева, Ц.Ц.Цырендоржиев, М.Ц.Д.Намжилов, Д.Р.Дамбаев, С.Ц.Бадлуев, Ц.Б.Цыренжапов, Н.Д.Дригенов, Д.Г.Дашиев г.м. Зундыма гэжэ хонин нэрэтэй хүн, Валентина

наяхан нэгэ жэгтэй хонин зүүдэ харабаб. «Буряад үнэн» газетын редакция хорёод жэлэй саада тээ машинисткээр хүдэлхэн байгаа. Эндэл машбюро соо Бата-Мүнхэ Жигжитович Жигжитовхээ элбэг хүн үгы хэн. Үглөө бүхэндэ гартаа ород хэлэн дээрэ бэшээтэй саарна баринхай дары оршуулаад, сэглэлтын тэмдэгүүдын хаана табихыень хэлэжэ байгаа, осгом шанга хоолойгоор (диктовалжа) байдагынь харахадаа, ехэл хонирхдог бэлэйб. Ямар бэлиг талаантай хүн гэшэб гэжэ ханажа ябадаг хэм. Энэ ушар юундэ гэгтэ зүүдэндэм ороо гэшэб гэжэ гайхаанаар байтарни, «Дүжэриг» газетэ ерэхэдэ, Б-М.Жигжитовэй «Зоной зол заяан» гэнэн шэнэ ном тушаа бэшэгдэһэн «Булган захата» ба нүгөө хууданан дээрэ Владимир Жигжитовэй «Мартагдашагүй ye ca бэлэй» гэнэн статьянууд байба.

АЗА ЖАРГАЛАЙ АЛТАН ОДОН ГЭРЭЛТЭГ!

бэдэржэ, нилээд тухашархан байхаб. Тээдшые газетын материал сохиодо, өөрын гуримтай байгаа. Бэшэнээ харахадам, хоёр хургаараа сохиодоо, аргагүй түргэн шэнги байдаг хэн, тэдэнээ жааалдажа, өөрөөшые мэдэнгүй хоёр хургаараа сохидог болошоод байгаа хэм. (Нүүдэнэ 10 хурган дээрэ наярууддаг болоо хэм).

«Хулпаа дарадаг юм байнаш даа, иигэһээр бэрхэ болоно аабзашдаа», - гэжэ Цырендулма Цыреновна Дондогой хэлэжэ, урма зоригыем үргэдэг хэн. Байн дадажа эхилхэдэе, шоглодог болоо хэн. Мохи «таб-няс» гэтэр жажалхадам, «жаабар жаабар жажалаа, жабжаараа хөөһэ бушхуулаа» гэжэ поэт хүн хадаа ябууд зохёожорхидог хэн. Үшөө нэгэ заабари «Россин» гэнэн үгэдэ алдуу хэнэн байгаа хаб. Энэ үгшени ходоодо нэгэ «и» - тэйгээр бэшэгдэдэг гэжэ ойлгуулынь нахан соогоо мартадаггүйб.

Үлэгшэнэй дунда нургуули дүүргэһэншые хаа, Галина Хандуевна Дашеевае түрүүшынхией хаража, танилсаа хэм. Мүнөөшые хүртээр харилсахан зандаабди, энхэргэн эгэшэ мэтэ, нургаал заабари хэлэһээр байдаг. Хүндэ хүшэр байдалдашые ороод ябахадаш, ханаа сэдхэлыеш тэгшэлжэ, арга шадалаараа тулалхыел оролдожо ябадаг эгэшэ нүхэртөө байртай, туйлахан ехэ амжалтануудаарнь омогорхожол, баясаал ябадагби. Энэ байшан соо ехэнхин үндэр наһатай хүнүүд хадаа урин зөөлэн зантай, даамай зохидоор аад, хүүгэдтэ хандаһандаа ханддаг хэн. Эдэнэй бэшэһэн материал ойлгожо ядажа, баряад лэ гүйжэ ябадаггүй дээрэһээ магтуулдаг хэм. Жэшэнь үндэр томо бэетэй, олон үггүй, томоотой, үбгэн наһатайшаг Галсан Ямпиллович Цыреторов өөрын онсо бэшэгтэй хэн. Үзэгүүдын бэшэ хүнүүдэйхиһээл хаа, ондоонууд байгаа.

Манай нотаг нугые найн мэдэхэ, аймагтанай хүдэлхэн, түргэн бушуу алхадалтай, бээер набтаршаг, шэнгэхэн хоолойтой Субанов Цырен Сыреторович минии нагасые мэдэхэ, үшөө олон танилнуудаа хурагшалагша хэн. Таһаг бүхэн өөрын даргатай байдаг хэн хаш. Бата Будаевич Дашеевые, мүнөө ханахадаа, нэрэдээ яһала таараһан, түни түбшэн зантай, ёһотойл бата бэхи, урагшаа тэгүүлжэл ябаһан хүн гэжэ ойлгодогби. Дүй дүршэл ехэтэй, бэлиг талаантай уран зохёолшод, журналистнууд хамтараад нэгэ ехэ хүсэн болоод лэ, буряад хэлэн дээрэ

Бэрхэшээлхээ айдаггүй, үнэншэ сэхэ, эелдэр зөөлэн зантай хүнүүдтээ доро дохин, баяр баясхалан хүргэнэб! Ажабайдалтай арюун сэбэр, харгытнай сэхэ, сэдхэлтнай тунгалаг байг! Ажал хэрэгтнай урагшатай, элүүр энхэ бэетэй, гэр бүлэдөө жаргалтай, аша гушяа үргэлсэжэ, олзотой, омогтой ябыт даа. Аза жаргалай алтан одон орой дээрэтнай гэрэлтэг! Алтан дэлхэйн мүнхэ буян гэр бүлэдэтнай эрьежэ байг!

Эрдынеева гэгшэд ажалай ехэ болоодо хэн гү, ерэжэ туһалсадаг хэн. Үшөө «Заря коммунизма» гэнэн редакцияна хэн гү, али «Молодежь Бурятии» хэн гү, тэндэһээ оршуулагшад Мария Шагадрова Дагбаева, Галина Ринчиновна Жамсаранова ерэжэ, баһал туһалсадаг хэн.

Машбюро соо ажалшад таһалгарягүй орожол, гаражал байдаг хэн.

«Байгал» журналда хүдэлдэг хэн гү, Георгий Дашабылов, манай хүршэ Сагаан-Морин нотагтай хүргэн, ходоол орожо, элдэбэн энеэдэтэй юумэнүүдые хөөрөжэ, энеэлгэжэ байдаг хэн. Мүн фотограф Н.Дригенов оперо дуулахамни гээд, үбдэг дээрээ хэжэржэ хуугаад, «Приди, приди» гэжэ үгэнүүдэй үзэгыень хэлгүүлээд дуулажа, хүхэ энеэдэн болодог хэн. Батор Батоев нэгэ амьар, пулемёдоор буудһандаа шүлэгүүдээ хэлэжэ ябадаг хэн. Ц.Цырендоржиев намайе Захааминай гэжэ мэдэхэдэ, «Тиим бииз» гэжэ байгаа лэ нотаг хэлээрнэ үшөө олон үгэнүүдые мэдэхэ, шогложол байдаг хэн.

Һаял хүдэлхээ ороод байтарни, түрүүн хүдэлжэ байһан редактор Ц.Ц.Цибудеев хада гэртээ мордоо гэжэ коридор соо дүр зурэгынь, намтарын, хахасалгын үгэнүүд уга саарһан дээрэ бэшээтэй байһыень бүүртүүр хананаб. Намарай хүйтэн үдэр (хаанашыень мүнөө хананагш) модон гэрэй хоёрдох даххарһаа хүдөө табилган болоо хэн. Түрүүшынхией танигдаагүй хүнэй буянда байлсаа хэм. Буряад зоной баяр жаргалаа, уйдхар гашуудалаа хубаалдажа ябадаг ёһо заншалын хэды найхан бэ даа.

Удаань хүршэ Мэлэ нотагай Мария Доржиевнагай зууршалагаар Буряадай номой хэблэдэ хүдэлжэ азатай байгаа. Эндэшые хүдэлдэг хүнүүд баһал найн найхан ханаатай байгаа.

М.Н.Нимаев директорын, захаанаан уран зохёолшод: Ч.Р.Намжилов, Ц.Галсанов, В.Намсараев, А.Тапхаев, А.Ангархаев, редакторнууд Д.Мижидон, Ю.Будаев, Д.Бальжинимаев, И.Оширова, Т.Хамаганова, Сэсэгмаа, М.Дармаева, Мария Доржиевна болон бусад, Машинисткэнүүд Мария Батомункуевна Сотникова, Лина Батомункуевна Гомбоин, Александр Сангановна Сангаева гэгшэд булта «Буряад үнэн», «Правда Бурятии» газетын редакциятай нягта холбоотой хэн. Д.Бальжинимаевай хүдэлхөө ерэхэдэ, Мүнхэ Нимаевич бүхы «үнэнөөрхино» суглуулажа байна гэлсэдэг бэлэй. Хүдэлжэ байхадаа, бүхы шахуу «амиды» уран зохёолшодые таниха, мэдэхэ болоо хэм. Ямаршые уран зохёолшодой, журналистнуудай, поэзүүдэй зохёолнууд ном боложо барлагдахаань урид машинисткэнүүдэй гараар гарана гэжэ ойлгожо абаа хэм. Өөрынгөө ажалай хажуугаар уран зохёолшодой (рукопись) гар бэшээлгэтэй зохёолнуудын сохидог хэмди. Д.Доржогутабайн, Ш.Н.Цыденжаповай, Д.Дылгыровэй, Б.Батомункуевай шүлэг, үзэгүүдын, А.Ангархаевай «Мүнхэ ногоон хасуури» гансаараа сохижо дууһадаг хэм. Б.Ябановай «Зоной хэшэг» гэнэн роман. Табаахи курсын оюутан ябаад, Буряадай радиодо ажалладаг «Үнэнһөө» таниха болоһон М.Ш.Дагбаева нуралсалай нүүлээр манда ерэжэ хүдэлш гэжэ дурадхал оруулаа бэлэй. Үдэһөө хойшо ошоод, үнишые болгонгүй, байһан юумыень сохижо дууһадаг байгаа. Баһал бэлигтэй хүнүүдэй дунда хүдэлөө бэлэйб. Д.Эрдынеев, Вл. Лубсанов, М.Батонин, Л.Чимитов, нургуулияа дүүргээд, радиодо хүдэлхыем дурадхадаг хэн. Үгы, юумэ бэшэжэ шадахагүйб гэнэн харюуе Владимир Лубсанов тодожо абаад, цюдаргаа харуулаад, хара, бүхы юумэн иймэл монсогорхон юумэнһээ эхией абадаг юм, шадахагүйб гээд ябаа хаа, юм шадаха хүмши гээ бэлэй. Тэрэ хэлэһэн үгэнүүдын ходоол ханандам ородог. Оюутан ябахаддаа, хамаг бүхы үйлэ хэрэгүүдтэ хабаадажа ябахаддаа, аятай байдаг хэн даа. Шэнээр табигдаһан «Будамшууда» 4-5-дахи курсын оюутад уригдажа, арад зон болоод, буряад хубсаһа үмдөөд хабаалсагша хэмди. Эдэ бүхы Буряадайнгаа урдаа хараха гуламтануудга ойрошые зуура хаа, хүдэлжэ гараһандаа, олон танил талануудтай болоһондоо,

залуу хушбүүн сэдхэлыем ходоодо жэгнэн дулаасуулжа, дали жэгүүр ургуулжа, урма зориг бадаруулжа байһандань, дулаанаар дурсан дурсан хуудагби.

Буряад хэлэнэй багша болохо хүсэлөө бэлүүлээд, шэлэжэ олоһон мэргэжэлтэй болоһондоо, түрэл хэлэндээ дурлаа хаанаһаа эхитэйб гэжэ наһанай ошохо бүри бодолгото болон, толгой соогоо мухаруулдагби. Нэн түрүүн, ашата найхан багшанарһаа ааб даа. Мэлэ-Бортын 8 жэлэй нургуулида нуралсаа үргэлжүүлэхэдэм, Цыпэ Санжиевна Очирова гэжэ эрхим хүндэтэ багшанарни саашанхи харгыгаа зүбөөр олохыем залажа үгөө хэн гэжэ ханадагби. Хоёрдохөөр, хүдөө нотагһаа хото ошожо хүдэлхэдөө, ганса буряад зоной дунда хүдэлөө, эндэл буряад үзэгүүдтэй машинка дээрэ диктовко доро тоншожо хурааб. Уран зохёолшодой зохёолнуудые сохижо хуураадаа, эхинһэнь эсэстэн хүртээр уншаагүйдөө халадаггүй хэм. А.А.Ангархаевай «Мүнхэ ногоон хасуури» гэнэн романин, мүн бэшэшые уран зохёолшодой намтар ба зохёолнуудын үзэжэ байхадаа, хэшээлдэмни аргагүй ехэ түлхисэ боложо үгэдэг. Ардан Лопсоновичтой хамта хүдэлхэн хадаа дүрбэн тэгшэ бэлиг шадабариень гайхажэ барадаггүйб. Бүхы уран зохёолой жанраар бэшэхэ, ёһотой Х.Н.Намсараевай удаадахи хүн гэжэ би тоолодогби. Тэнгэриһээл заяабаритай хүн. Мүнөө хаа-яа «Буряад үнэн» газетэдэ ороходом, А.А.Ангархаев, Г.Х.Дашеева, А.Ц.Цыренова, С.Б.Байминова гэжэ танил хүнүүднэ намайе дулаанаар утгажа хуудаг. «Үнэн» газетын гээ 85 жэлэй оие утгажа хууһан бүхы ажалшадые, дээрэ дурсагдаһан аха, эгшэ нүхэдөө хани халуунаар амаршалаггүй.

Бэрхэшээлхээ айдаггүй, үнэншэ сэхэ, эелдэр зөөлэн зантай хүнүүдтээ доро дохи, баяр баясхалан хүргэнэб! Ажабайдалтай арюун сэбэр, харгытнай сэхэ, сэдхэлтнай тунгалаг байг! Ажал хэрэгтнай урагшатай, элүүр энхэ бэетэй, гэр бүлэдөө жаргалтай, аша гушяа үргэлсэжэ, олзотой, омогтой ябыт даа. Аза жаргалай алтан одон орой дээрэтнай гэрэлтэг! Алтан дэлхэйн мүнхэ буян гэр бүлэдэтнай эрьежэ байг!

Дарима СОКТОЕВА-ЦЫДЕНЖАПОВА, Захааминай аймагай Бортын дунда нургуулин буряад хэлэ ба литературы багша. ЗУРАГУУД ДЭЭРЭ: Дарима Соктоева ажалдаа; сониной редактор (1976-1990) Р.Б.Гармаев орлогшо И.Р.Очиров хоёр монгол айлшадтай.

Балшар багахан наһым
улгыдэһэн
Барандаа суутай Могсохон
нютагни.
Баатар уулаяа бардамаар
түшэглэн
Баруун хойто үндэр
хадануудни.
(Үгэнь Батор Бангановой,
хүгжэмьни
Виктор Михайлович).

«Аламжа Мэргэн Аржун Гоохон хоёр-2006» гэхэн конкурсно

ЖАРГАЛТАЙ БҮЛЭ

мэдээжэ арадай хоёр «Ургы», арадай театр болон энэ үдэрнүүдтэ 30 жэлэйнгээ баяр угтажа байһан «Үетэн» бүлэг 13 жэлдэ амжалтатой үржэлтэйгөөр хүдэлжэ, Улаан-Үдэ хото уригдажа, хотын соёлой управленидэ ерээ хэн.

В.Н.Михайлов баян, аккордеон дээрэ наадахаа гадна, дуунай хүгжэм зохёодог. Тоолобол, «Хабар», «Могсохой гимн» г.м. Буряадай телевиденээр дамжуулагдаа.

Хүхын хонгёо дуун
Хүбшэ тайгын ногоороон,
Хүхэрэн урдаа Худан гол
Ходол миний Могсохон, - гэжэ дууе сээжэлдэһэн байха. Хэжэнгэдэ 1995 ондо үнэгэргэдэһэн энэ нютагай залуу композиторнуудай үдэшэдэ эхэ аша үрэтэйгөөр хабаадаа хэн. 1994 он - Уласхоорондын гэр бүлын он байгаа. Михайловтан энэ конкурсно амжалтатой хабаадаһан байна. Тиэхэдэ 2 басагадын хургуулида хурадаг байгаа. Лариса басаганиинь тиэхэдэ дуу дуулажа шададагаа харуулан, Эльвира нүхэрэнь оёдог, нэхэдэ, элдэб огородой эдэе ургуулжа шададаг. Тааруу хубсаһа оёдог, зурадаг байһанаа комиссийн урда харуулаа хэн.

Бүхы шадаха юумээс басагадтаа заажа үгөө, тиймэһээ гэдэнь гэрэй эзэн эхэнэрэй хэхэ юумые бултынь шадаха гэхэдэ, гайхалгүй.

Гэр бүлөөрөө татаар үндэһэтэй «Сабантуй» хайндэртэ хабаадаа. Энэ хайндэр 2005 оной зун анха түрүүшынхидэ республикын хэмжээндэ үнэгэргэдөө. Буряад орондо мүнөө 8 мянга гаран татаарнууд ажаһууна. Энэ хайндэр Мухар-Шэбэрэй аймагай Хара-Шэбэр хууринда үнэгэрөө. Казань хотын байгуулагдаһаар 1000 жэлэй ойд, мун Агуу Илалтын 60 жэлдэ зорюулагдаа гэжэ хануулаа.

3 жэлэй саана байгуулагдаһан «Лаккитон» бүлэг «Атаргана-2006» гэжэ Уласхоорондын эстрадна дуунуудай мурьсөөндэ шалгараа, «Улаан-Үдэ тухай эрхим дуун» гэжэ хэмжээндэ илаа. Энэ дуунай үгынь Лариса басаганиинь, хүгжэмьни Эдуард хурьгэниинь бэшэһэниинь хайшаалтай. Лариса мэрэй нэрэмжэтэ «Залуу бэлэгтэн» гэхэн шагналда хүртөө.

В.Н.Михайлов социально-соёлой түб болохо «Кристаллай» директорээр хүдэлнэ. Хотын захиргаанай бүхы хайндэрнүүдые үнэгэргэдэ «Сагаалган», «Шэнэ жэл», «Хотын хайндэр» г.м. эндэ заагагүй «Лаккитон» бүлэг хабаадалсадаг гэжэ бултада мэдээжэ. Энэ бүлэг 6 хэлэн дээрэ дуу гүйсэдхэдэ юм.

Хитадай Хүх-Хотоодо үнэгэргэдэһэн Азийн фольклорой 4-дэхи, мун арадай искусствын уласхоорондын 9-дэхи фестивальнуудта уригдаһан «Тоонто» ансамбль тухай һонирхолтой статья гараһан юм. Энэ делегацийн гэшүүн боложо, Виктор Николаевич Михайлов амжалтатой ябалсаа ха юм.

Аша үрэтэйгөөр хүдэлһэнэйнь гэршэ Буряад Республикын соёлой габьяата хүдэлмэрилэгшэ гэхэн үндэр хайра болоно. «Ударник XI пятилетки», Арадай уран бэлэгэй бүхэсоонозна фестивалиин лауреат (Москвада) болоһон байна.

Багшын ажал хүшэршье һаа, хүндэтэй. хурагшад хаа-яа хонходожо, бэсын элүүрые мэдэжэ байхадань, аргагүй ехээр баярлаш. Шабина-райнгаа хүнэй зэргэ хайн ябахад, эхэ мэтэ үрээхэш, хүндэлхэш.

1980-яад онуудаар багшанарай уран хайханай үнэгэргэдэһэн хэн, харин би, багшань, хүгжэм аялгада дуратайшье һаа, хүгжэмэй мэдээсэдэ дан бэрхэ бэшэ хэн хойноо, буруу дуулахаа айгша хэм. Харин дуунайнгаа үгэ хайнаар сээжэлдэд, репетицидэ ерэдэг байгаа. Иигэжэл В.Н.Михайловтай суг ажаллаа хэмди. Тэрэ үедэ Могсохойной дуунай бүлэг түрүү нуури алдахаяа болёо хэн.

Михайловтанай гэр бүлын дабтагдашагүй жаргал олон-олон жэлдэ бадраг лэ! Гэр бүлөөрөө суг ажаллажа, амжалта туйлахань хүшэрхэн хэрэг байха, бэе бээдээ эрилтэ шангаар табина ха юм. Энэ айһанай хүн зондо баяр баясхалан асаржа, ирагуу хайхан хоолойгоороо олоние хужарлуулжа, буян оложо байна ха юм. Саашадаа үшөө ехэ амжалтанууд байна гэжэ найданабди.

Шойма ШИРИБОН,
багшын ажалай ветеран.

2006 он - Соёлой жэл гэжэ Улаан-Үдэдэ соносхогдохонь, шабиингаа эбтэй гэр бүл тухай танай сониндой хуудаһанда бэрхэ гэжэ шийдэбэ. Энэ айлдаа хоёр дангина басагадараа, Эдуард хурьгэнтээ соёлой ажалда хүдэлдэг. һүүлшын үедэ мэдээжэ боложо байһан «Лаккитон» эстрадна бүлэг болоно. Михайлов Виктор Николаевич энэ бүлэгэй хүтэлбэриэлэгшэ. Эдуард Хайнчиков хурьгэниинь хүгжэмэй талаар хүтэлбэрилэгшэ. Нананайнь хани Эльвира Будаевна хубсаһа хунарын ехэ зохиодоор тааруулжа үгэдэг болоно, 2 басагадын дуушад юм.

Үшөө хургуулида ороогүй байханаа Аны хүгшэн эжынгээ модон клавишатай татаар гармошка дээрэ хүгжэм аялга гаргажа Виктор хураа. Тэдэ 14 наһа хүсэхэдэнь, гэртэхинийн улаан үнгэтэй ёһотой гармошко бэлэглэжэ, Витя хүбүүнэй баяр мүнөөшье үсэгэдэр мэтэ элээр һанагадаг. Тиэхэдэ эхэ эсэгэ хоёроо ямар ехээр сэгнээ хэм?! Тэрэ гэхээр гармошкотоёо хахасахаа болижо, классайнгаа, багшанарай коллективэй, нютагайнгаа клубта наада, концертын эгээл хэрэгтэй хүн болоо хэн, агитбригадада ябалсадаг байгаа. Үнэгэрхэдэе хүршэ Яруунын Ульдэгэй нютаг ошожо, концерт харуулаа, Чисаанын дабаагаар һунидөө эсаад, унтангүй үглөөдэрэнь хэсээлдээ ерэжэ, номоо үзэхэ ушар нэгэтэ бэшэ тохёолдоһон байна. 1973 ондо Могсохойной дунда хургуули дүүргэдэ, Эрхүүгэй соёл-гэгээрэлэй училищанай хүгжэмэй отделеиндэ баян, фортепиано, духовой инструментнуудые үзэжэ гараа.

Сэргэй албанда ябахад, хүгжэмэй взводто хүгжэм наадажа, одоолшье ехэхэн

хургуули гараһанаа хөөрэдэг. Удаань түрэл хургуулидаа бүхэ барилдаанай тренерээр уригдажа хүдэлөө. Район соогоо өөрын шэгнүүридэ чемпион байһан юм. Пионервожатын ажалай хажуугаар дуунай кружок, хүгжэмэй хэшээл үнэгэргэдэг хэн.

Эгээл энэ үедэ үзэхэлэн хайхан байгаалитай Баргажан нютагай залуу мэргэжэлтэн Абидуева Эльвира Будаевна хүүгэдэй сэсэрлигтэ ерэжэ хүдэлөө. Тиэхэдэ энэ нютагта эгээ түрүүшын дипломтой хүдэлмэрилэгшэ байгаа гэжэ тэмдэглэе. Яаригта нютагтай бүхы Росси гүрэн соо суурхажэ байна, Янжима бурханай дүрэ шулуун дээрэ харагдажа, энэ хабар субарга түргэн саг соо баригдажа, хэдэ олон зон бүхы республикаһаа болоно Шэтэ, Эрхүү, бэшэшье можоһоо айлшад буугаа гээшэб?! Энэ нютаг хадаа гүрэн соомнай эгээ олон үри хүүгэдтэй нютагуудай нэгэн болоно. Эльвира басаганишье 8 үхибүүдэй нэгэн боложо, үнэр баян гэр бүлэдэ түрэнэн юм.

Эдэ хоёр залуушуул танисажа, одо мүшэдын тохёолдожо, уданшьегүй гэр бүл болоо хэн. Виктор хүбүүн 4 дүүтэй, айлай ехэ хүбүүн. Эсэгэнь Николай Михайлович трактористаар хүдэлдэг байжа, бүхы түхэлэй техникэдэ хүбүүгэй хургаа.

Инаг дураа наринаар сахижа ябадаг энэ хайхан гэр бүл олон тоото дүүнэртэ хайн жэшээ боложо үгэдэг.

Саашань Виктор мэргэжэлээ дээшэлүүлжэ, Зүүн Сибириин гүрэнэй соёлой институт (ВСГАКИ) дирижёрско-хоровой отделени дүүргэжэ, Могсохойной ДК-гай уран хайханай хүтэлбэрилэгшэ болоо.

1986 ондо Хэжэнгын ДК-гай директорээр томилогдожо, ехэ 3 коллективье ударидаа: бултада

На конкурс «Современная семейная пара-2006»

ВСЕ ЛУЧШЕЕ - ЛЮДЯМ И ДЕТЯМ

той. Более того, можно сказать, что он местный «меценат». Спонсором выступает во всех проводимых праздниках на селе, как «Сагаалган», «8 марта», «Сурхарбан», «День пожилого человека», «День победы» и т.д. В эти и другие праздники Булат Тумуржапович вкладывает немалые средства.

Когда строился Ацагатский дацань многие выступали спонсорами, и он, как человек, знающий основы духовного обогащения от дедов и родителей, к Дацану относится по особому. Отсюда его конкретная помощь - порою строительными материалами, порою денежными и другими средствами.

Булат Тумуржапович Чимитов - уважаемый человек в районе, Заслу-

женный работник сельского хозяйства Республики Бурятия, по итогам 2005 года в номинации «Лучшее фермерско-крестьянское хозяйство в республике» занял II место и награжден денежной премией в 12 тысяч рублей, Почетной грамотой Народного Хурала Республики Бурятия.

Жалма Дармаевна благодаря своим знаниям, как педагог, как психолог помогает родителям учащихся в воспитании своих детей.

«Сегодня работать директором школы трудно и интересно. Только одну проблему решишь, вырастают, как грибы, другие, но все равно я люблю свою работу», - говорит Жалма Дармаевна. - Всегда в окружении детей, они замечают все твои недо-

статки, начиная с внешнего вида (прически, одежды, обуви, движения) и заканчивая подачей знаний на уроках». В 1999 г. Нарин-Ацагатской средней школе присвоено имя Агвана Доржиева. С просьбой в различные инстанции обращались и жители села, и учителя.

Присвоение школе имени Агвана Доржиева не только большая честь, но ни с чем не сравнимая ответственность.

Коллектив школы и ее директор Жалма Дармаевна в последние годы внедряют новые формы - это конкурсы «Учитель года», «Самый классный класс». Это единственная национальная школа в районе. Преподавание, изучение и сохранение бурятского языка и традиционной культуры являются первейшими вопросами работы школы в целом. И еще в школе функционирует детская организация «11 хоринских родов». Она изучает традиции и структуры родоуправления хоринцев.

Этнография и краеведение - основа работы коллективов учителей и учащихся. Материалы добываются путем их кропотливой работы. «Ацагатская средняя школа им. Агвана Доржиева в течение последних лет - победитель Республиканской научно-практической конференции «Шаг в будущее». 2001-2002 учебный год принес школе II и III места во Всероссийской олимпиаде по краеведению в г. Москве. 2004-2005 учебный год - I место за «Менделеевские чтения». Образцово-показательный ансамбль «Санжайсрай» является лауреатом

районных, республиканских конкурсов песни, танца, художественного слова.

Школа, руководимая Жалмой Дармаевной - спортивно-оздоровительная. В 2005-2006 годах школа завоевала 25 призовых мест в республике, районе. Жалма Дармаевна - автор спортивно-оздоровительных программ, удостоенных грантов Госкомитета при Президенте Республики Бурятия.

Программа развития школы, разработанная ее директором и непосредственным участием коллектива учителей, реализуется в трудных условиях финансового дефицита. Много сил и энергии Жалма Дармаевна, как директор, направляет на строительство двухэтажной новой современной школы и на духовное, эстетическое воспитание учащихся.

Она пользуется заслуженным авторитетом среди коллег, учащихся, родителей и односельчан. Награждена нагрудным знаком «Почетный работник общего образования Российской Федерации» и представлена на почетное звание «Заслуженный учитель Российской Федерации».

Их пятеро детей прекрасно воспитаны. Старшая дочь Ююна окончила Бурятскую сельскохозяйственную академию и работает по своей специальности, дочь Дарима - врач, работает хирургом, средняя Сэсэма школу закончила с золотой медалью, студентка второго курса БГУ, а Дэлэма и сын Шойжинима учатся в 11 и 9 классах в Ацагатской средней школе имени Агвана Доржиева.

Жалма и Булат свято чтут и передают все лучшее, что есть в них самих, своим детям.

Светлана НИМАЕВА,
член Союза журналистов России

На конкурс "Меценат года - 2006"

Сейчас ОАО "Баргузинское АТП" переживает трудные времена. Перспектива не светлая, ситуация тяжелая. Появились конкуренты - "микрики" разных мастей. Государство о подобных крупных коллективах не думает, поток автомобильного транспорта увеличивается, в год в Бурятию поступает из-за кордона около 80-90 маршрутных микроавтобусов. В газете "Баргузинская правда" появилась нехарактерная для местного АТП объявление о приеме на работу водителей. Оказывается, водительский корпус стареет, а в республике отсутствует специальная программа по подготовке водителей пассажирских автобусов.

На вопрос: "Какой вы? Дайте себе характеристику в двух-трех словах" ответил: "Беззлобный, не вредный, не злопамятный". И в этом он весь.

ководства АТП была незамедлительной: автобусы поехали и едут до сих пор по трудным дорогам на критику не обижаются начальник, старается исправить любую ситуацию и сделать лучше для народа.

Может быть, и поэтому они удержались на плаву в очень сложное для страны время-становление российской рыночной экономики, когда все соседние предприятия на глазах буквально рушились и разваливались. Это было единственное автобусно-транспортное предприятие во всей республике, которое функционировало, обслуживало два района до самой дальней точки-курорта Кучигер и осуществляло бесплатные перевозки пассажиров-льготников. Секрет прост: надо работать. "Работать сегодня лучше, чем вчера, завтра лучше, чем сегодня", - гласит

«Аламжа Мэргэн Арюун Гоохон хоёр-2006»
гэжэн конкурсдоГУЛАМТЫН ДУЛААННАА
ГҮН УХААНАЙ ОРЬЁЛ ӨӨДЭ

Юрий Абогоевич Тарнуевтанай гэр бүл. Бүлүн түрүү Юрий Абогоевич 1939 ондо Яруунын аймагай Нархатада түрэнэн. Эсэгэн 1942 ондо Эсэгын Агуухэ дайнда унаһан, эжын Елена Дмитриевна 4 хүүгэдтээ үлэжэ, уданшьегүй үбшэндэ дайрагдажа, наһа бараа хэн. Ухибүүдын ажабайдалай шэрүүн долгинуудга дайруулбашье, бултаараа дээдэ мэргэжэл абажа, ажабайдалай үргэн, замда гараһан. Юрий Абогоевич хургуулия дүүргэжэ, ажалай зам «Дружба» колхоздо санитарар эхилэн. 1958 ондо Бурядай гүрэнэй хүдөө ажыхын институтда орожо дүүргээд, Эгэтын-Адагта ветеринарна участогта, сааһадаа «Еравнинский» гэжэ ехэ совхозой ахалагша ветеринарна врачар хүдэлжэ, малай үбшэниие ямар аргаар түргэн аргалха онол арга болон ажалай дүй дүршэлтэй болоһон.

1968 ондо Казан хотын ветеринарна институтай аспирантурада орожо, саһаа урид ветеринарна эрдэмэй кандидат нэрэ зэргэ хамгаалба. 1971 оноо хойшо Юрий Абогоевичой эрдэм ухаанай, багшын ажал Бурядай гүрэнэй хүдөө ажыхын институтай нягта холбоотой. Түрүү ассистентээр, ахалагша багшаар, доцент, кафедрэе даагша, деканаар хүдэлөө. Энэ хугасаа соо Юрий Абогоевичой хэнэн ажал үргэн дэлсэтэй, амжалтаттай, өөрынгөө талаан бэйг тобойсо харуулаа. Тэрэ факультэдэйнгээ материал-техническэ бааза дээшлүүлхэ, оюутадые хүмүүжүүлхэ, залуу мэргэжэлтэдтэ туһалха, Эрхүү, Шэтын болон республикын ажыхинуудта хэлсээтэй ёһоор ехэн ажал хэнэн юм.

ВДНХ-гай үзэмжэдэ Юрий Абогоевич 1976, 1978, 1991 онуудта шэнэ экспонадуудые харуулан. 1983 ондо тэрэ «Электрогастроэнтографи» ветеринарида» гэжэн темээр докторой нэрэ зэргэ хамгаалаа, хойто жэлын профессор болоһон. Юрий Абогоевич залуу малай, илангаяа тугалнуудай гэдэн доторой үбшэ шэнэ аргаар шэнжэлжэ, олон янзын туршалгануудые хэжэ, эм тааруулжа, залуу малай гарзалха яадалые эрид доошолуулан, хүдөө ажыхинуудта ехэ туһа хэнэн.

Юрий Абогоевич 215 ажал хэлбэн гаргаһан, тэрэ тоодо 17 монографи, 27 кандидатуудай хүтэлбэрилэгшэнэ, 15 докторинуудай зүбшэн заабарилагшан, тэрэн соо Монгол ороной 3 кандидат,

4 докторнууд болоно. 1994 ондо Уласхоорондын докторско-диссертационно соведэй гэшүүн Монгол орондо, хойто жэлын түрэдэ институтайнгаа докторско-диссертационно соведэй түрүүлэгшээр томилогдонхой. СССР-эй дээдэ хургуулин Главна управлениин идхалгаар Юрий Абогоевич Примориин (1986, 1996), Алма-Атагай (1989, 1992), Благовещенскын (1993), Эрхүүтэй (2005) институтуудта гүрэнэй экзаменуудай комиссиин түрүүлэгшээр уригдаһан.

Монгол орондо олон жэлэй туршада һайн бэлэдхэлтэй ветеринарна кадрнуудые бэлэдхэлгэдэ туһалһанайн түлөө 1999 ондо Монгол гүрэнэй хүдөө ажыхын институтай хүндэт профессорэй нэрэ зэргэдэ хүртэбэ. Эдэ ехэ ажалайнгаа түлөө Юрий Абогоевич СССР-эй ветеринарин главна управлениин, Монголой эрдэмэй түбэй, Буряд Республикын Министрнүүдэй Соведэй, Верховно Соведэй Президиумэй, Арадай Хуралай Хүндэлэй грамотануудаар шагнадаһан. 1986 ондо «Буряд Республикын эрдэмэй габьяата ажал ябуулагша», 1995 ондо «Россин Федерацийн эрдэмэй габьяата ажал ябуулагша» гэжэн хүндэтэ нэрэ зэргэнүүдтэ хүртэһэн, 1996 ондо Ветеринарна Академиин гэшүүн болоһон.

1999 ондо Юрий Абогоевич Эбнайрамдалай орденоор шагнадаһан, 2003 ондо Новосибирск хотодо «Алтан стетоскоп» гэжэн конкурсн лауреат, 2004 ондо Сибириин дээдэ хургуулин эрдэм ухаанай член-корреспондент.

Наһанайн нүхэр Любовь Васильевна Ольхон нютагай Одоевтоной 9 хүүгэдэй нэгэниинь. Эсэгэн Василий Одоевич дайнһаа шархатажа ерэнэн, эжын Екатерина Николаевна нютагтаа наһаараа оёдолшоноор ажаллаһан. Любовь Васильевна басагадай эгэшэн байжа, дүүнэрээ хараха, эдээлүүлхэ, хургуулидань эльгээхэ, даабариинь шал-

гаха эжын ажал хуу хэжэ, тэдэнэрээ энэ наһандаа дахуулжа, үргэлсэжэ ябаһан. «Эхэ байгаали маниие дайнай хатуу жэлүүдтэ эдээлүүлжэ, далайһаа загаһа барихабди, тайгаһаа жэмэс, хархяаг, һамар суглуулжа, тэрэнэ буйлуулдаг хэмди», - гээд, Любовь Васильевна хөөрэдэг. Тэрэ хургуулия дүүргээд, Бурядай гүрэнэй багшын институт дүүргэһэн. 46 жэлэй саада тээ айл гэр боложо, нүхэрэйнгөө ябаһан газарта Казань, Ярууна, Улаан-Үдын хургуулинуудта биолога заажа, наһанайнгаа амаралтада гаранхай.

Багшын ажалай ветеран Любовь Васильевнада ёһотой буряд эхэнэрэй шэнжэ бии даа. Тэрэ уран гартай, ямаршье хубсаһа хараад оёхо, нэхэхэ, гэр байрынгаа байдал, наһанайнгаа нүхэрэй хүрүлдые дээрэ үргэлсэхэ, үри хүүгэдтээ, ашанар, зээ нэртээ аргагүй туһалдаг. Тэдэнэр хүүбүүн басаган хоёртой. Сергей хүүбүүн, Дашима бэринь экономистнууд, хубиин ажалтай. Ехэ ашань Тимур Санкт-Петербурлын экономика отделениин оюутан, бага ашань Артур. Бурядай гүрэнэй хүдөө ажыхын академидэ ветеринарна факультэдэй оюутан. Елена басаганиинь Бурядай гүрэнэй хүдөө ажыхын институт амжалтатай дүүргээд, аспирантурада орожо, Москва хотодо биологийн эрдэмэй кандидатай нэрэ зэргэ хамгаалһан, 2005 ондо 38 наһатайдаа биологийн эрдэмэй доктор болонхой. Бурядай эрдэмэй түбтэ хүдэлдэг. Хүрьгэниинь Турбо физикэ-математикын эрдэмэй кандидат, Дандар гэжэ хүүбүүтэй. Бидэ гуша гаран жэл энэ эрдэмтэ бүлэтэй хаяа хадхажа хүршэ хуунабди.

Сааһадаа ашанар, зээнэр хүгшэн абынгаа ажал үргэлжэлүүлхэн дамжаггүй.

Янжима БАЗАРОН,
Буряд Республикын
соёлой габьяата
хүдэлмэрилэгшэ,
полиграфин албанай
ветеран.

ПУСТЬ ПОКРОВИТЕЛЬСТВУЮТ
ЕМУ БУРЯТСКИЕ ДУХИ

Может быть, поэтому в далеком 1961 году судьба подарила ему солнечную Бурятию. 45 лет прошло с той поры, когда он ступил на неизвестную бурятскую землю. Он начинал строителем в селе Петропавловка Джидинского района. В 1966 году был избран заведующим орготделом райкома комсомола и затем был направлен от МВД Бурятской АССР на учебу в Саратов в военное училище имени Дзержинского. В 1967 году, получив звание лейтенанта, Григорян был распределен в Бурятию, назначен старшим госавтоинспектором Баргузинского района.

В 1972 году РК КПСС направил А. Григоряна инженером Госсельтехнадзора управления сельского хозяйства.

В 1973 году был назначен начальником Баргузинской автошколы. Именно здесь Артур Антонович испытал радость первой победы, первого успеха. Все курсанты на сто процентов сдавали экзамены на получение водительских прав. Да и сам он с детства мечтал стать шофером, как его старший брат.

В 1981 году управляют А.А. Григоряна в качестве начальника Баргузинского Автобусно-Транспортного Предприятия, где работает по настоящее время.

Вспоминается случай середины 90-х годов. Какая-то безвестная учительница из Хилганы звонит в АТП и просит выдать автобус для поездки детей на Байкал. В бухгалтерии назвали какие-то огромные суммы по аренде автобуса и просили оформить бумагу, начиная от заявления. Но это положение дел меня не устраивало, и я осмелилась сделать звонок самому начальнику. Без всяких формальностей и проволок голос с легким грузинским акцентом дает добро, спросил только, когда отправить автобус и сколько детей едет. Это было сродни чуду. Автобус с пожилым водителем Загрудниновым прибывает в одну из самых крайних точек Баргузинского района и увозит счастливых детей на Байкал...

А второй раз судьба свела с Баргузинским АТП по-другому. В конце 90-х годов маршрутный автобус в Хилгану не ездил целых 2 года. Село было напрочь оторвано от мира. Мною пишется письмо от отчаяния в республиканскую прессу и оно публикуется под заголовком "Неужели Хилгана край света?". Реакция ру-

один из лозунгов в "Красном уголке". А вот этот: "Дело нашей чести - работать на совесть" покорило. С того момента как Артур Антонович Григорян стал начальником Баргузинского АТП, аварий автобусных насчитывается до 2-3, но и то они по вине водителей.

По жизни образцом для подражания Артуру Антоновичу Григоряну служил отец Антон Аконович - простой рабочий, прошедший войну. Именно для него были характерны такие черты как работоспособность и порядочность. Он пользовался большим авторитетом в небольшом грузинском городе Махарадзе. Значит, генетически заложенные качества сделали доброе дело на бурятской земле, принесли славу, честь, большой авторитет и друзей.

Может быть, и поэтому он получил на выборах как депутат районного совета на избирательном участке, охватывающим такие бурятские села как Хилгана, Соел, Боргол, Карасун, 99,9% голосов от всех проголосовавших. Цифра уникальная для нашего постсоветского пространства и плюралистического времени. Это единственный высокий результат в Бурятии. Он очень этим гордится.

А местные жители не иначе как "Бурятским Кобзоном" и не называют. Сейчас, конечно, ему очень трудно помогать всем, но он старается. У кого-то свет отключили, он оплатил задолженность и спас ситуацию. На том и мир держится. Спасая других, спасаешь себя.

Он принципиален. Недаром на столе лежит книга Сталина. Когда-то, говорят, в белоснежной рубашке он спустился по лестнице в цистерну, чтобы показать нерадивому работнику, как работать. Сейчас, когда очень сложно на рынке обслуживания автомобильного транспортом, он не теряет своего достоинства. Даже если нет перспектив развития ОАО "Баргузинское АТП". Но заместителем начальника является его сын Артур Артурович. Может быть, это и есть перспектива.

У Артура Антоновича много наград, места не хватит, чтобы их все перечислить. Но первой в списке означена медаль Монголии "Найрамдал". Особо отметим три Почетных знака ЦК ДОСААФ за подписью самого Покрышкина, трижды Героя Советского Союза.

Да, он спонсор. И за это ему вручены знаки "Добрые люди Мира", "Меценат Столетия".

Когда я спросила, какой вы руководитель, он ответил не витиевато: "Руководитель, который может понимать своих людей, работников, знает их жизнь..."

Удивительной доброты и душевной красоты человек с армянской фамилией из грузинского села Эгугтия Богдановского района проживает в Баргузинской долине. А берегут его от всех напастей и без того сильного человека уже бурятские, местные духи. Они ему покровительствуют.

Видать, пришелся по праву.

Лилия ЦЫДЫПОВА,
учитель русского языка и
литературы
Хилганайской средней
общеобразовательной школы
Баргузинского района.

на конкурс «Женщина года-2006»

На днях в Доме студентов музыкального колледжа и училища культуры и искусств прошла встреча с американскими волонтерами. Когда зарубежные гости с трудом по-русски начали общаться со студентами, пришедшими на встречу, я услышал, как молодая женщина из зала на английском языке обратилась с каким-то вопросом.

Волонтер, молодая девушка из штата Аляска Марта Биард, услышав родную речь, заметно оживилась и перешла на английский. Диалог продлился несколько минут. Я был заинтригован: кто же эта женщина, владеющая английским языком?

Это была композитор, заслуженный деятель искусств Республики

ЕЕ СВЯТАЯ К МУЗЫКЕ
ЛЮБОВЬ

Бурятия, член Союза композиторов Российской Федерации и РФ, старший преподаватель ВСГАКИ и преподаватель училища культуры и искусств, обаятельная Лариса Николаевна Санжиева. К моему удивлению, оказывается, она владеет не только английским, но и французским и китайским языками. Я лишний раз убедился, что талантливый человек талантлив во всем.

После успешного окончания музыкальной школы Лариса продолжила образование в музыкальном училище им. П.И. Чайковского на фортепианном отделении у Людмилы Гавриловны Дадуевой и Елены Евдокимовны Степановой. Композицию преподавал известный бурятский композитор Сергей Степанович Манжигеев, который настоятельно рекомендовал продолжить образование в консерватории: твоя специальность, говорил он, не фортепиано, а композиция.

После окончания музыкального училища по распределению Лариса Николаевна уехала в Баунтовский район в поселок Северный, затем - в Багдарин, где два года проработала в музыкальной школе преподавателем фортепиано, собирала и разучивала эвенкийские песни. В то же время она являлась участницей эвенкийского ансамбля «Осикта», что в переводе с эвенкийского означает «Звезда». Руководила Лариса Николаевна вокальной группой «Осикты». Сочиняла в то время музыкальные произведения.

Затем Лариса Санжиева поступила в Новосибирскую консерваторию им. М. Глинки на теоретико-композиторский факультет в класс профессора Г.Н. Иванова. В студенческие годы она сочинила несколько музыкальных произведений. Дипломную работу выполнила на тему: «Балетные сцены в 3-х частях по бурятским героическим эпосам «Абай Гэсэр» и «Прекрасная Алма». Она была исполнена филармоническим симфоническим оркестром в июне 1995 года в дни, когда в нашей республике продолжалось празднование Гэсэриады под управлением дирижера В.Ц. Галсанова.

После окончания консерватории Лариса Николаевна работает старшим преподавателем в ВСГАКИ на кафедре теории и истории музыки. Ведет музыкально-теоретические дисциплины, историю и теорию музыки. Лариса Санжиева проявляет себя самым активным образом в различных видах деятельности: научной, педагогической, творческой и исполнительской. Композитор по призванию, проявляя святую к музыке любовь, создает музыку в различных жанрах.

Особого внимания заслуживает научная деятельность Л.Н. Санжиевой. Она неоднократно принимала участие в международных, межрегиональных, республиканских фестивалях, конкурсах, симпозиумах и конференциях. Она имеет 18 научных публикаций, посвященных проблемам культуры, искусства и педагогики. Его созданы оригинальные музыкальные оформления к 10 спектаклям. В оркестровых произведениях для бурят-

ских народных инструментов Лариса Николаевна стремится сохранить обаяние тембров национальных инструментов, характерность их звучания: «На берегу Селенги», «Энхалужские забавы птиц», «Остров небесных сетей», сюиты «Озеро» в трех частях, «Саяны в сиянии луны».

Л.Н. Санжиева - лауреат межрегионального конкурса «Осенний джаз-99» в номинации «Композиция» (Гран-при); лауреат республиканского конкурса патристической песни, посвященного 60-летию Победы в ВОВ (3 место); обладательница специальных призов в республиканских конкурсах «Песня года-1999, 2000, 2001, 2002, 2003 г.»; обладательница поощрительной премии конкурса теле-радиопозывных г.Улан-Удэ в 1999 году.

Чем же знаменателен 2006 год для композитора Л.Н. Санжиевой?

В феврале Лариса Николаевна стала лауреатом IX межрегионального конкурса «Музыкальный феерверк» в номинации «Лучшее сочинение о родном крае», который проходил в Рязани за песню на стихи Баюра Жигмытова «Азия Байкальская моя».

В июле на международном конкурсе-фестивале «Алтаргана-2006» удостоена звания лауреата I степени в номинации «Современная бурятская песня» за песню «Дураанһа абарал үгы» на стихи Алексея Бадаева в исполнении Мэдэгмы Доржиевой.

В августе Л.Н. Санжиева по приглашению мэрии г. Хух-Хото (Внутренняя Монголия, КНР) стала участницей Международного фестиваля по фольклору и искусству, где сама исполнила свои песни с участниками фольклорного ансамбля «Аларай толон».

Лариса Николаевна замужем. Дочь Жения - студентка 2 курса БГУ факультета иностранных языков, съездила на полгода в США на стажировку, окончила музыкальную школу, любит музыку и пение.

Мы сидим с Ларисой Николаевной в ее кабинете в Доме студентов музыкального колледжа и училища культуры и искусств и ведем неторопливую беседу о ее творчестве и планах, жизни.

- Чем вы, кроме сочинения музыки, увлекаетесь в жизни? - спросил я композитора.

- Есть у меня хобби. Увлекаюсь настольным теннисом, шахматами и стрельбой из пистолета, имею первый разряд. Чемпионка по шахматам I республиканской спартакиады среди работников культуры и искусства, чемпионка по шахматам и настольному теннису среди преподавателей ВСГАКИ, трехкратная чемпионка по стрельбе из пистолета, настольному теннису, шахматам в спартакиаде Приангарья и работников «Байкалфарма» на призы Э. Матханова.

Искренне желаю Ларисе Николаевне больших творческих успехов, пусть сочиняет хорошую музыку для своего народа, для национальной культуры. Дай Бог ей всего наилучшего.

А. ГАВРИЛОВ,
заслуженный деятель искусств
Усть-Ордынского Бурятского автономного округа.

«Баатар-Мэргэн-2006» гэхэн конкурсдо

ТАЛЫН ХУБУҮНЭЙ ТАЛААН

Буряад угсаатан арадай дунда үни урдан сагнаа хойшо хэлсэдэг сэсэн мэргэн оньшон үгэ байдаг. Хүн болохо багаһаа, хүлэг болохо унаганһаа. Одоол энэмнай тон зүб хэлэһэн захяа заабари болоно.

Түгнын талаар тахын табараан дуулаһаар үнинэй. Тахын табараан-талын хүнэй омогорхол.

Мүнөө энэ дурасхаалта хөөрөөмни Мухар-Шэбэрэй аймагай муниципальна байгуулгын толгойлогшын нэгдэхэй орлогшоор хүдэлжэ ябаһан Зоригто Лубсанович Цыбикмитовтэ зорюулагдана.

Уужам тэнюун Түгнэ талын хойморто оршодог Хошуун-Үзүүр нотагта 1962 ондо, уһан голой хайлаха үедэ, ургы ногооной халбарха сагта, аянай шубуудай ганганаан доро, хабарай хайхан нэгэ үдэр хүбүүдэ омогой, юрын лэ малша айлай гэр бүлэдэ Зоригто хүбүүн алтан дэлхэй дээрэ мүндэлһэн үйлэ хубитай. Бага наһанһаа хүбэлгэн бэрхэ байһан гэжэ нютагаархидын мүнөөшье хэлсэдэг. Аба, эжынгээ альган дээрэ тэнжэн үндэгөөд, амидэ мэндэ ажаһууа, ажаллаха гээшэ - алтан жаргал. Нээрээшье тиимэ. Хүн нэрээ хүндэлжэ, холын бодол ухаатай ябаха баһа нэгэ аза-талаан. Иймэл хүнүүдэй нэгэн Зоригто Цыбикмитов гэхэдэ, алдуу болохогүй. Баабхай шэдэжэ, шагай шүүржэ наадаһан Зоригто хүбүүнэй эдирхэн наһан түрэн тоонто нютагтайнь нягта холбоотой. Хүйһэн холбоо нютагтаа хүл нусгөөр хүлбэржэ хүн болоод, үлгы соо үгтэһэн нэрэн бурханай заяагаар тааража, харгы замынь ариууан, сэдхэһын зоримгой байжа болоо.

Бага балшар наһанһаа Лубсан абая дажажа, хонгор талаараа хонин хүрөгөө адуулажа ябахандаа, ажалай амта таниһан байна. Магад, мүнөөшье болотор хонидоо тээгэлхэ абяан, хонидой маараан шэхэндэнь элхэн дуулаһан мэтэ заримдаа үзэгдэдэг гү? Зоригто хүбүүнэй эбэгэрхэн наһан эжы, абын энхэрэл доро эрхэлээд, эрдэм бэлгитэй эхин зам нээгдэһэн юм. 1979 ондо Хошуун-Үзүүрэй дунда хургуули амжалтайгаар дүүргэжэ, Д.Банзаровид нэрэмжэтэ багшын дээдэ хургуулида орожо, 1984 ондо хургуулиа түгэсхөөд, эхин классуудаа зааха багшын мэргэжэлтэй болоһон байна. Һүүлээрнэ нэгэ жэлэй болзор соо зааха холын Захаминай аймагай Цахират интернат-хургуулида

багшаар хүдэлбэ. 1987 - 1988 онуудта энэл аймагай ВЛКСМ-эй РК-гай эмхидхэлэй таһагье даагшаар, уданшьегүй гурбадахи секретаряар хүдэлжэ, яһала ажалай дүй дүршэлтэй болоо һэн.

Хэнэйшье мэдэхээр, түрэн тоонто гуламта өөр тээшэ суранзан мэтэ татадаг ха юм даа.

Тиигэжэ Түгнэ нютагаа бусажа, Калининскы дунда хургуулин директорэй тушаалда 1991 он болотор хүдэлжэ һэн. 1991 - 1992 онуудта «Знамя Ленина» колхозой партийна эмхин секретаряар ажаллахадаа, хүдөөгэй ажабайдалтай тон дүтэ танилсаһан. Дахин директорэй тушаалда Хошуун-Үзүүрэй дунда хургуулида ажаллаа. Тиимэһээ эрдэм гэгээрэлэй ажалда амжалтатай ябаһанайнгаа түлөө «Россин Федерации гэгээрэлэй отличник» гэхэн үндэр нэрэ зэргэдэ хүртэһэн магтаалтай.

Уданшьегүй 1996 ондо Мухар-Шэбэрэй аймагай захиргаанай толгойлогшын орлогшоор томилогдожо, мүнөө болотор энэ ажалда амжалтатай хүдэлжэ байһанай. Зоригто Лубсановичай толгойлогшын орлогшоор арбаад жэлэй хугасаа соо хүдэлжэ байхадань, дүрбэн аймагай засагай толгойлогшонор хэлгэгдэһэн байна. Тиигээшье һаа, толгойлогшо бүхэнтэй үгээс ойлгосолдоод, хүдэлжэ ябаһанайнь яаха аргагүй хайшаалтай. Үшөө нэгэ омогорхол гэхэдэ, «Буряад Республикын соёлой габыята хүдэлмэрилэгшэ» гэхэн нэрэ солотой.

2005 ондо физкультура болон спортын хүгжэлтэдэ габыятай байһанайнгаа түлөө «Россин Хүндэлэлэй тэмдэг» гэхэн значеогоор шагнагдаһан.

Харин бэшэшье магтаал хайшаалда хүртэнхэй. Зүгөөр Зоригто Лубсанович үндэр тушаалтай ажалда хүдэлхынгөө хажуугаар эрдэм хургуулиа үшөө дээшлүүлжэ гэжэ Россин Президентын дэргэдэхи Гүрэнэй академи Москвада дүүргэһэн юм. Тиигэжэ бэлиг шадабария улам дээшлүүлжэ, уужам харгы урдаа нэрэһэн урматой. Бэлэн бэшэ бэрхшээлүүдые дабажа гараһан талын хүбүүн 2002 ондо гурбадахи зарлалай Арадай Хураалда хорин зургаадахи округһоо депутатада кандидаттаар дэбжүүлэгдэһэн намтартай.

Зоригто Цыбикмитов хоёр үхибүүдэй эсэгэ. Хаанашье албанай хэрэгээр ябахандаа, түрэн Түгнэ нютагаа, арад зоноо дүтөөр сэдхэлдээ һанажа ябадагынь гайхалгүй. Юундэб гэхэдэ, энэ түрөөд, арад зонийнгоо ажабайдалай түлөө сэдхэлдээрээ ородожо ябахандаа, гүнзгэе бодолой нангин үүргэ дүүргэнэ бшуу. Аймаг дотороо Зоригто Лубсановичэй хэлэн ажалай дэбхи үүсхэл яһала ехэ.

Жэшээһэн хэлэбэл, социальна программада болон бюджеттэ мүнгэ һомололгодо ехэ дэбхитэйгээр хабаададаг. Тодорхойлон хэлэхэдэ, хүдөөгэй ажабайдалы һайн тала тээшэнь хүгжөөхэ гэхэн хүсэл зориг урдаа табинхай. Мүн лэ ажалай болон дайнай ветерануудта, олон үхибүүдтэй гэр бүлэдэ арга шадал соогоо туһаламжа, гэдхэмжэ хүргэжэ байда.

Зоригто Лубсановичта зориулаһан дурасхаалта хөөрөөгөө иимэ үгэнүүдээр түгэсхээ дуран хүрэнэ.

Үндэр дэлсын орёл өөдэ үеын үедэ хүн түрэтэн оюун бодол ухаагаараа, хайхан сэдхэлдээрээ эрмэлздэг.

Тиимэһээ очеркмын героин талаан бэлгитнэ улам хүгжэжэ, наһан хүсэл бодолын хүсэлдэхэн болотой!

Үлгэм дуунай заяан
Үлзы жаргал асарга лэ.
Талын хүбүүнэй талаан
Тэгшэ ариууан ябаг лэ.

Цыденжаб ЦЫРИТОРОН,
поэт, Россин Уран
зохёолшоной холбоовой
гэһүүн, Буряад
Республикын соёлой
габыятаа хүдэлмэрилэгшэ.

«Сагаан үбгэн - 2006» гэхэн конкурсдо

ЗОНОЙ ХҮН ДАА, ХҮНДЭТЭ ХУДАМНАЙ

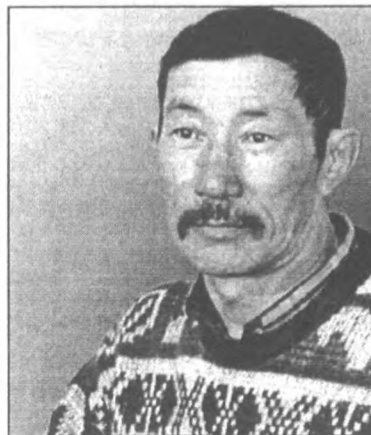
Аглаг Буряад ороноо суур-хуулаһан үзэсхэлэн хайхан эмтэ домто аршаан булагуудтай дэлхэйн зэндэмни Байгал далай шадар оршодог Баргажанай аймагай Лугшахаан һууринда түрэн Ринчин Батуевич ТЫХЕЕВ наһанай нүхэр Тамара Гармаевнатаа нютагаархиндаа хүндэтэ, ажалдаа алдартай ажана түбхинэнхэй һуудаг.

Юрын ажал юутээршье сэгнэшгүй жаргал гэжэ тон зүб. Эсэшэ сусашагүй ажалай хүсөөр бүгэдэ зон, амитад ажаמידарна гэжэ була мэдэнэбди. Тиимэ ажалаша хүнүүдэй нэгэн - алтан худамнай Ринчин Батуевич болоно даа.

Хори гаран жэлдэ худа урагууд байха зуураа улад зондоо, түрэл гаралдаа мээхэй, даруу зөөлэн сэдхэлтэй, хүндэмүүшэ, булганда туһалхые оролдожол байдаг юм гэжэ худатанаа хайн мэдэдэг болонхойбди.

Нютагайнгаа зоной ажабайдалда һанаагаа табижа, өөрынгөө хубита хэрэгье һүүлэй зэргэдэ бодоогынь наһанайнь хэлэгдэшгүй жама ёһо болошодогынь, хурса зоригтой, үндэр заяатай нэгэн гээд, эли танимаар байдаг ха юм. Иимэ улад нютагайнгаа зоной түшэг тулган болоно гээшэ. «Зоной хүн даа» гэжэ хүндэлжэ, нютагаар-хидын хэлсэжэ ябадаг.

Ринчин Батуевичай ажалын намтар тухай хэдэн үгөөр дурдаа. 1964-1967 онуудта Хурамхаан нютагта түмэршэ дарханаар ажаллаа. 1967 ондо 1978 он болотор жолоошон ябаа.

Һүүлдэнь Баргажанай аймагай Бодоной совхоздо һуурижажа, 1980 он болотор хонিশоной ажалда гэр бүлэтээ амжалтатайгаар хүдэлһэн юм.

Ринчин Батуевиче ямаршье ажалда табихадань, амжалтатай, үрэ дүнтэй хүдэлдэг, ажалдаа харюусалга ехэтэйгээр хандадагынь харагдадаг бэлэй. 1980 онһоо Могойтуй һууринда ашаанай транспортна байгуулгада ажаллаа. 1985-1995 онуудта харгы заһабарилгын, барилгын управленидэ ажаллаа. 1995 онһоо Улан нютагта ерэгжэ, колхоздо тээрмэ даагшаар томилогдоод хүдэлһэн.

Эбтэй бүлын үринэр тухай хэлэбэл, Жаргал хүбүүнинин Буряадай хүдөө ажахын академи дүүргэнхэй. Эхэ орондоо албата уялгаа үнэн сэхээр дүүргэдэ, гэр

бүлэтээ хамта Улаан-Үдэдэ ажаһуудаг. Марина Туяна хоёр басагадын нютагтаа гэр бүлэ байгуулжа, үри хүүгэдэ үдхэжэ, амгалан ажаһуудаг юм. Ирина басаганинь фельдшер мэргэжэлтэй Шэтэ хотодо ажаһууна. Одохон Наташин Буряадай хүдөө ажахын академи дүүргэдэ, нютагтаа хүдэлнэ. Үнэр бүлын аша зээнэр олон даа.

Хүндэтэ манай алтан худамнай энэ жэл 60 наһатай болобо. Бүхы наһаараа хүдөө ажаһыда амжалтатай ажаллаһанайнгаа түлөө худамнай гүрэн түрын дэмжэлгэ хайрада хүртэһэн гэжэ тэмдэглэхэ хэрэгтэй.

2004 ондо Буряад Республикын Хүндэлэлэй грамотаар, Уланай совхозой байгуулагдаһаар 30 жэлэй баярта мүн лэ республикын Хүндэлэлэй грамотаар болон бусадшье аймагай болон республикын хэмжээнэй шаглануудын тоогүй олон ааб даа.

Хүндэтэ манай худаа,
Ринчин Батуевич!

60 наһанайнгаа ойн баяраар дүтнэнтэй түрэлдэг, айл аймаг, нүхэдтнай хани халуунаар амаршалаад:

Он жэлэй ошохо бүри
Омог дорюун зандаа,
Һара жэлэй ошохо бүри
Һайхан сариун зандаа
Амгалан тэнюун һуугыт даа.
Түмэн зоной түрүү боложо,
Хүхюун согтой зандаа ябаһаар,
Хүнэй эрчим гэгдээрэйт.
Ходол мантаяа золгон ябаһаар,
Хүндын хойморто һуугаарайт.

Роза ДАШИЕВА.

Понедельник, 27

ПЕРВЫЙ КАНАЛ

- 06.00 «ДОБРОЕ УТРО»
10.00 НОВОСТИ
10.05 «МАЛАХОВ +»
11.00 Т/С «АГЕНТ НАЦИОНАЛЬНОЙ БЕЗОПАСНОСТИ»

«РОССИЯ»

- 07.00 «ДОБРОЕ УТРО, РОССИЯ»
07.45, 08.45 ВЕСТИ-БУРЯТИЯ
08.15, 09.15 ВЕСТИ-БУРЯТИЯ (НА БУР. ЯЗ.)

- 12.00 ВЕСТИ
КАНАЛ БГТРК
12.30 ВЕСТИ-БУРЯТИЯ
КАНАЛ «РОССИЯ»

- 12.50 «КОМНАТА СМЕХА»
13.50 «ЧАСТНАЯ ЖИЗНЬ»
14.45 ВЕСТИ. ДЕЖУРНАЯ ЧАСТЬ
15.00 ВЕСТИ

- 15.20 ВЕСТИ-БУРЯТИЯ
КАНАЛ «РОССИЯ»
15.40 Х/Ф «ПЕРВЫЙ ПОСЛЕ БОГА»
17.40 ВЕСТИ. ДЕЖУРНАЯ ЧАСТЬ
18.00 ВЕСТИ

- 18.20 ВЕСТИ-БУРЯТИЯ (НА БУР. ЯЗ.)
КАНАЛ «РОССИЯ»
18.40 Т/С «ОБРЕЧЕННАЯ СТАТЬ ЗВЕЗДОЙ»
19.40 Т/С «ВОЛЧИЦА»

- 20.40 ВЕСТИ. ДЕЖУРНАЯ ЧАСТЬ
21.00 ВЕСТИ

- 21.45 ВЕСТИ-БУРЯТИЯ
КАНАЛ «РОССИЯ»

- 22.05 «СПОКОЙНОЙ НОЧИ, МАЛЫШИ!»
22.15 Т/С «КАМЕНСКАЯ. ЛИЧНОЕ ДЕЛО»
00.15 «МОЙ СЕРЕБРЯНЫЙ ШАР. ВЕРА МАРЦЕВСКАЯ»

- 01.15 «ВЕСТИ»
01.35 «ЧЕСТНЫЙ ДЕТЕКТИВ»
02.05 «КИНОМАНИЯ». ДО 2.34

НТВ

- 07.00 «СЕГОДНЯ УТРОМ»
10.00 «СЛЕДСТВИЕ ВЕЛИКОЕ...»
11.00 «СЕГОДНЯ»
11.25 «ЧРЕЗВЫЧАЙНОЕ ПРОИСШЕСТВИЕ. ОБЗОР ЗА НЕДЕЛЮ»

- 12.00 «КУЛИНАРНЫЙ ПОЕДИНОК»
12.55 «КВАРТИРНЫЙ ВОПРОС»
14.00 «СЕГОДНЯ»
14.30 Т/С «СЫЩИКИ-3»
16.30 «ОБЗОР. ЧРЕЗВЫЧАЙНОЕ ПРОИСШЕСТВИЕ»

- 15.20 ВЕСТИ-БУРЯТИЯ
КАНАЛ «РОССИЯ»
15.40 «СУД ИДЕТ»
17.00 «КУЛАГИН И ПАРТНЕРЫ»
17.40 ВЕСТИ. ДЕЖУРНАЯ ЧАСТЬ
18.00 ВЕСТИ

- 18.20 ВЕСТИ-БУРЯТИЯ (НА БУР. ЯЗ.)
КАНАЛ «РОССИЯ»
18.40 Т/С «ОБРЕЧЕННАЯ СТАТЬ ЗВЕЗДОЙ»
19.40 Т/С «ВОЛЧИЦА»
20.40 ВЕСТИ. ДЕЖУРНАЯ ЧАСТЬ
21.00 ВЕСТИ

- 21.45 ВЕСТИ-БУРЯТИЯ
КАНАЛ «РОССИЯ»
22.05 «СПОКОЙНОЙ НОЧИ, МАЛЫШИ!»
22.15 Т/С «КАМЕНСКАЯ. ЛИЧНОЕ ДЕЛО»
00.15 «ОДИН В ПОЛЕ ВОИН. АКАДЕМИК ЛЯХАЧЕВ»

- 01.15 «ВЕСТИ»
01.35 Х/Ф «ИДЕАЛЬНЫЙ МИР»

НТВ

- 07.00 «СЕГОДНЯ УТРОМ»
10.05 «НАШЕ ВСЕ!»
11.00 «СЕГОДНЯ»
11.25 «ЧИСТОСЕРДЕЧНОЕ ПРИЗНАНИЕ»
12.00 Т/С «ТАКСИСТКА»
12.55 «ДВЕ ПРАВДЫ»
14.00 «СЕГОДНЯ»
14.30 Т/С «УЛИЦЫ РАЗБИТЫХ ФОНАРЕЙ-7»

- 15.30 Т/С «КАРУСЕЛЬ»
16.30 «ОБЗОР. ЧРЕЗВЫЧАЙНОЕ ПРОИСШЕСТВИЕ»
17.00 «СЕГОДНЯ»
17.25 Т/С «ВОЗВРАЩЕНИЕ МУХТАРА»

- 19.35 ПРЯМАЯ ЛИНИЯ
КАНАЛ НТВ
20.00 «СЕГОДНЯ»
20.40 Т/С «ВРАЧЕБНАЯ ТАЙНА»
21.45 Т/С «УЛИЦЫ РАЗБИТЫХ ФОНАРЕЙ-7»

- 17.00 «СЕГОДНЯ»
17.30 Т/С «ОПЕРА. ХРОНИКИ УБОЙНОГО ОТДЕЛА»
КАНАЛ БГТРК
19.35 «ТВОЙ ШАНС»
19.45 ЖИЗНЬ КАК ПОДВИГ. АНАТОЛИЙ КИРГИЯ

- КАНАЛ НТВ
20.00 «СЕГОДНЯ»
20.40 Т/С «ВРАЧЕБНАЯ ТАЙНА»
21.45 Т/С «УЛИЦЫ РАЗБИТЫХ ФОНАРЕЙ-7»

- 22.50 «ОБЗОР. ЧРЕЗВЫЧАЙНОЕ ПРОИСШЕСТВИЕ»
23.00 «СЕГОДНЯ»
23.40 Т/С «МОЛОДЫЕ И ЗЛЫЕ»
00.40 Т/С «СЛЕПОЙ»
01.40 «ШКОЛА ЗЛОСЛОВИЯ»
02.35 Х/Ф «ЭННИ ХОЛЛ»
04.10 «СОВЕРШЕННО СЕКРЕТНО. ИНФОРМАЦИЯ К РАЗМЫШЛЕНИЮ»

- 05.00 «КРИМИНАЛЬНАЯ РОССИЯ»
05.25 «КОМА: ЭТО ПРАВДА»
05.50 Т/С «ЛЮБОВЬ ВДОВЦА-2»
06.35 «ОБЗОР. ЧРЕЗВЫЧАЙНОЕ ПРОИСШЕСТВИЕ»

Ариг Ус

- 07.30 «С УТРА ПОЛЕЗНО». ПОГОДА
08.15 «ЕСЛИ ЗАВТРА РЕМОНТ»
08.20 «ЗНАКИ ЗОДИАКИ»
08.25 «ГЛОБАЛЬНЫЕ НОВОСТИ»
08.30 «ЖИЗНЬ С «УЮТОМ»
08.30 М/С «ДИКАЯ СЕМЕЙКА ТОРНЕБЕРРИ»

- 09.00 М/С «НОВАЯ ЖИЗНЬ РОККО»
09.20 «ПРЕДПРИНИМАТЕЛЬ»
09.35 НАШИ ПЕСНИ. ПОГОДА
10.00 Т/С «ЗАМУЖ ЗА МИЛЛИОНЕРА»
11.00 ШКОЛА РЕМОНТА
12.00 «СЧАСТЛИВЫ ВМЕСТЕ»
13.00 «ЖИЗНЬ, ПОЛНАЯ РАДОСТИ»
13.30 М/С «ГУБКА БОБ КВАДРАТНЫЕ ШТАНЫ»

- 14.00 «ЕСЛИ ЗАВТРА РЕМОНТ»
14.05 «ЛЮБОВЬ И ТАЙНЫ САНСЕТ БИТ»
15.05 «ДЕНЬГИ НА ПРОВОДЕ»
16.05 Х/Ф «ФОРМУЛА ЛЮБВИ». «ЕСЛИ ЗАВТРА РЕМОНТ»

- 18.00 ПОБЕДОНОСНЫЙ ГОЛОС ВЕРУЮЩЕГО
18.30 «ЖИЗНЬ С «УЮТОМ». «ЗНАКИ ЗОДИАКИ»
18.45 «ВОСТОЧНЫЙ ЭКСПРЕСС». ПОГОДА
19.00 Т/С «СЧАСТЛИВЫ ВМЕСТЕ». «ЗНАКИ ЗОДИАКИ»
20.00 «ТАКСИ»
20.25 «ЕСЛИ ЗАВТРА РЕМОНТ»
20.30 «ВОСТОЧНЫЙ ЭКСПРЕСС». ПО-

- 21.00 ГОДА. «ЗНАКИ ЗОДИАКИ»
«НЯНЯ СПЕШИТ НА ПОМОЩЬ».
«ЕСЛИ ЗАВТРА РЕМОНТ»
22.00 «ДОМ-2. НОВАЯ ЛЮБОВЬ».
«ЖИЗНЬ С «УЮТОМ»
23.00 «ВОСТОЧНЫЙ ЭКСПРЕСС». ПОГОДА
23.30 Х/Ф «ГРИНЧ - ПОХИТИТЕЛЬ РОЖДЕСТВА»

Тивиком

- 07.00 МУЗЫКАЛЬНЫЙ КАНАЛ
ПОГОДА
07.25 «ДЕНЬ ЗА ДНЕМ»
07.30 М/С «ПЕРЕМЕНКА»
07.55 «ГАРГУЛЬИ»
08.20 М/С «ЧТО С ЭНДИ?»
09.00 «РАДИ СМЕХА»
09.20 Т/С «ТРОЕ С ВЕРХУ»
09.45 «ОЧЕВИДЕЦ». С С. РОСТОМ
10.30 НОВОСТИ «24»
11.00 «ЧАС СУДА»
12.00 «ЧАС СУДА»
13.00 «ЖИТЬ ВКУСНО» С ДЖЕЙМИ ОЛИВЕРОМ

- 13.30 НОВОСТИ «24»
14.00 «ДЕНЬГИ ПО ВЫЗОВУ»
15.00 Т/С «ДРУЗЬЯ»
16.00 М/С «ГРИФФИНЫ»
16.30 «РАДИ СМЕХА»
17.00 Т/С «ТРОЕ С ВЕРХУ»
17.30 Т/С «БРАТЬЯ ПО-РАЗНОМУ»
18.00 «НЕВЕРОЯТНЫЕ ИСТОРИИ»
19.00 «ЗВАНЫЙ УЖИН-2»
20.00 «НАШ ГОРОД»
20.30 НОВОСТИ «24»
21.00 Т/С «ТРОЕ С ВЕРХУ»
21.30 Т/С «БРАТЬЯ ПО-РАЗНОМУ»
22.00 Т/С «СОЛДАТЫ-6»
23.00 «ЧАСТНЫЕ ИСТОРИИ»
00.00 «НАШ ГОРОД»
00.30 НОВОСТИ «24»
01.00 «МИСТЕР БИН»
01.15 Т/С «ДРУЗЬЯ»
01.50 «ДЕНЬГИ ПО ВЫЗОВУ»

СТС - «БАЙКАЛ»

- 06.00 М/С «ПОЛИЦИЯ БУДУЩЕГО»
06.45 М/Ф «КВАРТЕТ»
06.55 М/С «СМЕШАРИКИ»
07.00 М/С «ПРИКЛЮЧЕНИЯ ВУДИ И ЕГО ДРУЗЕЙ»

- 07.30 Т/С «КТО В ДОМЕ ХОЗЯИН?»
08.00 Т/С «ВСЕ СМЕШАЛОСЬ В ДОМЕ...»
09.00 ИСТОРИИ В ДЕТАЛЯХ
09.28 «НАСТРОЕНИЕ» С ЕВГЕНИЕМ ГРИШКОВЦОМ
09.30 Т/С «ЗАЧАРОВАННЫЕ»
10.30 Х/Ф «ГОРОДСКИЕ ПИЖОНЫ. ЛЕГЕНДА О ЗОЛОТЕ КУДРИ»

- 12.50 Т/С «КТО В ДОМЕ ХОЗЯИН?»
13.20 М/Ф «НУ, ПОГОДИ!»
13.30 М/С «ГОДЗИЛЛА»
14.00 М/С «СМЕШАРИКИ»
14.05 М/С «ПРИКЛЮЧЕНИЯ ВУДИ И ЕГО ДРУЗЕЙ»

- 14.30 М/С «ОЛИВЕР ТВИСТ»
15.00 М/С «СОННИК ИКС»
15.30 М/С «ЧТО НОВЕЬКОГО, СКУБИ ДУ?»
16.00 М/С «ТОМ И ДЖЕРРИ»
16.30 М/С «КОМИССАР РЕКС»
17.30 Т/С «ТАЙНЫ СМОЛВИЛЯ»
18.30 Т/С «КТО В ДОМЕ ХОЗЯИН?»
19.30 ИСТОРИИ В ДЕТАЛЯХ
19.58 «НАСТРОЕНИЕ» С ЕВГЕНИЕМ ГРИШКОВЦОМ. ПОГОДА

- 20.00 Т/С «ВСЕ СМЕШАЛОСЬ В ДОМЕ...»
21.00 Т/С «МОЯ ПРЕКРАСНАЯ НЯНЯ»
21.30 Х/Ф «11:14»
23.30 Т/С «КТО В ДОМЕ ХОЗЯИН?»
00.00 ИСТОРИИ В ДЕТАЛЯХ
00.28 «НАСТРОЕНИЕ» С ЕВГЕНИЕМ ГРИШКОВЦОМ

- 00.30 ДЕТАЛИ
01.30 Т/С «МЕРТВАЯ ЗОНА»
02.15 Т/С «НОВАЯ ЖАННА Д'АРК»
03.45 Т/С «ДОРОГАЯ, Я УМЕНЬШИЛ ДЕТЯ»
05.05 МУЗЫКА НА СТС-БАЙКАЛ

ДТВ

- 09.30 МУЗЫКА НА ДТВ
09.35 М/Ф
11.00 САМОЕ СМЕШНОЕ ВИДЕО
11.25 «КАК УХОДИЛИ КУМИРЫ». ВИКТОР АВИЛОВ

- 11.55 «НЕСЛУЧАЙНАЯ МУЗЫКА»
12.00 ТЕЛЕМАГАЗИН
12.25 «КАРДАННЫЙ ВАЛ +»
12.50 Х/Ф «НЕЧТО»
15.00 Т/С «РЫЦАРЬ ДОРОГ»
16.00 Т/С «ДЕТЕКТИВ НЭШ БРИДЖЕС»
17.00 «КАЛАМБУР»
17.35 М/Ф
18.30 «КАК УХОДИЛИ КУМИРЫ». ВИКТОР АВИЛОВ

- 19.00 Х/Ф «ОЧЕНЬ ВАЖНАЯ ПЕРСОНА»
19.58 «НЕСЛУЧАЙНАЯ МУЗЫКА»
20.50 «ФАБРИКА СМЕХА»
21.00 Т/С «РЫЦАРЬ ДОРОГ»
22.55 САМОЕ СМЕШНОЕ ВИДЕО
23.25 «КАЛАМБУР»
23.30 «ОСТОРОЖНО, АФЕРА!»
01.00 Т/С «С.С.I. МЕСТО ПРЕСТУПЛЕНИЯ ЛАС-ВЕГАС»

- 01.55 Т/С «ЛАС-ВЕГАС»
03.00 «КАРДАННЫЙ ВАЛ +»
03.25 «КАПРИЗ»
04.20 «В ЗАСАДЕ»
04.35 МУЗЫКА НА ДТВ

Отдел рекламы • 21-62-62 • Отдел рекламы

Вторник, 28

ПЕРВЫЙ КАНАЛ

- 06.00 «ДОБРОЕ УТРО»
10.00 НОВОСТИ
10.05 «МАЛАХОВ +»
11.00 Т/С «АГЕНТ НАЦИОНАЛЬНОЙ БЕЗОПАСНОСТИ»
12.00 Т/С «ПЯТЬ МИНУТ ДО МЕТРО»
13.00 НОВОСТИ
13.20 «ЛОЛИТА. БЕЗ КОМПЛЕКСОВ»
14.20 «ДЕТЕКТИВЫ»
15.00 ДРУГИЕ НОВОСТИ
15.30 «КОНТРОЛЬНАЯ ЗАКУПКА»
16.00 НОВОСТИ
16.20 ВНЕ ЗАКОНА. «УРАВНЕНИЕ ЛЮБВИ»

- 17.00 Т/С «ЛЮБОВЬ КАК ЛЮБОВЬ»
18.00 «ФЕДЕРАЛЬНЫЙ СУДЬЯ»
19.00 НОВОСТИ
19.20 Т/С «ПЯТЬ МИНУТ ДО МЕТРО»
20.10 «ПУСТЬ ГОВОРЯТ»
21.00 Т/С «СЕСТРЫ ПО КРОВИ»
22.00 «ВРЕМЯ»
22.30 Т/С «ЗА ВСЕ ТЕБЯ БЛАГОДАРЮ»
00.30 «НИКОЛАЙ ГАСТЕЛЛО. КТО СОВЕРШИЛ ВЕЛИКИЙ ПОДВИГ?»

- 01.40 НОЧНЫЕ НОВОСТИ
01.50 ИСКАТЕЛИ. «ЧУДО-ИКОНОСТАС»
02.40 УДАРНАЯ СИЛА. «НОЧНОЙ ОХОТНИК»

- 03.30 Т/С «МЕРТВАЯ ЗОНА»
04.20 «ЧТО? ГДЕ? КОГДА?»
05.20 «ЗВЕЗДЫ ЭФИРА». ВЕРОНИКА МАВРИКИЕВНА И АВДОТЬЯ НИКИТИЧНА ДО 5.45

«РОССИЯ»

- 06.00 «ДОБРОЕ УТРО, РОССИЯ»
КАНАЛ БГТРК
07.45, 08.45 ВЕСТИ-БУРЯТИЯ
08.15, 09.15 ВЕСТИ-БУРЯТИЯ (НА БУР. ЯЗ.)
09.45 БАМБААХАЙ
10.00 ТАЙЗАН
10.20 УЛГУР
10.35 СПОРТИВНАЯ ПРОГРАММА «ТАМИР»
КАНАЛ «РОССИЯ»
10.45 ВЕСТИ. ДЕЖУРНАЯ ЧАСТЬ
11.00 Т/С «КАМЕНСКАЯ. ЛИЧНОЕ ДЕЛО»
12.00 ВЕСТИ
КАНАЛ БГТРК

- 12.30 ВЕСТИ-БУРЯТИЯ
КАНАЛ «РОССИЯ»
12.50 Т/С «КАМЕНСКАЯ. ЛИЧНОЕ ДЕЛО»
13.50 «ЧАСТНАЯ ЖИЗНЬ»
14.45 ВЕСТИ. ДЕЖУРНАЯ ЧАСТЬ
15.00 ВЕСТИ

- 15.20 ВЕСТИ-БУРЯТИЯ
КАНАЛ «РОССИЯ»
15.40 «СУД ИДЕТ»
17.00 «КУЛАГИН И ПАРТНЕРЫ»
17.40 ВЕСТИ. ДЕЖУРНАЯ ЧАСТЬ
18.00 ВЕСТИ

- 18.20 ВЕСТИ-БУРЯТИЯ (НА БУР. ЯЗ.)
КАНАЛ «РОССИЯ»
18.40 Т/С «ОБРЕЧЕННАЯ СТАТЬ ЗВЕЗДОЙ»
19.40 Т/С «ВОЛЧИЦА»
20.40 ВЕСТИ. ДЕЖУРНАЯ ЧАСТЬ
21.00 ВЕСТИ

- 21.45 ВЕСТИ-БУРЯТИЯ
КАНАЛ «РОССИЯ»
22.05 «СПОКОЙНОЙ НОЧИ, МАЛЫШИ!»
22.15 Т/С «КАМЕНСКАЯ. ЛИЧНОЕ ДЕЛО»
00.15 «ОДИН В ПОЛЕ ВОИН. АКАДЕМИК ЛЯХАЧЕВ»

- 01.15 «ВЕСТИ»
01.35 Х/Ф «ИДЕАЛЬНЫЙ МИР»

НТВ

- 07.00 «СЕГОДНЯ УТРОМ»
10.05 «НАШЕ ВСЕ!»
11.00 «СЕГОДНЯ»
11.25 «ЧИСТОСЕРДЕЧНОЕ ПРИЗНАНИЕ»
12.00 Т/С «ТАКСИСТКА»
12.55 «ДВЕ ПРАВДЫ»
14.00 «СЕГОДНЯ»
14.30 Т/С «УЛИЦЫ РАЗБИТЫХ ФОНАРЕЙ-7»

- 15.30 Т/С «КАРУСЕЛЬ»
16.30 «ОБЗОР. ЧРЕЗВЫЧАЙНОЕ ПРОИСШЕСТВИЕ»
17.00 «СЕГОДНЯ»
17.25 Т/С «ВОЗВРАЩЕНИЕ МУХТАРА»

- 19.35 ПРЯМАЯ ЛИНИЯ
КАНАЛ НТВ
20.00 «СЕГОДНЯ»
20.40 Т/С «ВРАЧЕБНАЯ ТАЙНА»
21.45 Т/С «УЛИЦЫ РАЗБИТЫХ ФОНАРЕЙ-7»
22.45 «ОБЗОР. ЧРЕЗВЫЧАЙНОЕ ПРОИСШЕСТВИЕ»
23.00 «СЕГОДНЯ»
23.40 Т/С «МОЛОДЫЕ И ЗЛЫЕ»

- 00.40 Т/С «СЛЕПОЙ»
01.45 «ТОР ГЕАР»
02.15 Т/С «ВОЗВРАЩЕНИЕ МУХТАРА»
04.00 «КРИМИНАЛЬНАЯ РОССИЯ»
04.25 «КОМА: ЭТО ПРАВДА»
05.00 Т/С «СТРАНСТВИЯ И НЕВЕРОЯТНЫЕ ПРИКЛЮЧЕНИЯ ОДНОЙ ЛЮБВИ»

- 05.50 Т/С «ЛЮБОВЬ ВДОВЦА-2»
06.35 «ОБЗОР. ЧРЕЗВЫЧАЙНОЕ ПРОИСШЕСТВИЕ»

Ариг Ус

- 07.00 «ВОСТОЧНЫЙ ЭКСПРЕСС». ПОГОДА
07.25 «ЕСЛИ ЗАВТРА РЕМОНТ»
07.30 «С УТРА ПОЛЕЗНО»
08.15 «ЗНАКИ ЗОДИАКИ»
08.20 «ГЛОБАЛЬНЫЕ НОВОСТИ»
08.25 «ЖИЗНЬ С «УЮТОМ»
08.30 М/С «ДИКАЯ СЕМЕЙКА ТОРНЕБЕРРИ»

- 08.55 «ВОСТОЧНЫЙ ЭКСПРЕСС». ПОГОДА
09.20 ЗВЕЗДА НА ДОРОГЕ
09.35 НАШИ ПЕСНИ
10.00 Т/С «ВЫИТИ ЗАМУЖ ЗА МИЛЛИОНЕРА»
11.00 ЗАПРЕТНАЯ ЗОНА
12.00 «СЧАСТЛИВЫ ВМЕСТЕ»
13.00 «ЖИЗНЬ, ПОЛНАЯ РАДОСТИ»
13.30 М/С «ГУБКА БОБ КВАДРАТНЫЕ ШТАНЫ»

- 14.00 «ЕСЛИ ЗАВТРА РЕМОНТ»
14.05 «ЛЮБОВЬ И ТАЙНЫ САНСЕТ БИТ»
15.05 «ДЕНЬГИ НА ПРОВОДЕ»
16.00 Х/Ф «ГРИНЧ - ПОХИТИТЕЛЬ РОЖДЕСТВА». «ЕСЛИ ЗАВТРА РЕМОНТ»

- 18.00 ПОБЕДОНОСНЫЙ ГОЛОС ВЕРУЮЩЕГО
18.30 М/Ф «СЕСТРИЦА АЛЕНУШКА И БРАТЕЦ ИВАНУШКА». «ЗНАКИ ЗОДИАКИ». «ЖИЗНЬ С «УЮТОМ»
18.45 «ВОСТОЧНЫЙ ЭКСПРЕСС». ПОГОДА
19.00 «СЧАСТЛИВЫ ВМЕСТЕ». «ЗНАКИ ЗОДИАКИ»

- 20.00 «БУДНИ»
20.25 «ЕСЛИ ЗАВТРА РЕМОНТ»
20.30 «ВОСТОЧНЫЙ ЭКСПРЕСС». ПОГОДА. «ЗНАКИ ЗОДИАКИ»
21.00 «ГОЛЫЕ СТЕНЫ». «ЕСЛИ ЗАВТРА РЕМОНТ»
22.00 «ДОМ-2. ОСЕНЬ = ЛЮБОВЬ». «ЖИЗНЬ С «УЮТОМ»

- 23.00 «ВОСТОЧНЫЙ ЭКСПРЕСС». ПОГОДА
23.30 Х/Ф «СОБАЧЬЕ СЕРДЦЕ». «ЗНАКИ ЗОДИАКИ»

Тивиком

- 07.00 МУЗЫКАЛЬНЫЙ КАНАЛ
ПОГОДА
07.25 «ДЕНЬ ЗА ДНЕМ»
07.30 М/С «ПЕРЕМЕНКА»
07.55 «ГАРГУЛЬИ»
08.20 М/С «ЧТО С ЭНДИ?»
08.40 «РАДИ СМЕХА»
09.00 «НАШ ГОРОД»
09.30 Т/С «СОЛДАТЫ-6»
10.30 НОВОСТИ «24»
11.00 «ЧАС СУДА»
12.00 «ЧАС СУДА»
13.00 «ЖИТЬ ВКУСНО» С ДЖЕЙМИ ОЛИВЕРОМ

- 13.30 НОВОСТИ «24»
14.00 «ДЕНЬГИ ПО ВЫЗОВУ»
15.00 Т/С «ДРУЗЬЯ»
16.00 М/С «ГРИФФИНЫ»
16.30 «РАДИ СМЕХА»
17.00 Т/С «ТРОЕ С ВЕРХУ»
17.30 Т/С «БРАТЬЯ ПО-РАЗНОМУ»
18.00 Т/С «СОЛДАТЫ-6»
19.00 «ЗВАНЫЙ УЖИН-2»
20.00 «НАШ ГОРОД»
20.30 НОВОСТИ «24»
21.00 Т/С «ТРОЕ С ВЕРХУ»
21.30 Т/С «БРАТЬЯ ПО-РАЗНОМУ»
22.00 Т/С «СОЛДАТЫ-6»
23.00 «НЕВЕРОЯТНОЕ КОСМИЧЕСКОЕ НАДУВАТЕЛЬСТВО»
00.00 «НАШ ГОРОД»
00.30 НОВОСТИ «24»
01.00 «МИСТЕР БИН»
01.15 «ДРУЗЬЯ»
01.50 «ДЕНЬГИ ПО ВЫЗОВУ»

СТС - «БАЙКАЛ»

- 06.00 ПРОФИЛАКТИЧЕСКИЕ РАБОТЫ
14.00 М/С «СМЕШАРИКИ»
14.05 М/С «ПРИКЛЮЧЕНИЯ ВУДИ И ЕГО ДРУЗЕЙ»
14.30 М/С «ОЛИВЕР ТВИСТ»
15.00 М/С «СОННИК ИКС»
15.30 М/С «ЧТО НОВЕЬКОГО, СКУБИ ДУ?»

- 16.00 М/С «ТОМ И ДЖЕРРИ»
16.30 М/С «КОМИССАР РЕКС»
17.30 Т/С «ТАЙНЫ СМОЛВИЛЯ»
18.30 Т/С «КТО В ДОМЕ ХОЗЯИН?»

- 19.30 ИСТОРИИ В ДЕТАЛЯХ
19.58 «НАСТРОЕНИЕ» С ЕВГЕНИЕМ ГРИШКОВЦОМ. ПОГОДА
20.00 Т/С «ВСЕ СМЕШАЛОСЬ В ДОМЕ...»
21.00 Т/С «МОЯ ПРЕКРАСНАЯ НЯНЯ»
21.30 Х/Ф «ТУРБУЛЕНТНОСТЬ»
23.30 Т/С «КТО В ДОМЕ ХОЗЯИН?»
00.00 ИСТОРИИ В ДЕТАЛЯХ
00.28 «НАСТРОЕНИЕ» С ЕВГЕНИЕМ ГРИШКОВЦОМ

- 00.30 ДЕТАЛИ
01.30 Т/С «СПАСИ МЕНЯ»
02.15 Т/С «НОВАЯ ЖАННА Д'АРК»
03.45 Т/С «ДОРОГАЯ, Я УМЕНЬШИЛ ДЕТЯ»
05.05 МУЗЫКА НА СТС-БАЙКАЛ

ДТВ

- 09.30 МУЗЫКА НА ДТВ
09.35 М/Ф
10.55 САМОЕ СМЕШНОЕ ВИДЕО
11.30 «КАК УХОДИЛИ КУМИРЫ». АЛЕКСАНДР ДОВЖЕНКО

- 11.55 «НЕСЛУЧАЙНАЯ МУЗЫКА»
12.00 ТЕЛЕМАГАЗИН
12.30 «КАРДАННЫЙ ВАЛ +»
12.55 Х/Ф «КОДЕР»
15.00 Т/С «РЫЦАРЬ ДОРОГ»
16.00 Т/С «ДЕТЕКТИВ НЭШ БРИДЖЕС»
17.00 «КАЛАМБУР»
17.30 М/Ф
18.25 «КАК УХОДИЛИ КУМИРЫ». АЛЕКСАНДР ДОВЖЕНКО

- 18.55 Х/Ф «ФЕЙЕРВЕРК»
20.50 «НЕСЛУЧАЙНАЯ МУЗЫКА»
21.00 «ФАБРИКА СМЕХА»
22.00 Т/С «РЫЦАРЬ ДОРОГ»
22.55 САМОЕ СМЕШНОЕ ВИДЕО
23.25 «КАЛАМБУР»
00.30 «ОСТОРОЖНО, АФЕРА!»
01.00 Т/С «С.С.I. МЕСТО ПРЕСТУПЛЕНИЯ ЛАС-ВЕГАС»

- 02.00 Т/С «ЛАС-ВЕГАС»
03.00 «КАРДАННЫЙ ВАЛ +»
03.25 «ДЕВУШКИ В БИКИНИ»
04.00 Т/С «СТРОГО НА ЮГ»
04.55 НОЧНОЙ КЛУБ
05.55 Х/Ф «ОЧЕНЬ ВАЖНАЯ ПЕРСОНА»
07.00 КАК ХОРОШО БЫТЬ ЗВЕЗДОЙ
07.45 «ДЕНЬГИ С НЕБА»
08.00 МУЗЫКА НА ДТВ

Срочный набор сотрудников. Тел.: 8-950-388-28-01.

Среда, 29

ПЕРВЫЙ КАНАЛ

06.00 «ДОБРОЕ УТРО»
10.00 НОВОСТИ
10.05 «МАЛАХОВ +»
11.00 Т/С «АГЕНТ НАЦИОНАЛЬНОЙ БЕЗОПАСНОСТИ»

«РОССИЯ»

06.00 «ДОБРОЕ УТРО, РОССИЯ»
07.45, 08.45 ВЕСТИ-БУРЯТИЯ
08.15, 09.15 ВЕСТИ-БУРЯТИЯ (НА БУР. ЯЗ.)

14.45 ВЕСТИ. ДЕЖУРНАЯ ЧАСТЬ
15.00 ВЕСТИ
КАНАЛ БГТРК
15.20 ВЕСТИ-БУРЯТИЯ

15.40 «СУДИДЕТ»
17.00 «КУЛАГИН И ПАРТНЕРЫ»
17.40 ВЕСТИ. ДЕЖУРНАЯ ЧАСТЬ
18.00 ВЕСТИ

НТВ

07.00 «СЕГОДНЯ УТРОМ»
10.05 «НАШЕ ВСЕ»
11.00 «СЕГОДНЯ»
11.25 «ОСОБО ОПАСЕН»

01.45 «ВСЕСРАЗУ»
02.15 Т/С «ВОЗВРАЩЕНИЕ МУХТАРА»
03.55 «КРИМИНАЛЬНАЯ РОССИЯ»
04.25 «КОМА: ЭТО ПРАВДА»

АРИГ УС

07.00 «ВОСТОЧНЫЙ ЭКСПРЕСС». ПОГОДА
07.25 «ЕСЛИ ЗАВТРА РЕМОНТ»
07.30 «СУТРА ПОЛЕЗНО»
08.15 «ЖИЗНЬ С «УЮТОМ». «ЗНАКИ ЗОДИАКИ»

Тивиком

07.00 МУЗЫКАЛЬНЫЙ КАНАЛ
07.20 «ПОГОДА»

07.25 «ДЕНЬ ЗА ДНЕМ»
07.30 «НАШ ГОРОД»
07.55 М/С «ТАИНЫ СМОЛВИЛЯ»
08.20 М/С «ТО С ЭНДИ?»

СТС - «БАЙКАЛ»

06.00 М/С «ПОЛИЦИЯ БУДУЩЕГО»
06.45 М/Ф «ЛИСА-СТРОИТЕЛЬ»
06.55 М/С «СМЕШАРИКИ»
07.00 М/С «ПРИКЛЮЧЕНИЯ ВУДИ И ЕГО ДРУЗЬЯ»

16.00 М/С «ТОМ И ДЖЕРРИ»
16.30 М/С «КОМИССАР РЕКС»
17.30 М/С «ТАИНЫ СМОЛВИЛЯ»
18.30 М/С «ТО В ДОМЕ ХОЗЯИНА?»

ДТВ

09.30 МУЗЫКА НА ДТВ
09.35 М/Ф «САМОЕ СМЕШНОЕ ВИДЕО»
10.55 «КАК УХОДИЛИ КУМИРЫ». ЮРИЙ КАМОРНЫЙ

Четверг, 30

ПЕРВЫЙ КАНАЛ

06.00 «ДОБРОЕ УТРО»
10.00 НОВОСТИ
10.05 «МАЛАХОВ +»
11.00 Т/С «АГЕНТ НАЦИОНАЛЬНОЙ БЕЗОПАСНОСТИ»

«РОССИЯ»

06.00 «ДОБРОЕ УТРО, РОССИЯ»
07.45, 08.45 ВЕСТИ-БУРЯТИЯ
08.15, 09.15 ВЕСТИ-БУРЯТИЯ (НА БУР. ЯЗ.)

15.00 ВЕСТИ
КАНАЛ БГТРК
15.20 ВЕСТИ-БУРЯТИЯ

15.40 «СУДИДЕТ»
17.00 «КУЛАГИН И ПАРТНЕРЫ»
17.40 ВЕСТИ. ДЕЖУРНАЯ ЧАСТЬ
18.00 ВЕСТИ

НТВ

07.00 «СЕГОДНЯ УТРОМ»
10.05 «НАШЕ ВСЕ»
11.00 «СЕГОДНЯ»
11.25 «ГЛАВНАЯ ДОРОГА»

04.05 «ВСЕСРАЗУ»
05.00 Т/С «ВОЗВРАЩЕНИЕ МУХТАРА»
05.50 Т/С «СТРАНСТВИЯ И НЕВЕРОЯТНЫЕ ПРИКЛЮЧЕНИЯ ОДНОЙ ЛЮБВИ»

АРИГ УС

07.00 «ВОСТОЧНЫЙ ЭКСПРЕСС». ПОГОДА
07.30 «СУТРА ПОЛЕЗНО»
08.15 «ЕСЛИ ЗАВТРА РЕМОНТ». «ЗНАКИ ЗОДИАКИ»

Тивиком

07.00 МУЗЫКАЛЬНЫЙ КАНАЛ
07.20 «ПОГОДА»

07.25 «ДЕНЬ ЗА ДНЕМ»
07.30 «НАШ ГОРОД»
07.55 М/С «ТАИНЫ СМОЛВИЛЯ»
08.20 М/С «ТО С ЭНДИ?»

СТС - «БАЙКАЛ»

06.00 М/С «ПОЛИЦИЯ БУДУЩЕГО»
06.45 М/Ф «ПОЛКАН И ШАВКА»
06.55 М/С «СМЕШАРИКИ»
07.00 М/С «ПРИКЛЮЧЕНИЯ ВУДИ И ЕГО ДРУЗЬЯ»

15.30 М/С «ТОМ И ДЖЕРРИ»
16.00 М/С «КОМИССАР РЕКС»
17.30 М/С «ТАИНЫ СМОЛВИЛЯ»
18.30 М/С «ТО В ДОМЕ ХОЗЯИНА?»

ДТВ

09.30 МУЗЫКА НА ДТВ
09.35 М/Ф «САМОЕ СМЕШНОЕ ВИДЕО»
10.55 «КАК УХОДИЛИ КУМИРЫ». СЕРГЕЙ ГЕРАСИМОВ

Пятница, 1

ПЕРВЫЙ КАНАЛ

06.00 «ДОБРОЕ УТРО»
10.00 НОВОСТИ
10.05 «МАЛАХОВ +»
11.10 Т/С «АГЕНТ НАЦИОНАЛЬНОЙ БЕЗОПАСНОСТИ»

17.00 Т/С «ЛЮБОВЬ КАК ЛЮБОВЬ»
18.00 «ФЕДЕРАЛЬНЫЙ СУДЬЯ»
19.00 НОВОСТИ
19.20 «ПУСТЬ ГОВОРЯТ»

«РОССИЯ»

06.00 «ДОБРОЕ УТРО, РОССИЯ»
07.45, 08.45 ВЕСТИ-БУРЯТИЯ
08.15, 09.15 ВЕСТИ-БУРЯТИЯ (НА БУР. ЯЗ.)

10.45 «МУСЛЬМАНЫ»
11.00 Т/С «КАМЕНСКАЯ. ТЕНЬ ПРОШЛОГО»
12.00 ВЕСТИ
КАНАЛ БГТРК
12.30 ВЕСТИ-БУРЯТИЯ

НТВ

07.00 «СЕГОДНЯ УТРОМ»
10.05 «НАШЕ ВСЕ»
11.00 «СЕГОДНЯ»
11.25 «СПАСАТЕЛИ»

18.40 Т/С «ОБРЕЧЕННАЯ СТАТЬЯ ЗВЕЗДОЙ»
19.40 Т/С «ВОЛНИЦА»
20.40 ВЕСТИ. ДЕЖУРНАЯ ЧАСТЬ
21.00 ВЕСТИ

СТС - «БАЙКАЛ»

21.45 ВЕСТИ-БУРЯТИЯ
КАНАЛ «РОССИЯ»
22.05 «СПОКОЙНОЙ НОЧИ, МАЛЫШИ!»

14.00 «СЕГОДНЯ»
14.30 Т/С «УЛИЦЫ РАЗБИТЫХ ФОНАРЕЙ-7»
15.30 Т/С «КАРУСЕЛЬ»
16.30 ОБЗОР. ЧРЕЗВЫЧАЙНОЕ ПРОИСШЕСТВИЕ

17.00 «СЕГОДНЯ»
17.25 Т/С «ВОЗВРАЩЕНИЕ МУХТАРА»
19.35 ТЕЛЕВИЗИОННАЯ ПРИЕМНАЯ НОВОСТИ БЕЗ ПОЛИТИКИ

Ариг Ус

07.00	«ВОСТОЧНЫЙ ЭКСПРЕСС». ПОГОДА
07.30	«СУТРА ПОЛЕЗНО»
08.15	«ЕСЛИ ЗАВТРА РЕМОНТ». «ЗНАКИ ЗОДИАКИ»
08.25	«ГЛОБАЛЬНЫЕ НОВОСТИ»
08.30	«ЖИЗНЬ С «УТОМ»
08.30	М/С «ДИКАЯ СЕМЕЙКА ТОРНЕБЕРРИ»
08.55	«ВОСТОЧНЫЙ ЭКСПРЕСС». ПОГОДА
09.20	«СТИД. СКОРАЯ ПОМОЩЬ»
09.50	НАШИ ПЕСНИ
10.00	Т/С «ЗАМУЖ ЗА МИЛЛИОНЕРА».
	«ЗНАКИ ЗОДИАКИ»
11.00	ВСЕ ТАЙНЫ ДОМА-2
12.00	«СЧАСТЛИВЫ ВМЕСТЕ»
13.00	«ЖИЗНЬ, ПОЛНАЯ РАДОСТИ»
13.30	М/С «ГУБА БОБ КВАДРАТНЫЕ ШТАНЫ»
14.00	«ЕСЛИ ЗАВТРА РЕМОНТ».
14.05	«ЛЮБОВЬ И ТАЙНЫ САНСЕТ БИЧ»
15.00	«ДЕНЬГИ НА ПРОВОДЕ»
16.05	Х/Ф «КОНСЬЕРЖ». «ЕСЛИ ЗАВТРА РЕМОНТ»
18.00	ПОБЕДОНОСНЫЙ ГОЛОС ВЕРУЮЩЕГО
18.30	М/Ф «ЗНАКИ ЗОДИАКИ». «ЖИЗНЬ С «УТОМ»
18.45	«ВОСТОЧНЫЙ ЭКСПРЕСС». ПОГОДА.
	«ЕСЛИ ЗАВТРА РЕМОНТ»
19.00	«СЧАСТЛИВЫ ВМЕСТЕ». «ЗНАКИ ЗО-

20.00	«ВНИМАНИЕ! ЖЕНЩИНА ЗА РУЛЕМ»
20.15	«ЕСЛИ ЗАВТРА РЕМОНТ». «ЗНАКИ ЗОДИАКИ»
20.35	«ВОСТОЧНЫЙ ЭКСПРЕСС». ПОГОДА
21.00	«ЗВЕЗДЫ ПРОТИВ КАРАОКЕ». «ЕСЛИ ЗАВТРА РЕМОНТ»
22.00	«ДОМ-2. ОСЕНЬ = ЛЮБОВЬ». «ЖИЗНЬ С «УТОМ»
23.00	«ВОСТОЧНЫЙ ЭКСПРЕСС». ПОГОДА
23.30	«КОМЕДИ-КЛАБ». «ЗНАКИ ЗОДИАКИ»
00.30	«НАША RUSSIA»
01.00	Х/Ф «ГОРОДСКИЕ СТИЛЯТИ»

Тивиком

07.00	МУЗЫКАЛЬНЫЙ КАНАЛ
07.20	ПОГОДА
07.25	«ДЕНЬ ЗА ДНЕМ»
07.30	«НАШ ГОРОД»
08.00	«РАДАР-СПОРТ»
08.40	«РАДИ СМЕХА»
09.00	«НАШ ГОРОД»
09.50	Т/С «СОЛДАТЫ-6»
10.30	«ЧАС СУДА»
11.00	«ЧАС СУДА»
12.00	«ЖИТЬ ВКУСНО» С ДЖ. ОЛИВЕРОМ
13.00	«НАШ ГОРОД»
13.30	«ДЕНЬГИ ПО ВЫЗОВУ»
14.00	«ЕСЛИ ЗАВТРА РЕМОНТ»
15.00	Т/С «ДРУЗЬЯ»
16.00	М/С «ТРИФИНЫ»

16.30	«РАДИ СМЕХА»
17.00	Т/С «ТРОЕ СВЕРХУ»
17.30	Т/С «БРАТЯ ПО-РАЗНОМУ»
18.00	Т/С «СОЛДАТЫ-6»
19.00	«ЗВАННЫЙ УЖИН-2»
20.00	«НАШ ГОРОД»
20.30	«НОВОСТИ «24»
21.00	Т/С «ТРОЕ СВЕРХУ»
21.30	Т/С «БРАТЯ ПО-РАЗНОМУ»
22.00	«БОЛЬШЕ МОЗГОЛОМ»
23.00	«ВРУМ-ВРУМ: АВТОУЛИГАНЫ»
00.00	«ЗАДОВ IN REALTY»
00.30	«МЕНЯ ЗОВУТ ЭРЛ»
01.00	«ПЛЕЙБОЙ»: «ЖЕНСКИЕ ИСТОРИИ СТРАСТИ»
01.35	«ПЛЕЙБОЙ»: «ГОРОДСКИЕ СЕКС-ЛЕГЕНДЫ»

СТС - БАЙКАЛ

06.00	М/С «ПОЛИЦИЯ БУДУЩЕГО»
06.45	М/Ф «ВОРОНА И ЛИСИЦА. КУКУШКА И ПЕТУХ»
06.55	М/С «СМЕШАРИКИ»
07.00	М/С «ПРИКЛЮЧЕНИЯ ВУДИ И ЕГО ДРУЗЬЯ»
07.30	Т/С «МОЯ ПРЕКРАСНАЯ НЯНЯ»
08.00	Т/С «ВСЕ СМЕШАЛОСЬ В ДОМЕ...»
09.00	ИСТОРИИ В ДЕТАЛЯХ
09.28	«НАСТРОЕНИЕ» С ЕВГЕНИЕМ ГРИШКОВИЧЕМ
09.30	Т/С «ТАЙНЫ СМОЛВИЛЯ»

10.30	Х/Ф «ОСОБЬ-2»
12.30	Т/С «НЕ РОДИСЬ КРАСИВОЙ»
13.30	М/С «ГОДИЛЛА»
14.00	М/С «СМЕШАРИКИ»
14.05	М/С «ПРИКЛЮЧЕНИЯ ВУДИ И ЕГО ДРУЗЬЯ»
14.30	М/С «ОЛИВЕР ТВИСТ»
15.00	М/С «СОННИК ИКС»
15.30	М/С «ЧТО НОВЫХ КОГО, СЮБИДУ?»
16.00	М/С «ТОМ И ДЖЕРРИ»
16.30	М/С «КОМИССАР РЕКС»
17.30	Т/С «ТАЙНЫ СМОЛВИЛЯ»
18.30	Т/С «КТО В ДОМЕ ХОЗЯИН?»
19.30	ИСТОРИИ В ДЕТАЛЯХ
19.50	«НАСТРОЕНИЕ» С ЕВГЕНИЕМ ГРИШКОВИЧЕМ
20.00	Т/С «ВСЕ СМЕШАЛОСЬ В ДОМЕ...»
21.00	Х/Ф «БРОС ВСЕМОГУЩИЙ»
23.00	ИСТОРИИ В ДЕТАЛЯХ
23.28	«НАСТРОЕНИЕ» С ЕВГЕНИЕМ ГРИШКОВИЧЕМ
23.30	«СЛАВА БОГУ, ТЫ ПРИШЕЛ!». ПОГОДА
00.00	СКАЖИ НА «СТС-БАЙКАЛ»
00.45	Х/Ф «ПРИДОРЖНОЕ ЗАВЕДЕНИЕ»
02.30	Х/Ф «КАПКАН ВРЕМЕНИ»
03.55	Х/Ф «ХОЛОСТОЙ ВЫСТРЕЛ»
05.20	МУЗЫКА НА СТС-БАЙКАЛ

ДТВ

09.30	МУЗЫКА НА ДТВ
09.35	М/Ф
20.00	«ТАКСИ В ПИТЕРЕ». «ЖИЗНЬ С «УТОМ»
20.30	«ЖЕНСКАЯ ЛИГА»
21.00	«НА НОЧЬ ГЛЯДЯ» С А. ЛЕВАНТУЕВЫМ. ПОГОДА
22.00	«ДОМ-2. ОСЕНЬ = ЛЮБОВЬ». «ЗНАКИ ЗОДИАКИ»
23.00	«КОМЕДИ-КЛАБ». ПОГОДА
00.00	Х/Ф «НАША RUSSIA»
00.30	Х/Ф «ИУДАИ»
02.00	Т/С «СЕМЕЙКА АДАМС»

Тивиком

07.00	«НАШ ГОРОД»
07.35	«ДЕНЬ ЗА ДНЕМ»
07.40	ПОГОДА
08.10	М/С «ТЕРКУЛЕС»
08.35	«КОРОЛЕВА СЛОНОВ»
09.25	«СИМПСОНЫ». ПОГОДА
10.00	«НАШ ГОРОД»
10.30	«ШКОЛЬНОЕ ТВ»
10.55	«ГОЛЫЙ ПОВАР»
11.30	«СУПЕРНЯНЯ»
12.30	«ОЧЕВИДЕЦ» С С. РОСТОМ
13.30	«НАШ ГОРОД»
14.00	Д/Ф «КРИМИНАЛЬНОЕ ЧТИВО»: «ВРАЧЕБНАЯ ОШИБКА»
15.00	«НАШЕ ИСТОРИИ»
16.00	«НЕВЕРоятные ИСТОРИИ» С И. ДЫХОВИНЫМ
17.00	«ВРУМ-ВРУМ: АВТОУЛИГАНЫ»
18.00	«БОЛЬШЕ МОЗГОЛОМ»
19.00	«ЗАДОВ IN REALTY»
19.30	Т/С «МЕНЯ ЗОВУТ ЭРЛ»
20.00	«НЕДЕЛЯ» С М. МАКСИМОВСКОЙ
21.30	«ГРОМКОЕ ДЕЛО»: «ПОСЛЕДНИЕ ДНИ ПИЛЛЕР»
22.30	Х/Ф «БАНДИТКИ»
00.35	«ЭКСТРЕМАЛЬНАЯ МАГИЯ: ПОГРЕБЕННЫЙ ЗАХИВ»
01.00	«ПЛЕЙБОЙ»: «СЕКС-ИГРЫ В ВЕГАСЕ»

СТС - БАЙКАЛ

06.00	Х/Ф «ОБЫЧНАЯ ПРОГУЛКА В ПАРКЕ»
07.25	М/Ф «СТРЕЛА» УЛЕТАЕТ В СКАЗКУ»
07.55	М/С «ПИНОККИО»
20.30	ЖЕНСКАЯ ЛИГА. ПОГОДА
21.00	«НЕОБЪЯСНИМО, НО ФАКТ»
22.00	«ДОМ-2. ОСЕНЬ = ЛЮБОВЬ». «ЗНАКИ ЗОДИАКИ»
23.00	«КОМЕДИ-КЛАБ». ПОГОДА
00.00	«СЕКС» С АНФИСОЙ ЧЕХОВОЙ
00.30	«ДОМ-2. ПОСЛЕ ЗАКАТА»
01.05	Т/С «СЕМЕЙКА АДАМС»

Тивиком

07.00	МУЗЫКАЛЬНЫЙ КАНАЛ
07.30	ПОГОДА
07.35	«ДЕНЬ ЗА ДНЕМ»
07.40	МУЗЫКАЛЬНЫЙ КАНАЛ
08.10	М/С «ПЕРЕМЕНКА»
08.35	Д/Ф «СКВОЗЬ ТУМАНЫ ВРЕМЕНИ»
09.25	М/С «СИМПСОНЫ»
10.30	«ШКОЛЬНОЕ ТВ». ПОГОДА
10.55	«АВТОМОБИЛЬ И ВРЕМЯ»
11.25	«ГОЛЫЙ ПОВАР»
12.00	«НЕДЕЛЯ» С М. МАКСИМОВСКОЙ
13.30	«НЕФОРМАТ»
14.00	«ВОЕННАЯ ТАЙНА»
15.00	«НЕВЕРоятное КОСМИЧЕСКОЕ НАДУВАТЕЛЬСТВО»
16.00	«НЕВЕРоятные ИСТОРИИ» С И. ДЫХОВИНЫМ
17.15	Х/Ф «ВУЛКАН»
19.30	Т/С «ПОБЕГ»
21.30	Х/Ф «РЕПЛИКАНТ»
23.40	«КРИМИНАЛЬНЫЕ ИГРЫ»: «СИНИЙ ПАЛАЧ»
00.40	Х/Ф «МОЙ ЗАПАД»

СТС - БАЙКАЛ

06.00	Х/Ф «ВИДОК»
07.30	М/Ф «СЕРАЯ ШЕЙКА»
07.55	М/С «ПИНОККИО»
08.20	М/С «СМЕШАРИКИ»
08.30	М/С «ПЕТТИ ДЛИННЫЙ МУЛОК»
09.00	УЛИЦА «СЕЗАМ». ПОГОДА
09.30	М/С «ЯСОН И ГЕРОИ ОЛИМПА»

10.55	САМОЕ СМЕШНОЕ ВИДЕО
11.30	«КАК УХОДИЛИ КУМИРЫ». ИГОРЬ НЕФЕДОВ
11.55	«НЕСЛУЧАЙНАЯ МУЗЫКА»
12.00	ТЕЛЕМАГАЗИН
12.30	«КАРДАННЫЙ ВАЛ +»
12.55	Х/Ф «ШЕРИФ БОЛО»
15.00	Т/С «РЫЦАРЬ ДОРОГ»
16.00	Т/С «ДЕТЕКТИВ НЭШ БРИДЖЕС»
17.00	«КАЛАМБУР»
17.30	М/Ф
18.25	«КАК УХОДИЛИ КУМИРЫ». ИГОРЬ НЕФЕДОВ
18.55	Х/Ф «СТРОГАЯ МУЖСКАЯ ЖИЗНЬ»
21.00	«ШОУ РОССИЙСКИХ РЕКОРДОВ» С ВЛАДИМИРОМ ТУРЧИНСКИМ
22.00	Т/С «РЫЦАРЬ ДОРОГ»
22.55	САМОЕ СМЕШНОЕ ВИДЕО
23.25	«КАЛАМБУР»
00.30	«ОСТОРОЖНО, АФЕРА!»
01.00	Т/С «С.С.I. МЕСТО ПРЕСТУПЛЕНИЯ ЛАС-ВЕГАС»
02.00	ЦИКЛ ДОКУМЕНТАЛЬНЫХ ФИЛЬМОВ «ПО ЗАКОНАМ ДЕТЕКТИВА»
03.00	«Я ВЪЕЖИЛ!»
04.00	Х/Ф «БАЛТИЙСКИЙ ШТОРМ»
06.05	НОЧНОЙ КЛУБ
07.05	КАК ХОРОШО БЫТЬ ЗВЕЗДОЙ
07.45	«ДЕНЬГИ С НЕБА»
07.55	МУЗЫКА НА ДТВ

ДТВ

10.00	МУЗЫКА НА ДТВ
10.05	Т/С «НАПЯТИ ИЗВИЛИНЫ»
10.55	ДЛЯ МИЛЫХ ДАМ
11.25	М/Ф
13.10	Х/Ф «ЗАГОВОР ПРОТИВ КОРОНЫ» 1 С
15.25	«КАК УХОДИЛИ КУМИРЫ». АРНО БАБАЖАНИН
16.30	ЦИКЛ ДОКУМЕНТАЛЬНЫХ ФИЛЬМОВ «ПО ЗАКОНАМ ДЕТЕКТИВА»
17.25	Х/Ф «ПОЛИЦЕЙСКИЙ И БАНДИТ-2»
19.30	САМОЕ СМЕШНОЕ ВИДЕО
20.00	«СМЕШАНАЯ РЕКЛАМА»
20.30	«ОСТОРОЖНО, АФЕРА!»
20.55	ШОУ РЕКОРДОВ ГИННЕССА
21.55	«ЕМПИОНАТ АНЖЛОТОВ»
22.55	Х/Ф «СУДЬЯ РЕДД»
01.00	Т/С «С.С.I. МЕСТО ПРЕСТУПЛЕНИЯ ЛАС-ВЕГАС»
03.00	«Я ВЪЕЖИЛ!»
04.00	Х/Ф «ВЕН УАЙЛДЕР - КОРОЛЬ ВЕЧЕРИНОК»
05.45	НОЧНОЙ КЛУБ
06.45	«КАК УХОДИЛИ КУМИРЫ». АРНО БАБАЖАНИН
07.30	Т/С «НАПЯТИ ИЗВИЛИНЫ»
08.20	«ДЕНЬГИ С НЕБА»
08.30	МУЗЫКА НА ДТВ

ДТВ

10.00	МУЗЫКА НА ДТВ
10.05	Т/С «НАПЯТИ ИЗВИЛИНЫ»
10.55	ДЛЯ МИЛЫХ ДАМ
11.25	М/Ф
13.10	Х/Ф «ЗАГОВОР ПРОТИВ КОРОНЫ»
15.25	«КАК УХОДИЛИ КУМИРЫ». НАДЯ РУШЕВА
16.30	«Я ВЪЕЖИЛ!»
17.25	Х/Ф «ПОЛИЦЕЙСКИЙ И БАНДИТ-3»
19.30	САМОЕ СМЕШНОЕ ВИДЕО
20.00	«СМЕШАНАЯ РЕКЛАМА»
20.30	АЛЬМАНАХ НЕВЕРоятных СОБЫТИЙ «ЭТОТ БЕЗУМНЫЙ МИР»
20.55	«ШОУ РОССИЙСКИХ РЕКОРДОВ» С ВЛАДИМИРОМ ТУРЧИНСКИМ
21.55	«ФАБРИКА СМЕХА»
22.55	Х/Ф «ТУТЬ ДРАКОНА»
01.00	Т/С «С.С.I. МЕСТО ПРЕСТУПЛЕНИЯ ЛАС-ВЕГАС»
03.00	ШОУ РЕКОРДОВ ГИННЕССА
04.00	Х/Ф «ЗВЕРИНАЯ НАТУРА»
05.50	НОЧНОЙ КЛУБ
06.50	«КАК УХОДИЛИ КУМИРЫ». НАДЯ РУШЕВА
07.35	Т/С «НАПЯТИ ИЗВИЛИНЫ»
08.25	«ДЕНЬГИ С НЕБА»
08.30	МУЗЫКА НА ДТВ

Суббота, 2

ПЕРВЫЙ КАНАЛ

06.30	Х/Ф «ГАРАНТИРУЮ ЖИЗНЬ»
07.00	НОВОСТИ
07.10	Х/Ф «ГАРАНТИРУЮ ЖИЗНЬ»
08.20	ИГРАИ, ГАРМОНЬ ЛЮБИМАЯ
09.10	СЛОВО ПАСТЫРЯ
09.30	«КРЯК-БРИГАДА». «ДОБРЫМ УТРОМ, МИККИ»
10.20	ЗДОРОВЬЕ
11.00	НОВОСТИ
11.10	«ОМАК»
11.30	«ФАЗЕНДА»
12.00	«ТОР КУРПАТОВ»
13.00	НОВОСТИ
13.10	«ЗАТЕРЯННЫЕ В АМАЗОНИИ»
14.20	НАРИСОВАННОЕ КИНО. «МУЛАН»
15.50	«ЕРАЛАШ»
16.20	Х/Ф «ВЕЛИКИЙ ПОЛКОВОДЕЦ ГЕОРГИЙ ЖУКОВ»
19.00	НОВОСТИ
19.20	«ИХ РАЗЫСКИВАЕТ МИЛИЦИЯ»
19.50	«КТО ХОЧЕТ СТАТЬ МИЛЛИОНЕРОМ?»
20.50	«БОЛЬШИЕ ГОНКИ». ПОЛУФИНАЛ
22.00	«ВРЕМЯ»
22.20	«ЗВЕЗДЫ НА ЛЬДУ»
00.00	«ВЫСШАЯ ЛИГА»
01.10	Х/Ф «28 ДНЕЙ СПУСТЯ»
03.20	Х/Ф «БЕЗ ЗЛОГО УМЫСЛА»
05.40	Т/С «МЕРТВАЯ ЗОНА»

«РОССИЯ»

07.00	«ДОБРОЕ УТРО, РОССИЯ»
09.00	ВЕСТИ
09.10	КАНАЛ БГТРК
09.10	ВЕСТИ-БУРЯТИЯ (НА БУР. ЯЗ.)
09.20	КАНАЛ «РОССИЯ»
09.20	«ВОЕННАЯ ПРОГРАММА»
09.45	«УТРЕННЯЯ ПОЧТА»
10.20	«СУББОТНИК»
11.00	«ВОКРУГ СВЕТА»

ОТДЕЛ РЕКЛАМЫ • 21-62-62 • ОТДЕЛ РЕКЛАМЫ •

12.00	ВЕСТИ
12.10	КАНАЛ БГТРК
12.10	ВЕСТИ-БУРЯТИЯ
12.20	КАНАЛ «РОССИЯ»
13.15	«СТО К ОДНОМУ»
14.15	«АНШЛАГ И КОМПАНИЯ»
14.45	«КЛУБ СЕНАТОРОВ»
15.00	ВЕСТИ
15.20	Х/Ф «ТЫ У МЕНЯ ОДНА»
17.00	КАНАЛ БГТРК
17.15	АКТУАЛЬНОЕ ИНТЕРВЬЮ
17.15	В МИРЕ ТАНЦА
17.30	НАЦИОНАЛЬНЫЙ ПРОЕКТ. ОБРАЗОВАНИЕ. ГРАЖДАНСКИЙ ЗАКАЗ
17.50	«БУРЯД ОРОН». ХУДОЖЕСТВЕННО-ПУБЛИЦИСТИЧЕСКАЯ ПРОГРАММА
18.15	ЖИЗНЬ КАК ПОДВИГ. АНАТОЛИЙ КИРГИЯ
18.25	ВЕСТИ-БУРЯТИЯ. СОБЫТИЯ НЕДЕЛИ
19.00	КАНАЛ «РОССИЯ»
19.00	«МЕСТО ВСТРЕЧИ» С ЕВГЕНИЕМ ПЕТРОСЯНОМ
19.50	ВЕСТИ. ДЕЖУРНАЯ ЧАСТЬ
20.30	«ЧЕСТНЫЙ ДЕТЕКТИВ»
21.00	ВЕСТИ
21.20	«ТАНЦЫ СО ЗВЕЗДАМИ»: РЕЗУЛЬТАТЫ ГОЛОСОВАНИЯ
21.50	МИХАИЛ ЖВАНЕЦКИЙ, ЕФИМ ШИФРИН, СЕМЕНАЛЬТОВ, ЛИОН ИЗМАЙЛОВ И МНОГИЕ ДРУГИЕ В ЮБИЛЕЙНОМ ВЕЧЕРЕ АНАТОЛИЯ ТРУШКИНА
23.15	«ЕВРОВИДЕНИЕ-2006». МЕЖДУНАРОДНЫЙ КОНКУРС ИСПОЛНИТЕЛЕЙ ДЕТСКОЙ ПЕСНИ»
00.25	Х/Ф «ДРУГОЙ МИР»
02.45	Х/Ф «СПЕШИ ЛЮБИТЬ»

НТВ

06.35	Х/Ф «ВЕСЕЛЫЕ РЕБЯТА»
08.10	М/Ф «ЛЕБЕДИ НЕПРЯДЫ»
08.30	«СКАЗКИ БАЖЕНОВА»
09.00	«СЕГОДНЯ»
09.15	ЛОТЕРЕЯ «ЗОЛОТОЙ КЛЮЧ»
09.45	«БЕЗ РЕЦЕПТА»
10.20	«СМОТР»
11.00	«СЕГОДНЯ»

11.20	«ГЛАВНАЯ ДОРОГА»
11.55	«КУЛИНАРНЫЙ ПОЕДИНОК»
13.00	«КВАРТИРНЫЙ ВОПРОС»
14.00	«СЕГОДНЯ»
14.20	КАНАЛ БГТРК
14.35	БАМБАХАЙ
14.45	ЛЕСНОЙ ПЕРЕДЕЛ
15.00	СПОРТ-ЦЕНТР
15.00	КАНАЛ НТВ
17.00	Т/С «МАРШ ТУРЕЦКОГО-3»
17.00	«СЕГОДНЯ»
17.20	«ЖЕНСКИЙ ВЗГЛЯД». ЕКАТЕРИНА РОЖДЕСТВЕНСКАЯ. ПЯТЬ ЛЕТ СПУСТЯ
18.00	«СВОЯ ИГРА»
18.55	Т/С «АГЕНТ НАЦИОНАЛЬНОЙ БЕЗОПАСНОСТИ-5»
20.00	«СЕГОДНЯ»
20.40	ПРОФЕССИЯ - РЕПОРТЕР
21.05	«ПРОГРАММА МАКСИМУМ»
22.00	Х/Ф «СОЮЗ НЕРУШИМЫЙ» 1 С.
23.00	«РЕАЛЬНАЯ ПОЛИТИКА»
23.35	Х/Ф «БЛЭЙД-2»
01.45	«МИКС-ФАЙТМ-1. БОИ БЕЗ ПРАВИЛ»
0	

«Шөн гутай нүлдэ» гэгээн конкурсно

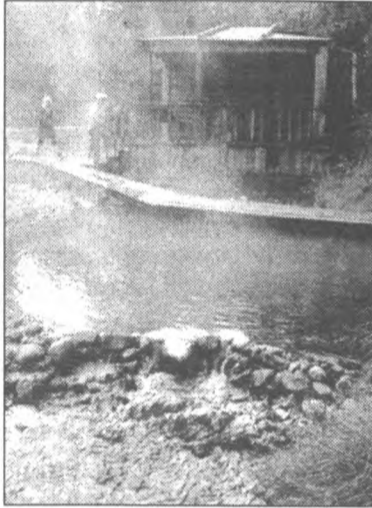
«Жэгтэй ушарал болоһон юм»

1980-яад оной эхээр Енгорбойн аршаанда хүн зоной бээ эмшэлхэ байранууд манай аймагай дарганарай захиралтаар баригдажа эхилһэн юм. Эгээн түрүүн ой модые хараха ажалшад гэр барижа эхилээ бэлэй. Эдэ барилгашад халуун аршаанай гүнзэдэ (ваннада) ородог гэр шэнэлээд, ванна асаржа, соргонуудые табижа эхилхэдээ, нютагай Цыремпил

Нэгэ хэды сагай үнгэрһэн хойно тэдэ дүрбэмнай ехээр айһан янзатай түргэ түргэн гэшхэлдэдһээр маанадтаа сэхэ ербэд. «Халуун аршаанда орожо байтарнай, сорго руумнай могой орожо ерээд, аршаамнай хүйтэн болошоол даа», - гэжэ хөөрбэд. Манаар сугтаа амаржа байһан нютагай үбгэн тэдэ дүрбэниие шэртэжэ, уурлаһан маяг үзүүлжэ:

АРШААНАЙ ЭЗЭНЭЙ ШЭДИ

таабайда (бөөдэ) хан-шанайнгаа хүүлээр ийгэжэ хэлсэбэд ха: «Энээхэн баригдажа байһан гэрэй бог шорой үглөөдэр суглуулжа, машинаар абаашажа буулгахабди. Тиигээд энэ гэрэйнгээ оёорынь хэжэ дүүргэжэбди. Мүнөө орой болошобо, амархаа ошоё даа».

Үглөөгүүр ажалшаднай эртэ бодожо, бог шорой ба модоной зомгоол зөөжэ хаяха ербэд гэшшэ. Баригдаһан гэрэйнгээ газра ерээд харан гэнэнь, нэгэшье бог шорой байбагүй. Ажалшад ехээр гайхалдажа, гэр соо орожо харабад,

гэр соо баһал сээрлэгдэшэһэн байба. Иймэ юумэ хараһан ажалшаддай доосо аршаанаймнай эзэн һайн юумэ хэжэ байнат гэнэндэл, бог шорой арилгаба гэнэн бодолнууд түрөө юм байха. Харин наһатайшага ажалшад солоохой ороһондол, халуун аршаанайнгаа эхиндэ ошожо, мүргэжэ эхилээ бэлэй. Иймэ гайхалтай ушар нюдөөрөө харахадаа, нютагай эзэд би юм байна гэжэ тэндэ хүдэлһэн ажалшад өөр дээрээ үзөө юм. Зарим залуушуулай ханаанда бог зомгоол горхоной уһан ехэ болоод абаашаа юм гэжэ ханамаар.

Ой модоной ажалшад соо манай нютагай түмэр агтын жолоошоноор хүдэлжэ байһан Цырен-Доржо ахатан сугтаа хүдэлһэн нүхэдтөө үшөө нэгэ һонин жэгтэй ушар өөрөө хөөржэ үгэбэ. «Үнгэрһэн зун нютагайнгаа аршаанда амархаа ерһэн байгаа. Энэ аршаамнай хаа-хаагуур мэдээжэ ха юм даа. Юһэ хоножо, гэр тээшэ ябаха болзорнай болоод байгаа һэн. Сугтаа амаржа байһан нүхэдөөрөө ийгэжэ хэлсэбэ гэшшэбди: «Хүнһэ хоолойнгоо барагдатар хэды хоноод бууна бээбди. Ваннада оронгүй, миин амараад буубалнай, бээдэмнай туһатайшье байха». Хоёр хоноод байтарнай, аршаанда амархаа ондоо нютагнаа дүрбэн хүнүүд ербэд гэшшэ. Тэдэ дүрбэмнай палаткаа (майханаа) татажа, хоолоо шанажа эдээлээд, халуун аршаанда орохоо ошобод ха.

«Таанад бузартай ерээд байнат, үтэр түргэн эндһээ буугты. Нютаг нютагай ёһо заншал ондо ондоо гэлсэдэг. Манай Енгорбой нютаг хадаа харын шажантай юм. Аршаанда амархадаа, сээр ерэхэ ёһотой. Энэ юун гэшшэб гэхэдэ, нүгшэһэн хүнтэй холидобол, 49 хоногой үнгэртер аршаанда гараха ёһогүй, али гэбэл, түрһэн эхэнэртэй холидобол, 33 хоногой туршада аршаанда ерэнгүй байха ёһотой. Мүнөө доошоо буужа, гэртээ ошохол болобо гэшшэ», - гэжэ хэлсэбэ гэшшэ.

Тэдэ дүрбэнэй нэгэн: «Нютагтаа нэгэ түрэлөө хүдөөлүүлээд, 21 хоноһон

хойно Енгорбойн аршаанда ошожо болохо гү гэжэ нютагайнгаа наһатайшуулаа һурахадамнай, хамаагүй ошогты гээ юм. Тиигээд бидэ ерээд байнабди», - гэбэ гэшшэ. Манай үбгэжөөл: «Аршаанай эзэндэ альгадуулаагүй дээрээ түргэн ябагты», - гэжэ шангаар зандарба. Тэдэ дүрбэмнай юумээ суглуулжа, түргэн доошоо буугтаа бэлэй. Хойто үдэрын нютагайнмай нэгэ хэды зон амархаа ербэд ха. Би ханаандаа аршаамнай халуун болоо бээ гэжэ ханаад, халуун аршаандаа ержэ гараа хэжэ үзэбэ. Аршаамнай хүйтэн уһандад ади байгаа бэлэй. Отогтоо ержэ, нүхэдтөө энэ хараһан үзһэнөө хөөрбэб. Манай аха болохо үбгэжөөл амархаа ерһэн зондо ошожо, энэ ушар тухайгаа хөөржэ үгөөд, залуу жолоошондо хандажа, Цыремпил таабайгаа залажа асарыт гэжэ дурадхаба. Үдэ багта таабай ержэ, хэрэгээ бүтээгээд байтар, аршаамнай халуун боложо, буурал баяжа эхилбэ. Би аршаанда дүхүү ошоод, сорго руу гараа хэжэ үзэбэ, одоошье халуун зандаа болобо даа. Энэ гайхалтай, жэгтэйшье ушар нюдөөрөө хаража байхада, һонин байгаа һэн. Хэдэн зуун жэл соо халуун зандаа байһан аршаан нэгэ хоногой туршада хүйтэн болошохо гэшшэ гайхалтай байгаа һэн. Битнай иймэ юумэ хараһан байнаб гээд, үбсүүгээ тоншожо энеэгээ бэлэйб».

Лубсан ЦЫРЕНОВ.

Захаминай аймаг, Енгорбой нуурин.

«Уг изагуурни»

УГАЙ ШОДОН

Минии эжымни нагаса баабай Бойбон Цэдэн гэжэ хүн Үдын эхинһээ урагшаа, тээ холохон оршодог Сагаан Марса гэжэ газарта 1870-аад онуудта шодон бодхоохон габьяатай байһан. Бойбон Цэдэн моринойнгоо туруунай элэтэр ябажа, Түгэд орон ошоһон буянтай. наса хотодо Будаалын ордон орожо, Далай ламые бараалхалһан үлзгэтэй. Түгэд оронһоо олон бурханай дүрсэнүүдые залажа асарһан юм. Тэндһээ бусажа ерэхэдээ, мэдэлшэ болоод ерээ юм гэжэ хөөрэлдэдэг һэн. Бойбон Цэдэнэй бүтээһэн шодон Ярууна соо эгээл урданай шодон байгаа юм гэжэ тухайлабди. 1870-аад оноор баригдаһан шодон мүнөө хүрэтэрөө Яруунын тайга соо байһан юм.

Хори буряадууд түрүүшээр хүбшэдэ байрлаһан гэжэ Яруунын үндэр наһатан хэлэдэг. Энэ ханаа Ц.-Д.Ешидоржиеваһаа

яагаашьегүй бүтэн байгаа гэжэ гэршэлнэ. Харин 1970-аад оноор хүндэ һаалта хээгүй байһан субаргые ямар бэ даа нүгэлтэ зон хуха сохижо, дороһоонь малтажа, доосохи юумыень хуу гаргажа хаяһан, алта мунгыень үбэршэлһэн байна. Ная ламые абаашажа харуулхадамнай, доодо бүмбэ хоохон байба. Шодон субарга эмдэһэн хүн табан забһаргүй нүгэлнүүдэй нэгы

бэшэжэ абаһан урданай дуун гэршэлжэ байна:

Хүбшын дунда донгодог Хүхы шубуун хайратай. Хүбшын дунда нютагжаһан Хүмүүн хори хайратай.

Энэ хуушан субарга хайшан гээд һандаргадангүй үнгэрөөб гэхэдэ, аймагай центрһээ холо, нэгэшье тосхон хажуудань үгы, хүбшэ холо газарта байһан тула тэрэл шэнжээрээ 1960-аад он болотор холоһоо сайжа, алтан нара нараараа яларжа харагдадаг байһан юм. «Бага байхадаа, баабай эжытээ Сагаан Марсада мал адууддаг һэмди, шодоной урда тахятай байһан бурханда ошожо мүргэдэг һэмби» (А.Жамаганова) гэжэ хэлэһэн үгэнүүдын Бойбон Цэдэнэй субарга 1960-аад оноор

үйлэдэһэн гэжэ тоологдодог, эхэ эсэгээ алаһантай ади нүгэл гэшшэ гэжэ хэлсэдэг байна. Бойбон Цэдэнэй зээ басаган болохо Болсоо Балмын болон Сагаан Марса нютагнаа гарбалтай зоной үри һадаһад шодоноо бодхоохо гэгээн һайхан эрмэлзэл хүсэлөө 2004 оной август нара соо бээлүүлбэ.

Субарга гэшшэ ойро тойрондоо байһан огторгойн гүн гүнзэгыһөө агтаһан хүсэ шадалаа хубаалдажа, хүзэглэһэн амитан бүхэндэ эди шэдиэ хүртөөжэ байдаг юм.

Сэсэгма ЦЫБИКОВ

Яруунын аймагай Нарһаты

1-дэхи Зугдыр Цыдыпов

нэрэмжэтэ дунда нургуулин нем

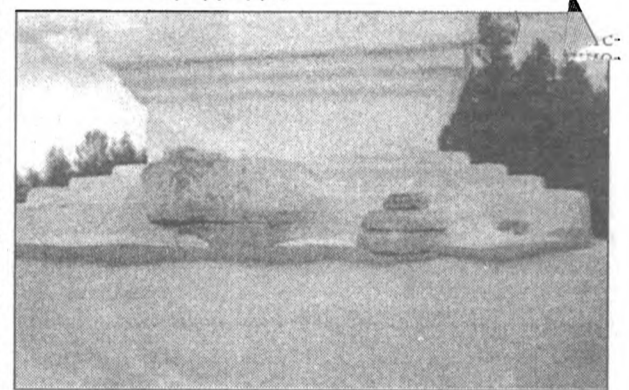
хэлэнэй баг

ЗУРАГУУДАЭЭРЭ: гэмэлтэһэн шод

дахин мүндэлһэн Жанчип шодон; зууг

гаран жэл түүхэтэй хүрдэ бол

шулуунууд.

Буурал сагай эхиндэ Бурхан багшын зарлигаар Буряад ороноо багаруулаар Гушан гурбан баатарнууд Буужа залараа тэнгэрһээ...

Буужа ябаха зуураа Үргэн дайдын гундуур Үгэһэ хүни улгаагүй Улаан галай соробхилхы Үргэлжэ агаглан харабад.

Уулын үндэртэ тогтожо, Үзэн, харан, зүбшэжэ, Улаан галай уурхай руу Гурбан эрхим баатарнууд Дохёо үгэн харбабад:

Газар эхын гулаан гуранһаа, Гал эсэгын халуун гуранһаа Үгы байһанаа би болоһон Байгаа галай уурхайн Байгал далай болохо Саг тулажа ерээ бууу.

Удааншье болоогүй байтар Бууяма гал буургажа эхилбэ. Бурьялма уһан бужагананжа захалба. Сэхэ холуур шэдэлүүрдээд абаба.

«Нютагай домогуудһаа» ГУШАН ГУРБАН БААТАР

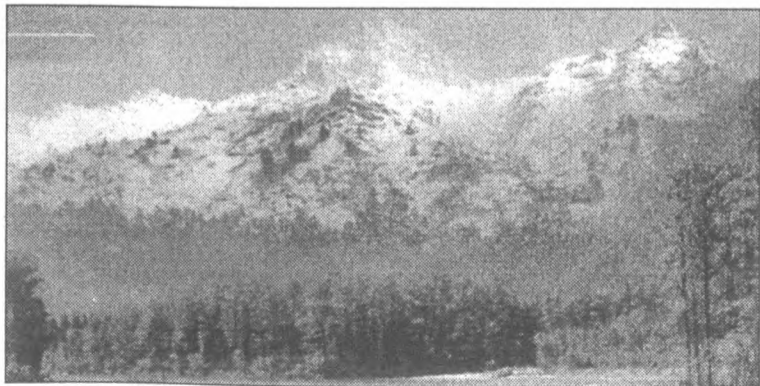
Сэсэрээд, сасараад холонго татаба.

Хүхэ мүнхэ тэнгэригэ Хүбэн сагаан үүлэн соогуур Хиу морин хүлдэ хиисэжэ, Нара зүб эрьен тойрожо, Гурба дахин гороолоод,

Саяан уулын суранзанда Дабхар хүсэ нэмээгээд, Дүрбэн зүг, найман хизаарта Гурбан зуугаад гол горходы Гулгуулан, уряалан залажа,

Аадар бороо агхаруулаад, Алтан ташуур сахилгаан Алас холуур шарбажа, «Хамтын хүсэн ехэ» гэлдэн, Хансы шууһан баатарнууд

Уула хадын оройе Үүлэн хүрэтэр үргэжэ, Хабсагай шулуу хамхалжа, Хүйтэн, халуун аршаанууды Хэдэн тээшэнь харьялуулбад.

Юртэмсэ гэлхэйн юрөөлөөр Юһэн эргэниин богостой, Юрын бэшэ аршаанда Юрьен ерэхэ арагта Юунһээш ехээр сэгнэгдэхэ!

Нара гараха зүгһөө Намжаа талын гундуур

Хуган, Хэжэнгэ, Хүртэй Хүтэрэлдэн дуугаа дуулаһаар Нагай Үдэгэ угтуулаһар,

Хүршэ Монгол оронһоо Хүржэ ерһэн Сэлэнгэ, Бардам баян Баргажан... гээд, Гурбан зуугаад гол горход Хамтын хүсөөр нэгэгэн,

Байгал гал байгыше Байгал далай болголсоһон, Гушан гурбан баатарнуудта Үбэр талын сэсэгүүдые Үргэл болгон зорюулагдаа.

Дэлхэйн нэгэ хубида Дэбэрмэ гүн Байгалнай Домог түүхын алдартай Олон арадай гунда Омог нэрээ мүнхэлһэн.

Буужа ерһэн баатарнууд Бусаха болзорой дүтэлхэдэ, Боголгото болон хуухагаа, Бурханай орондол болгоһон Буряадхан орондоо даһандаа,

Хэтын хэтэгэ үргэлжэ Хүн түрэлтэнэй шүтэлгэтэй Гушан гурбан баатарнууд, Гушан гурбан мундаргын Эзэг болон тодорбог.

Эдгэл баатарнуудай зариманиһнь Тэнгэриин хүүхэды хүлээһээр, Тэсэмгэй тэнгэри шэртэһээр, Тэрэл зандаа мүнхэрһэн Түхэл дүрсэнь гайхамшаг!!! Елизавета БАЛЬЖИРОВА.

«Баатар-Мэргэн-2006» гэхэн конкурсдо

ЗА НЕГАСИМЬЕ ОГОНЬКИ
«КОМСОМОЛЬСКОГО»

С 1985 года в далеком селе «Комсомольское», что в Еравнинском районе, ведется большая селекционная работа по выращиванию казахской белоголовой породы КРС. За прошедший период совхоз ежегодно выполняет план по заготовке мяса, молока, а также план выходного поголовья.

В этом начинании большая заслуга зоотехника-селекционера Жаргала Жанабазаровича Токтохоева, который после окончания Бурятского сельскохозяйственного института свою трудовую биографию начал в своем родном районе. Сначала главный зоотехник совхозов «Исингинский», «Эгитуйский», а затем и Управления сельского хозяйства Еравнинского района он провел большую работу в животноводстве. Под его руководством велись строительство жилых домов для животноводов, баз для крупного рогатого скота, были электрофицированы животноводческие объекты, работал над созданием племенной фермы по коневодству, провел определенные работы по переходу животноводческих подразделений на хозяйственный расчет. С 1994 года по настоящее время Ж.Ж.Токтохоев работает директором совхоза «Комсомольский», а затем председателем племенного СПК «Комсомольский».

На протяжении десяти прошедших лет хозяйство под его руководством постоянно занимает первое место в районе среди сельскохозяйственных предприятий. В 2006 году выделено кормов на зимовку скота 7 57 центнеров, соломы - 540 центров и концентрата - 2800. Обеспеченность кормами на условную голову составляет 10,6 центнера кормовых единиц. В хозяйстве имеется хороший автотракторный парк для возделывания и обработки земли и

сенокосная техника, есть легковые и грузовые автомашины в достатке.

Более полутора голов крупного рогатого скота насчитывает у себя в хозяйстве «Комсомольский», ему присвоен статус племенного репродуктора. За последние три-четыре года от реализации сельскохозяйственной продукции ПСПК «Комсомольский» лидирует по получению прибыли среди хозяйств района. По итогам работы за 2005 год он признан одним из лучших предприятий и занял третье место по республике.

На базе хозяйства планируется создать «племенной завод». Для этого в хозяйстве есть все условия, - рассказывает директор Ж.Ж.Токтохоев. - Есть продуктивный племенной скот, создана надежная кормовая база, работают опытные специалисты. В этом году купили племенной скот казахской белоголовой породы для обновления крови по дальнейшему разведению чистокровных племенных животных из Республики Хакасия и Читинской области. Хозяйство постоянно реализует племенной скот Красноярскому краю, Читинской области и районам своей республики.

Заключены договоры о совместной работе с учеными БГСХА, начальником департамента племенного животноводства Российской Федерации, доктором сельскохозяйственных наук Х.А.Амерхановым. Успешное развитие предприятия состоялось, конечно же, благодаря сельским труженикам. Ежемесячно они получают зарплату, выдается им натуроплата. В качестве поощрения за труд по итогам прошедшего года механизаторы и животноводы удостоились путевки в Китай. Лучших своих работников ныне также совхоз намерен наградить турпутевкой.

Жаргал Жанабазарович Токтохоев хозяйственную деятельность совмещает с активным участием в общественной жизни села, республики. Он неоднократно избирался депутатом местного и районного советов. В 2002 году Указом Президента Республики Бурятия Ж.Ж.Токтохоев удостоен почетного звания «Заслуженный работник агропромышленного комплекса Республики Бурятия». В апреле 2004 года председатель совхоза награжден международной наградой «Лидер бизнеса и управления «PROFESSIONAL» Страсбург (Франция), Баден-Баден (Германия).

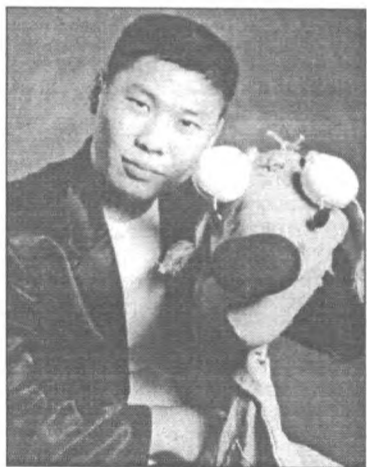
Сразу после окончания Телембинской средней школы Жаргал Токтохоев начал работать механизатором и водителем совхоза «Комсомольский», так что вся его жизнь связана с этим краем, ему действительно дорого это село с добрыми традициями, поэтому он полон энергии работать за процветание «Комсомольского», за его негасимые огоньки.

Василий БАТУЕВ,
ветеран сельскохозяйственного
труда, заслуженный работник
АПК РБ.

«Аласай холбоон-2006» гэхэн конкурсдо

Эгсэ 25 жэлэй урда тээ нууны аймагай Эгэтэ нууны Очир Балданович, Валентина Баясхалановна Лодоев тоной гэр бүлэдэ хоёрдохи хүбүүн гүрээб. Ехээр баярлахан түрэлхид хүбүүндээ Жаргал гэжэ нэрэ үгээб. Жаргал үшөө гурбан дүүнэрые дахуулба. Энэ бүлын удаа дараалан үндын боргожон үринэр Эгэтын хургуулин эрхим эдэбхитэд, илангаяа уран найханай, зугаа нааданай талаар урдаа хараха «артистнарайн» байхан юм.

Хургуулиа дүүргэн Жаргал Лодоевой артист болохоёо Санкт-Петербургийн гүрэнэй театральна академи ороходонь,

шахуу зүжэгүүдтэ наадана. Мүнөө режиссерой туһалагша болон Ж. Лодоевые хоно жэлдэ хуралсалаа үргэлжлүүлхыень эльгээхэ тухай хэлэнэ.

Хэды забхар забдагуй зохёохы ажалдаа абтангыше хаа, нийтын ажалда хабаадалсаа үрдидэг. Росси-Монгол-США-гай уласхоорондын «По велению Чингис-хана» гэхэн кинопроектэд хабаадахан, «Черные всадники» фильмд буулгуулан байна. Улаан-Үдэ хотын «Семья года-2003» гэхэн конкурсн эрхим залуу бүлэ гүүлэжэ тодорон юм. Майдар хүбүүнийн хоёртой болохоёо байна, яслида ядалгүй ябадаг болонхой.

ОДОТО ХАРГЫГААР ЯБЫШ ДАА,
ЖАРГАЛ!

гайхалтай бэшэ хэн. 2002 ондо СПГАТИ түгэсэжэ, Бурядайнгаа хүүхэдэйн театрта хүдэлжэ байна.

Залуу артист Ж. Лодоевой хоёрэдэхэдөө, яажа дээдэ хургуулида хурахан тухайн мэдэжэ абааб. Жаргал нэн түрүүн бүхы дэлхэйдэ мэдэжэ, ород гүрэндөө суутай болон багшанарта заалганадан омогорхон. Немирович-Данченко, Станиславскийн хургуули даган урхан Мар Владимирович Сулимов гэгшын шаби Сергей Дмитриевич Черкасскийн буряад-ород курсда хураха золтой байба. Англи хэлэ эрхимээр мэдэдэг С.Д.Черкасскийн оролдолгоор Лондон хотын Королевск театрта Б.Шоугай «Великая Екатерина» зүжэгтэ наадаха зургаан оюутад шэлэн абгажа, хорёод хоногоор Англи ошобо. Тэдэнэй дунда манай Жаргал, Оксана (мүнөө энэ басаганнай наһанайн нүхэр) оролсоо бэлэй. Оюутан хаһадаа

олон Россин, уласхоорондын фестивальнуудта хабаадахан юм байна: «Подиум-2000» (Москва), «Бал у Ганнибала» (Пушкинай хаданууд), «Театры Санкт-Петербурга - детям», хүүхэдэйн театруудай фестиваль «Кукарт-99». Наадахан рольнуудые нэрлэхэдэ: Аго - Ж. Рони - ахан «Борьба за огонь», Хүмүүжэмэл - А. Князьковой «Детский сад», Хабаадагша - А. Князьковой «Игра в 44 руки».

Бурядаимнай хүүхэдэйн театр Россин иимэ театруудайнгаа эрхим гурбанай тоодо ороно. Эндэ хүдэлхэдөө, Жаргал өөрлынгөө зохёохы бэлигые, ажалша бэрхые дүүрэнээр халбаруулжа байна. Театрай директор Н.Б. Шагдыровагай үгэнөө ойлгоходом, тон ехэ бэлигтэй хүн болоно. Ажалша гээшэн аргагүй, бүхы

Унгэрэгшэ хабартаа Россин үндэһэтэй театруудай «Золотая маска» гэхэн фестивалин премиин лауреат Жаргал Лодоев эрэ хүнэй эрхим роль бэелүүлхэнэй түлөө болобо. Э. Жалсановой «Поющая стрела» гэхэн зүжэгын баһа «Алтан багта» хүртэнэ байна. Мээл баатар-Жаргал Лодоев манай республикын театруудай эрхим бүтээл боложо, олон бэлигтэн артистнарта ород гүрэнэй үндэр шагнал «Золотая маскада» түрүүшын зүргэ гаргал даа!

Бурядаимнай Правительство залуу зүжэгшын амжалтые үндэрөөр сэгнэжэ, «Бурядай габьяата артист» гэхэн хүндэтэ нэрэ зэргэ Жаргал Лодоев олгонхой. Олон түмэнэй урма зориг бадаража, одото харгыгаар урагшаал тэгүүлэн ябыш даа, Жаргалнай!

Бальжима ЦЫБИКОВА,
Россин габьяата багша.

«Туа сэсэн хатан-2006»
гэхэн конкурсдоЮртэмсын найхан
дангина

Намсарайн Найданай Бадматанай эхэ нютаг Шэтын областин Петровск-Забайкальскаа холо бэшэ Зудмари гэжэ нэрэтэй юм. Үни саһаа дундуураа нургалан баруулжаа урдадаг, эрьезэнь дун сагаан сэсгүүдээрэ надхан байдаг мойноной хөөгүүд. Хөлго хатан эжы гэжэ үни саг үеһөө алдаршанан үргэн голэй эрьедэ хуурижахан нютаг гэшэ.

Энэ нютагһаа Найданай Бадматан Дээдэ Хэжэнгын Хөөрхэ нютаг зөөжэ ерэнэн юм. Олон жэлдэ ажаһууадаа, даруу түбшэн зоной, ажалша байһаарнь хөөрхынхид ехэтэ хүндэлдэг байгаа. Шуран, ажалша залуухан Цырендоржо хүбүүн ветеринар мэргэжэлтэй Хөөрхын үмсэ, хамта гэжэ илгангүй, адуу мал бултыень аргалдаг байгаа.

Хөөрхэ нютагай Сэмпилэй Дашидондой Дугарма гэжэ сэсэн, сэбэрхэн, ажалша басагантай хуби заяагаа нэгдүүлжэ, 5 уринэрэй, эсэгэ боложо, ажабайдалай гүн соогуур үри хүүгэдээ дэгжээжэ, элүүр энхэ аша зээнэрэ хаража, ан-бун ажаһуудаг юм.

1959 оной май һарада минии герой мүнсэгэрхэн арюухан Соёлма мүндалшэлэй. хургуулин наһа гүйсэхэдөө, Хөөрхэ нютагай эхин хургуулида эрхимээр хуража гарла. Багшань - Дабаева Цэпэлма Доржиевна гэжэ бэрхэ багша байхан юм. Удаань Хэжэнгын дунда хургуулида эрхимээр хураха зуураа хургуулин бүхы ажабайдалда хабаадалсадаг байгаа.

Хургуулиа дүүргээд, Зүүн Сибириин соёл культурын институт дүүргэжэ, номой сангай мэргэжэлтэн боложо гараа хэн. Студент ябаха үедөө институтдай суглуулмал волейбольно командада наадажа, Владивостогто болоһон мурьсөөндэ хабаадажа, II хуурида гараа хэн. Ниитын ажалда эдэбхитэй хабаададаг байгаа гэжэ онц тэмдэглэхэ хэрэгтэй.

1982 ондо Баунтын райондо аймагай библиотекэдэ ажаллажа байхадаа, Хойто зүгэй арадуудай фестивалин болоходонь, Москва хотодо «Осикта» гэхэн ансамбльтай ошожо, концерт харуулжа, Буряад Республикын нэрэ хамгаалсаа.

1991 онһоо Хэжэнгын Сомоной захиргаанда хүдэлхэдөө, олон шэнэ заншалаар ажалаа ябуулха аргануудые ажалдаа оруулан хүдэлөө. Тэрэ хэнэн үүсхэлтэ ажалын дэмжэгдэжэ, мүнөөшье болотороо найн ажалаа ябуулжа байдаг юм.

«Регистрация брака» гэзшые буряад хэлэн дээрэ ябуулха ажал түрүүшынхиде Хэжэнгын аймагта эхилээ хэн.

Хэжэнгын аймагай захиргаанда гулвагай орлогшоор ажаллажа байхадаа, буряад ёһо заншал нэргээхэ талаар ехэхэн ажал ябуулагдаа. Худанай ёһо заншалаар Сагаалан гэжэ бүгэдэ буряадай хайндэр тэмдэглэхэ гэхэн найр наада зохёожо, «Ариг Ус» телевидени харуулан байна.

Хайшан гэжэ үхибүүнэй жэлтэй болоходо, гэр бүлын хайндэр үнгэрэгдэг байгаб гэхэн ёһо заншал япон телевиденид «Эн Эйк Кей» гэжэ зүжэг кино боложо хаагдаа.

ВАРК-да зохёогдон буряад ёһо заншал нэргээхэ гэхэн программа «Микромир семьи микромир циркумбамкальского региона» соёлон тоото ажалнууд ороо.

Гэр бүлын ажабайдал хүнгэн болгохын ажал ехэ урагшатайгаар Хэжэнгын аймагта ябуулагдаһан байна.

Үхибүүдэй пособи түлэгдэхэ ажалда Хэжэнгын социальна хамгаалалтын таһагаар хүдөөгэй администрацинуудта тусхай комисси томилогдон байна.

Олон ганса эхэнэрүүд үхибүүдэ гансаараа өөдөн болгожо хүмүүжүүлхэн гэр бүлэнэр зохид журамтайгаар пособиёо абадаг болгохо гэжэ ехэ ажал ябуулан байна.

Эдэ эмхинүүдэй ажалда онһоо оруулжа хүдэлхын мурьсөө «Джарун Хашорой» субаргын бодхоолгондо бүхы марафонууд хэгдэжэ, барилгын мүнгэн оруулагдаа.

Энэ ехэ буянтай ажал хэгдээ. Дэлхэй дээрэ Непалай удаа хоёрдох ехэ субарга бодхоогдоо ха юм.

Буряад зоной анханһаа үе саһаа хойшо абажа, сахижа ябаһан ёһо заншалаар бүтээгдэдэг хайндэрнүүдэй нэгэн болохо «Шубуудай даллалга» гэхэн найр наадан Совет гүрэнэй бии болоһоор нютаг нугаарнай найрлагдахаа болишонхой. Тэрэ хайндэрые мүнөө хабар апрелин 29-дэ Вагжановой поселогто зоной дунда бүтээһэн байна.

Хэжэнгын аймагай эхин болохо Хөөрхэ нютагай ажахын эблэл болоһоной 75 жэлэй ойн баяр аргагүй үргэнөөр үнгэрэгшэ зун тэмдэглэгдээ хэн. Буряадай телевидени, радио, «Дүхэриг» газетэдэ тэмдэг ёһололой дамжууланууд, нютагтаа гү, али нютагһаа холо ажаһуудаг үндэр наһатайшуулаа хүндэлжэ амаршалаа, хаана ажамадаржа хуунаб гэхэн ажал ябуулагдаа гэжэ Соёлма Цырендоржиевна сэдхэлээ хүдэлгэн хөөрбэ. Энэ ехэ найр наадан Герой-Соёлмагай хүтэлбэри доро үнгэрөөл даа.

Түгэсхэлдэнэ нютагайнгаа эрхим абьяастай басагандаа үрээл хүргэе: амжалтатай ажадаш алдар нэрэ зэргэтэй болохыеш нютагаархидшни үнэн зүрхэнһөө хүсэнэбди.

Г.ЦЫРЕНОВА.

«Буян хэшэг-2006» гэгэн конкурсно

ЭРДЭМ БЭЛИГТЭЙ, ЭДИ ШЭДИТЭЙ

Арад зондо абарал туһаяа сүм үзүүлэ гэгэн дохёо-тэмдэг хаанаһааб даа үндэр дээрэлээ онсо шэлэгдэһэн зондо буудат ёһотой. Эгээл нимэ хүнүүдэй нэгэн гэхэдэ, Яруунын аймагай Улхасаа нютатга тоонтотой, Улаан-Удымнай Дээдэ-Онгостойн «Хамбын хүрээ» дасанай соржо-лама Баяр Цыремпилович Цыбиков бээрээ мүн.

Баяр Цыбиков Буддын шажанай эрдэмдэ хуража байхадаа, гайхал түрүүлмэ зүүдэнүүдэе харадаг болобо. Тийгээд багшадаа тэдэниие тайлбарилхыень хандахадань, Цедогой, Бадмасамбаавын номуудыё уншахыень дурдахан байна. Анханай хүбэлгэн хурса, ном сударта бэрхэ Баяр лама Диваажанай орон тухай эдир залуу наһанһаа һонирходог һүзэгшэ байһан тула багшамнай эдэ номуудыё уншахыемни юрз дурдахагүй гэжэ ойлгоод, Хамба лама Дамба Аюшеевээ зүбшэл гуядахань, Диваажан дуган бодхоохыень дурдахан байгаа.

Ушар юуб гэхэдэ, мунхаг үзэл бодолтой ябаха саг бусалтагүйгөөр үнгэрэн ошожо, 1990-ээд онуудаар Буддын шажанай дахинаа хэргээгдэжэ, дасан дугангууд шэнээр бодхоогдон баригдажа эхилээ һааб даа. Урдандаа Диваажан дуганууд Буряадай олонхи дасануудта байһан юм. Ушарынь гэбэл, Бурханай Номын суртаалаар наһан соогоо нүгэл тэбшэжэ, буян хуряһан, бусадта хоро хүргэнгүй, бусадтай тухыё өөрүнхийнөө үлүү һанажа ябаһан энэрхы сэдхэлтэй хүн Диваажанай орондо Абида бурханай дүргэдэ түрэгдэ гуримтай һэн. Диваажанай орондо халуун, хүйтэн болодоггүй, ото нэгэ зэргэ, зөөлөн зохид уларилтай. Оршон тойрон хамаг юмэн үргэлжэ болбосоронгы һайхан, тэндэ ажалуудаг зон эдихэ, ууха тухай огто зободоггүй, хоол хүнзһэниин өөрөө би болошодог, тэдэнэр хэрүү хэншүү гэжэ мэдээдэггүй, бэе бэеэ энэржэ, бүхы сагаа Буда бурхан багшын хургаануудыё сэлүүхэ бүтээлдэ зориулжа ябадаг юм.

Тийн Диваажанай ороной түхэл шарайе һүзэгшэдэ зарим тэдэгээр һажаалган харуулхын тула дасангуудай бүридэлдэ Диваажан дугануудыё түхээрдэ гэгшэ. 1970 гаран онуудта урданай Согшон дуганда шэмгэлгэгдэн Диваажан дуган мүнөөшье Ивалгын дасанда Согшон дуганай арада байһан зандаа. 1990 гаран онуудта гоё һайхан Диваажан дуган Хэжэнгын дасанда бодхоогдоо һэн.

Эдэ мэтыё хадужа ябадаг Баяр лама нийслэл хотынгоо Дээдэ-Онгостойн Хамбын хүрээндэ Диваажанай дуган бодхоолого гэжэ зоригжон байна.

Тийгээ 2004 ондо Хамба лама Дамба Аюшеевэй хабаадалгатайгаар ерээдүйн эхэ Диваажан дуганай һуурда бумбэ нюутдаба. Уданыгүгэй спонсорнууд, «Гевс», «Харос» фирмэнүүдэй генерална директорнууд Герман Степанович болон Олег Степанович Хархиновуудай, олон хүзэгтэнэй туһаламжаар гурбан дахтартай томо дуган бодхоогдожо, 2006 оной январь һарада бага арамнай үнгэргэгдэжэ, үдэр бүрийн уншалганууд эхилээ һэн.

Һүзэгшэд 25 түхэригтэ хирпиисэнүүдэ худалдажа абаад, нэрэнүүдэ бэцүүлжэ, тэдэ хирпиисэнүүдынь дуганай хана бүтээлгэдэ табигдан байха. Энэ мэтээр

Баяр лама барилгын хамаг ажалыё эсэжэ сусашагүйгөөр ударидажа гараһан буянтай. Диваажан дуганай гол тахил болодог Амидиба (Амитабха) - Абида Бурхание бүтээлгэдэ мүнгэ һомологыё Москвада ажалуудаг Баярма Базаровна Эрдыниева Эдуард Геннадьевич нүхэртээ бэе дээрээ сүм даажэ абанан байна. 1 метр 80 сантиметр үндэр энэ бурхание Монголһоо уран бүтээлшэд уригдажа, гоё һайханаар бүтээгэ юм. Харин Диваажан ороной бага юһэн бурхад, бодисадаванарыё бүтээлгэдэ медицинһын эрдэмэй доктор, «Эм» түбэй генерална директор Петр Аюшеевич Шаблин мүнгэ һомолодо.

Баяр лама эрдэм хургуули шуудалжа ябахадаа, жэгтэй зүүдэнүүдэе харадаг боложо, багшадаа хандахынь һанана гүт? Тийгээ багша шаби хоёртой хоорондо нангин харилсаанай тогтоогдоһоной ашаар зондо хэдэ ехэ үзэ туһа болооб! Баяр лама томо Диваажан дуган бодхоолого, буряад арадайнгаа зүрхэ сэдхэлдэ Бурхан байгуулан, ухаан бодолоо хүржөөхыемнай, ухаагаа манан соогуур хэзээдэшье төөрүүлхэгүйемнай урялба гэшэ.

Алтан дэлхэй дээрэ хүн боложо түрлэһэнэ сэгнэдэ гүбди? Эд зөөрийн, эдэзэй түлөө адагууһан шэнги байдалай түлөө ябаһан ахир өөдэгүйхэн, тэнэг бодолтой хүнүүд тамын оёор руу унажа, үри хүүгэдтэе, удаадахи үнүүдтэе хэдэ зоболон асарна, харгынь хаанаб! Харин 10 хара нүгэл хэнгүй, 10 сагаан буян хуряжа ябаһан хүнэй байдалынь сэбэр, бүхы юумэниин гүйсэтэй, урагшатай, ульгам байдаг гэшэл. Иймэ сагаан һайхан хэрэг үйлэжэ ябаһан хүнэй Диваажанай орондо түрэгжэ, үри хүүгэдтэе буян асархан лабтай. Диваажанай һайхан орондо түрлэһэн буянтай хүн лөнхобэ сэсэг соо мүнэдэлэг. Тийгээ Абида бурханай Ном айладажа байхыень шагнаад, тэрэ мүнэдэлһэн сэсэгэй һалбаран задаржа, доосоһоон Абида бурханай орхимжотой шаби боложо гараад, Абида Бурханай Ном шагнажа, Хоһон шанар доглохо гээд Баяр ламбагай хөөрөө һэн. Абида Бурханай орон - Диваажанда нэгшье хөмөрлодоон, зүришлэдөөнгүй, аруун сэбэр, амгалан түрнүүн байдал оршонхой. Абида бурханай Диваажан дуганууд алта мүнгөөр, хуба, шүрэ, субад, һубаар, дэлхэйн үнэтэй сэнтэй шулуунуудаар гоёогдонхой байдаг. Тиймэ амгалан газар. Иймэ үнэн бодото, үлзэ һайхан шанартай юумэндэ найдамтай этигэл түрүүлжэ байһан соржо лама Баяр Цыбиков бодэ сэдхэлэй, гүн ухаанай харгы заажэ, энэ тортогһоо сээжэ сэдхэлхыемнай аруудхана.

Хүн һайн, муу заяанда түрэхэ гэжэ байха. Энэниие ойлгожо, зондо хөөржэ байгаа һаа, буян болохо, наһан утадхагдаха гээд Баяр лама хэлээ һэн.

Дарима ЭРДЫНИЕВА, журналист.

На конкурс «Вершина мудрости - 2006»

ПРИРОЖДЕННЫЙ ЛИДЕР

Имя видного политического деятеля, одного из общепризнанных лидеров многонациональной Бурятии Вандана Бадмаевича Базарова хорошо известно широкому кругу читателей. О нем написано немало, недавно вышла книга известного журналиста П.А. Натаева «О жизни и о времени».

Люди старшего поколения знают Вандана Базарова, человека популярного в народе, остроумного, дельного человека, имеющего самые глубокие суждения по широкому спектру вопросов, которые решались в те далекие 60-90-е годы, человека, смело отстаивающего свои убеждения на партийных форумах, на производственных совещаниях, научных симпозиумах.

Около 30 лет он избирался первым секретарем 6 райкомов партии (в том числе повторно двух), заведующим обкома КПСС, членом ЦК КПРФ, первым (остался почетным) секретарем рескома партии.

Ордена Ленина, Дружбы, Знак Почета, медаль «За заслуги перед Отечеством» II степени, 17 медалей и другие знаки трудового отличия свидетельствуют о его большом личном вкладе в социально-экономическое развитие этих районов.

Хорошо помню 1971 год, когда он защитил кандидатскую диссертацию по теме партийного руководства подъемом сельского хозяйства. Мы с Р.Б. Гармаевым и другие слушатели ВПШ и АОН при ЦК КПСС с восхищением слышали оценку, данную ему известным советским ученым, академиком П.Н.Поспеловым: «Соискатель идет по целине, в ногу со временем, опережая нас в научном поиске. Уверен, диссертация и ее научные выводы будут востребованы современными и последующими поколениями ученых и исследователей».

Вандан Бадмаевич, обладая от природы масштабным умом и мышлением, отличается от своих сверстников неумной энергией, хорошими организаторскими способностями, умением сосредоточиться на главном, увлечь других.

Он всегда в гуще людей. Я абсолютно уверен, что те, кто общался с ним, ощутили тепло его души, обаяние его натуры. С тружениками полей и ферм, пастухами на отгонных пастбищах, рыбаками и строителями, учителями и врачами он всегда общался легко и просто. В его многочисленных выступлениях в любой аудитории присутствовали железная логика, научная обоснованность, доступность и краткость изложения.

Окончивший Центральную комсомольскую школу при ЦК ВЛКСМ, Иркутский университет, блестяще защитивший диссертацию на ученую степень кандидата исторических наук, он всегда оставался на высоте требований своего времени. Я, не раз слушавший его при беседах с людьми, на официальных совещаниях, отмечу, как он внутренне мобилизовывается, даже внешне преобразуется: в речи появляется твердость и решительность, глаза загораются ярче, и он уверенно приводит разговор к желаемому результату.

Хорошо знаю «базаровский» стиль работы с кадрами: он ценит людей не по должностям, а по реальной работе, по деловым и человеческим качествам. Наряду с жесткой требовательностью к руководящим работникам различных рангов, В.Б.Базаров всегда проявлял к ним особую душевность, заботу и бережное отношение. А также он целенаправленно выращивал перспективных работников из числа талантливых специалистов

народного хозяйства с должным опытом практической работы. Поэтому продвижение В.Б.Базарова только «по горизонталю» из одного района в другой - это не «прихоть и отодвигание себе равных А.У.Модоговым», как склонны думать некоторые «старрики». Ведь была же в те годы практика направлять наиболее опытных, сильных, надежных работников туда, где трудно, туда, где прорыв.

И, как всегда, Вандан Бадмаевич с честью оправдывал доверие вышестоящих партийных комитетов. В каждом таком передвижении он творчески рос как руководитель, искал новое и старался осуществлять все задуманное. Прав Б.С.Семенов, написавший предисловие к книге П.А.Натаева: вспомнит потом, оценят, скажут о нас доброе слово, как мы говорим о парижских коммунарах.

Неоспорим и значителен его вклад в дело интернационального воспитания трудящихся республики на посту заместителя председателя Бурятского республиканского отделения Российского Фонда мира, установлении деловых связей с Азиатско-буддийской конференцией мира (АБКМ), миротворческую деятельность. Он лично знаком со многими руководителями Монголии, особенно приграничными с нами аймаками, учился вместе в Академии общественных наук с бывшим первым секретарем ЦК МНРП Очирбатом.

Я знаком с большой семьей Базаровых. Помню время, когда я учился в 9-10 классах у Веры Малановны, его супруги. Она была прекрасным педагогом, литератором, на уроках наизусть читала поэмы Маяковского. Помню ее и по Москве, где она работала и готовила кандидатскую диссертацию в институте национальных школ РСФСР под руководством доктора педагогических наук, профессора И.В.Бараникова. Его сыновей Вайра, Валерия, Бориса знаю с пионерского возраста, ныне давно окончивших вузы, аспирантуру, имеющих свои собственные семьи и детей.

В.Б.Базаров - действительно еще одна яркая звезда в плеяде талантливых людей, выходящих из Баргузинской долины. В боевом строю с такой же радостью к жизни и светлым разумом он идет к своему 80-летию, которое отметит к Сагалгану будущего года.

Климентий БАДМАЕВ, член Союза журналистов РФ.

На конкурс «Баатар Мэргэн -2006»

ГЕРОЙ АЛТАРГАНЫ

Именно так, а не иначе, можно назвать молодого лучника - мэргэна Баира Соктоева из славного Улекчина - земли мэргэнов, давших спорту Бурятии не один десяток мастеров.

А все для Баира Соктоева начиналось в 1990 году. Пятиклассник Улекчинской средней школы Баир пришел в секцию заслуженного тренера России Шагдуржапа Хазагаева. Парнишка всерьез увлекся стрельбой из лука, начались тренировки, выезды на соревнования. Не заставило долго ждать и успехи. И спустя шесть лет, в 11-м классе, участвуя в Зимнем первенстве России, которое проходило в Чите, Баир к радости тренера, родных становится победителем и соответственно выполняет норматив мастера спорта.

Как и все спортсмены, мастер спорта Баир Соктоев после окончания средней школы поступает на факультет физического воспитания Бурятского государственного университета в 1997 году. Но именно в этом году, по призыву самого Баира, наш герой в последний раз стреляет из спортивного лука. Во время студенчества он вообще забросил тренировки. Пришел, как и после любого подъема, спад. Нет, вернее перерыв.

В 2002 году Баир переводится на заочную форму обучения и возвращается на малую родину. В родном Улекчине он устраивается тренером в школу. В первый год своей работы Баир знакомит мальчишек и девчонок Улекчинской средней школы с азами, как ни странно, настольного тенниса. Да, именно тренером настольного тенниса начал свою педагогическую деятельность Баир Соктоев. Он, как и все молодые люди, пока еще ищет себя.

В 2003 году Баир благополучно защищает диплом. Молодой дипломированный специалист получает вторую группу лучников Улекчинской школы и продолжает тренировки. А первую группу тренирует его тренер Ш.Хазагаев и помогает своему воспитаннику.

В 2005 году Баир впервые взял в руки роговой лук, попробовал, выступил на Сурхарбане. Потом увлекся. Начались тренировки с роговым луком. И победой не за-

ставили себя долго ждать. В этом же 2005 году на 3 республиканском турнире на призы К.М.Улаханова по стрельбе из лука по национальным правилам Баир занимает первое место. А в нынешнем году, уже на 4 республиканском турнире на призы К.М.Улаханова, который проводился в рамках «Алтарганы», и стал первым этапом подготовки к фестивалю, Баир занял второе место.

- Это был год Баира, - делится его земляк, известный краевед Пама Очиров. И действительно, в этом году он с завидным постоянством в числе призеров многих крупных соревнований. Второй этап подготовки к «Алтаргане» - открытые спортивные игры «Сартул-Гэгэтуйского дацана», где Баир занимает второе место.

Третий этап - чемпионат Республики Бурятия по стрельбе из лука по бурятским правилам - 1 место. И, наконец, Международный фестиваль бурят - монголов «Алтаргана».

Первый день. В стартовом круге Баир занимает третье место. Второй день. Начинается борьба за абсолютное первенство. В финале остаются четверо стрелков: трое представителей Аги и Закаменский мэргэн Баир Соктоев. Меткие лучники Агинских степей уверены, их трое, и один из них обязательно будет чем-

пионом. Но к великому их сожалению, стрелы, выпущенные Баиром, поражают суры чаще, чем агинские.

В итоге абсолютным чемпионом и обладателем новеньких «Жигулей» становится Баир Соктоев.

- Машина у меня была «Москвич - Ода». Я на ней и поехал на «Алтаргану», - рассказывает мэргэн Соктоев. - С Александровичем (Ш.А. Хазагаев) на соревнованиях выезжаем на своих машинах.

Одним из лучших качеств своего воспитанника Шагдуржапа Хазагаев считает ровную стрельбу. В отличие от многих спортсменов, которые время от времени выступают то хорошо, то средне, Баир показывает стабильно хороший результат, итог - призовые места.

- Недавно пробовал стрелять из классического лука, - делится чемпионом, - к сожалению, до тех результатов, которые раньше показывал, далеко не дотягиваю. Нужны усиленные тренировки, - говорит Баир.

Бато-Жаргал Логинов, корр. газеты «Знамя труда». Фото автора.

На конкурс «Символ девяти знамен»

«Как я понимаю духовное наследие Чингисхана»

Первые письменные сведения о предках бурят, занимавших земли вокруг Байкала (фури, курькан, хори-тумат, булир, баргут, булагачин, кэрэмучин, икирес), ученые находят в трудах историков Средней Азии и Ирана - Захана Гардизи (XI в.), Тахира Мирвази (XII в.), Рашид-аддина (XIV в.), в китайских летописях, монгольской исторической хронике «Сокровенное сказание» 1240 года. Страна обитания этих людей называлась Баргуджин или Баргуджин-Токум.

Рашид-аддин в «Сборнике летописей» писал, что у жителей тех владений много «фантазий и вымыслов и безмерное количество шаманов» (Т. 1 - 1952, с. 157).

ство Борте-чино. Похоже, исследованиями не выяснено утверждение о том, что предком монгольских нойонов является Борте-чино. В «Юань ши», написанной значительно раньше этих летописей (1370), биография Чингисхана прямо начинается с указания на то, что предком монголов является Бодончар, хотя генеологическая таблица, содержащаяся в главе 107 начинается с Добу-Мергена. Надо полагать, что авторы первой главы «Юань ши» руководствовались именно тем, что Бодончар не является сыном Добу-Мергена. Впрочем для «Сокровенного сказания» также характерна тенденция выделить среди предков монголь-

ФРАГМЕНТЫ ГЕНЕАЛОГИИ

ЧИНГИСХАНА И ДРУГИХ БҮРЯТСКИХ РОДОВ

Судя по средневековым источникам, племена предков бурят занимались рыбной ловлей, охотой, скотоводством и отличались мифологическим мировоззрением. В свете формирования бурятских родов родословная Чингисхана, разбираемая по монгольской исторической хронике «Сокровенное сказание», имеет очень любопытные сведения. По своему эпическому стилю эта лесная книга, пропитанная таёжным ароматом, в которой мы находим, помимо стихов, много художественных этюдов, которые могут быть рассмотрены, как литературное произведение: «Однажды Добу-Мерген вздохнул поохотиться на возвышенности Тушег-ундур. В лесу он повстречался с Урянханом, который зарезав трёхлетку оленя готовил жаркое из его верхних коротких ребер. Добу-Мерген и говорит: «Дружище, дай на жаркое?». «Дам и тебе!» - отвечал тот и, оставив себе шкуру и лёгочную часть животного, остальное мясо трёхлетки отдал Добу-Мергену. Завьючив оленю, Добу-Мерген уехал. По дороге встречается ему какой-то бедняк, который ведёт за собой своего сынишку. На вопрос Добу-Мергена кто он такой, тот отвечал: «Маалих Баяудам (богатеи), а живу как нищий. Удели мне из этой дичины, а я отдам тебе вот этого своего паренька». Тогда Добу-Мерген отдал ему половину оленьего стегна, а того мальчика увёл к себе домой, он то и стал у него домашним ребёнком. Долго ли, коротко ли - Добу-Мерген скончался. После смерти Добу-Мергена Алан-Гоа, будучи безмужней, родила трёх сыновей. То были: Бугу Хатаги, Бухату Салжи и Бодончар-простак. Бельгунотай и Бугунотай, старшие сыновья, родившиеся ещё от Добу-Мергена стали втихомолку говорить про свою мать Алан-Гоа: «Вот наша мать родила троих сыновей, а между тем при ней нет ведь ни отцовых братьев, родных или двоюродных, ни мужа». Единственный мужчина в доме - Маалих-Баяудам. От него то должно быть и эти три сына». Алан-Гоа узнала об этих тайных пересудах... и говорит: «Вы, двое сыновей моих, Бельгунотай и Бугунотай, обсуждали меня и говорили между собой: «Родила, мол, вот этих троих сыновей, и от кого эти дети? Подозрения-то ваши основательны. Но каждую ночь через дымок курты, в час, светило внутри, входит бывало ко мне светло-русый человек, он поглаживает моё чрево и свет его проникает в него. Входит так в человека, а когда солнце с луной сходится, поторапливаясь уходит, словно жёлтый пёс. Что же болтаете всякий вздор? Ведь если уразуметь всё это, то и выйдет, что эти сыновья отмечены печатью небесного происхождения...». И стала потом Алан-Гоа так наставлять своих детей: «Вы все пятеро родились из единого чрева моего и

подобны вы давним пяти хворостинкам. Если же будете поступать и действовать каждый сам лишь за себя, то легко можете быть сломлены всяким, подобно тем пяти хворостинкам. Если же будете согласны и единодушны, как те связанные в пучок хворостинки, то как можете стать чьей-либо лёгкой добычей?» Долго ли, коротко ли - мать Алан-Гоа скончалась.

Из этого текста поразительно то, что наряду с небесным происхождением Чингисхана не исключается и незаконнорожденность самого его прямого предка Бодончара. Тогда вся генеалогия Чингисхана начинается с Алан-Гоа. Замечательно по содержанию, как и по стилю изложение её завещания, сказанное ею сыновьям на смертном одре. Наказ Алан-Гоа - это законченное поэтическое произведение, равное по своему эмоциональному воздействию другому такому же отрывку, взятому из более поздней монгольской летописи «Алтан тобчи». В древнем сказании говорится: «Трудно порвать верёвку, плетённую из шерсти, трудно победить трёх человек, объединённых воедино. Если вы братья - три человека будете врозь, то будете преломлены по одиночке, как эта одна палочка, если же будете объединены единой целью и душой, то будете крепки и сильны так же, как эти трёхрядные палочки. Знайте об этом. Будьте дружны и согласны между собой».

Как видно, автор «Алтан тобчи» приводит это высказывание, опираясь на какое-то неизвестное нам древнее сказание, отдаленно напоминающее фрагмент из Эклезиаста, хотя не имеющее ничего с нею общего. «... и если один одолевает другого, то двое устоят против него. И нитка, втрое скрученная, не скоро порвётся». Легенда о непорочном зачатии «в различных вариантах встречается во всех других монгольских летописях, в том числе и у Рашид-аддина, где сказано, что предок Чингисхана родился от Алан-Гоа сверхъестественным образом. Во всех случаях получается, что Бодончар и двое его братьев не являются сыновьями Добу-Мергена. Иначе говоря, родословная Борте-Чино прерывается на Добу-Мергене. Это было отмечено Ширэгэту-гушидармой, автором «Алтан курдун минган кэрэуэту бичиг» и Джамбой, автором «Асарагчи нэрэтийн тэдхэ». В первой летописи, явившейся одним из источников Мэргэн-Гэгэна, указанной легенде есть следующее авторское замечание: «Так как из двух сыновей Добу-Мергена Бугу-Хатаги стали родовичами хатакин, а потомки Бухату стали родовичами салчжиутов, то в некоторых сочинениях говорится, что на этом прерывается потомство Борте-чино. Автор второй летописи Джамба выражается по этому вопросу более категорически: «На этом прерывалось потом-

ство хана именно Бодончара. Не случайно рождение его связано со сверхъестественными явлениями, он наделён особыми чертами и назван «сыном Тенгри».

Примечательно то, что на примере этого предания прослеживается, как меняется его содержание, переходя с одного лица на другое. Армянский историк Каракис, современник монгольских завоевательских походов на Запад, передает этот мир, услышанный им от самих монголов следующим образом: «Говорим, что Чингисхан, отец Качана (здесь идет речь об Угэдэе, третьем сыне Чингиса, которому последний завещал трон великого хана) родился не от семени мужчины, но что какой-то свет из невидимых пространств проник через крышу дома и сказал его матери: «Ты зачнёшь и родишь сына, который будет обладателем земли». Так, говорят, родился Чингисхан. Это рассказал ему князь Григорий, сын Марзиана, брат Аслин-бека Сарчиса и Амира из рода Мамиконьян. Он слышал это от одного знатного мужа, Хуту-нойона, когда последний поучал молодых людей. Не предку Бодончару, а самому великому завоевателю приписывается необычное рождение. Если, однако, учесть, что данная легенда в то время передавалась из уст в уста среди монголов, находившихся под сильным впечатлением от недавних походов Чингисхана, вполне можно допустить, что она могла быть перенесена непосредственно на Чингисхана.

Итак, все средневековые монгольские летописи, в том числе и «Сокровенное сказание» подтверждают, что Алан-Гоа считается прапрародительницей Чингисова рода по женской линии, поскольку именно здесь обрывается генеалогия по мужской линии. Более актуальным становится изучение истории хоринского рода, откуда происходила сама праматерь.

Вот что пишет о единокровных родных Алан-Гоа юмсуновская летопись: «Младшим из трёх сыновей, родившихся у Барга-Батора в то время, когда она там жила, был Хоридой-Мерген. Первой из трёх жён, взятых им, когда он возмужал, у тамошнего народа Бэдэ была Баргуджин-гоа. От неё родилась лишь одна дочь. Её имя было Алан-гоа. От второй жены по имени Шаралдай подросли пять сыновей: Галзуд, Хуацай, Хубдуг, Гучид и Шарайд. От третьей жены по имени Нататай - шесть сыновей: Харгана, Бодонгууд, Худай, Батанай, Саган и Хальбин. Кроме них было ещё два сына, но так как они умерли в малом возрасте, имена их не стали известны».

Евгений ЕТОБАЕВ.

(Окончание в следующем номере).

"Я помню чудное мгновенье..."

ШАМДАА

Минии зүрхэн шинии зүрхэнтэй золгодожо, Бидэ хоёрой найхан сэдхэл нэгэдэжэ, Мүнөө гансал шамдаа, шамдаа гэжэ Мянган үгөөр хэлэжэ шадахаб. Шамдаа дуратайб, шамдаа баяртайб, Шамдаа зорюулан шүлэгөө бэшэхэб, Хажуудашни байхадаа ехэ жаргалтайб, Ходоодоо шамтай ябаха хүсэлтэйб. Холын замда ябахадашни, Намда уйдхартай. Хонгор найхан нюотагтаа шамайгаа Хүлээн байнаб, халуун зүрхэмни Шамдаа тэгүүлэн, дэмырэн сохило.

Наташа ЦЫРЕМПИЛОВА,
Гааргын дунда хургуулин
11-дэхи классай хурагша.

Вдруг память осенит тебя,
И посетит в тот миг мой дух.
Не прогоняй тогда меня,
А говори с ним вслух.
Я принесу с собой печаль
Воспоминаний многих.
И попрошу, не осуждай -
За ними - годы, годы...

Нашей дружбы дни златые
Не забуду никогда.
Наши связи, как святые,
Не уйдут в Лета.
Усмехнешься: «Там ли?!»
Я отвечу: «Да!»

Знаешь, я уйду в начале лета,
Будет дождь и будет много
света,
Будет все в цвету,
И тогда я от тебя уйду,
Я уйду в тот мир иной,
Он не похож, совсем другой,
Под звон росы, под звон
дождей
Войду в Элизиум Теней.

Ты уходи вперед, растворяясь
в ночи,
Как безумно гудят провода:
ты прости!
Как ужасно легко дверь
открыть и уйти.
Позабыв обо всем,
о томлениях любви.
Ты последнюю встречу,
как слезу подарил.
И на память тоской,
как огнем, спалил.

ТЫ ВСЕГДА В МОЕМ СЕРДЦЕ

Я вдали от своей земли.
Тебя повстречала на своем
пути
И не раз по щекам мои слезы
текли -
Почему раньше друг друга
не могли мы найти?
Нуждаясь в ласке и заботе
Ты придешь ко мне раз.
Если даже буду на работе,
Дать тебе я не смогу отказ.

В любое время, хоть ночью и
днем
Я готова быть рядом с тобой.

Письма, письма,
Белье-листочки.
Листья, листья,
Теплые квиточки.
Вы храните радость,
Прячете печаль.
Вы согрейте малость,
Улетая в даль.
А вы всегда пишите,
Милые друзья,
А письма, вы спешите,
Радуя меня.

Как не кричать от боли
жуткой,
И как не плакать, не стонать.
О том, что было летним утром,
Дано всю жизнь мне
вспоминать.
Гореть в аду
у Данте Алигьери,
И возродиться в ложе
у любви.

Бог наказал - я не горела,
Жесток мой бог, ну что ж,
суди.
Не может быть, но это все
украдкой,
Не может быть, а это просто
счастье.
Да это вздор, и он - дурман
лишь сладкий.
И все же повторю:
я во власти!

Я одна. Мой друг, совсем одна.
Испить вкус одиночества
хочу до дна.
Пусть будет больно, горько,
тошно,
Пускай ребенок за стеной
кричит истошно.

Я боль твоя, радость чужая,
Я - память, любовью больная,
Быть может, она, та другая,
Любила тебя, но не я.

Лилия Григорьевна
ЦЫДЫПОВА,
учитель русского языка
и литературы.

с. Хилгана
Баргузинского района,

Дарима ДАНЗАНОВА,
студентка 1 курса
лесопромышленного
колледжа.

«Баатар-Мор» 2006 оны конкурсод ИИМЭЛ ДАА, ТҮРҮҮ ЭМШЭМНЭЙ

Измайловска клиническэ больницын үнэтэ баримтанууд дээрэ үндэһэлэн бэшээ. Эрдэм шэнжэлгын хүтэлбэрлэгшэнь Бүхэроссида мэдээжэ профессор, медицинан эрдэмэй доктор А.М. Запруднов байгаа.

Багашуулай бэе шэнжэлжэ, үбшэнгынэ элирүүлэн эмшэлжэ гэшэ бэлэн хэрэг бэшэ ха юм. Олон жэлэй дүршэл экэтэй эрхим эмшэндэ Загарайн аймагай зон аргагүй найдадаг, ходо хандадаг. Үдэр, һүнигүи нойргүй шахуу бүхы аймагаар албанайнгаа хэрэгээр Александр Иосифович ябажал мэдээ. Ухибуудые эмшэлжэ хэрэгтэ оруулан габьяагай түлөө 2001 ондо аймагай түрүү педиатр «Буряад Республикын габьяата врач» гэгэн нэрэ зэргэдэ хүртөө.

Элүүрье үндэр дээрэ сэгнэдэг Александр Иосифович өөрингөөшье бэе хоригдо байна, футбол, волейбол наадаха экэ дуратай. Илангаяа эмшэнэрэй хоорондо эмхидхэгдэдэг республикын спартакиадаануудта болонийнгаа бэлэ эмшэнэрэй хамта 3 дахин түрүүлэн. Элдэб эсын уридаануудта эрхимэлдэг. Иймэл даа, манай аймагай түрүү эмшэн.

Эсэгынгээ нэрэ нэрлүүлжэ гурбан баатар хүбүүдынэ үндэжэ экэнүүа болонхой. Лубсан АБИДУЕВ.

Багаһаа эмшэн болохые шиидээд, тэрэнээ заагагүй бэелүүлхые оролдожо, мүнөө дээрээ дээдэ гарай мэргэ-лтэн гээд загарайгаархитай дунд уурхайан Буряад Республикын бята врач, анха удаа аймаг соого эмшэнэрэй дунда медицинан эрдэмэй кандидададай нэрэ зэргэ хамгалһан Александр Иосифович Бадэвтай танилсуулхыем зубшөөгйт.

Удангүй залуу мэргэжэлтэниие Элүүрье хамгаалтын министерство Буряадай нийслэл хотогоо хоолошые бэшэ орошодог Загарайн аймагай түб тосхон руу элгээлэн. Тэндэхи үхибүүдэй консультацида эмшэнээр ажалажа байһанаа, аймагай түб болницата 1984 ондо 30 хэбэртэй хүүгэдэй таһаг нээгдэхэдэ, эмшэнээр

«Наран Гоохон-2006» гэгэн конкурсод ДЭЭДЭ-ИВАЛГАЯА СУУРХУУЛЖАЛ БАЙГЫТ

Минии шаби Баярмаа Дээдэ-Ивалгалын дунда хургуулин хурагша, хуралсалайнгаа арбан нэгэн жэл соо яһала экэ амжалта туйлаа ха юм. Баярмаа намда миний, өөримиң басаган шэнги ханададаг, сугтаа олон тоото элдэб мүрысөөнүүдтэ, конференцинуудтэ, олимпиада-нуудта хабаадаабади.

Баярмаа Жамбалова Дээдэ-Ивалгада 1990 ондо Жамбалов Баясман Иванович ба Дарима Батоев-Цыгай бүлэдэ ууган басаганин бөлжө экэ байрлуулан байна. Тиймэһээл Баярма гэжэ нэршээ бэшэ юм гү? Бага наһанһаа дуунда дуратай, ном үзэхэ тон экэ хүсэлтэй, урагшаа ханаатай байһанаа мэдүүлээ. Баярмаагай эжынэ Дарима Батоевна дээдэ зэргын разрядтай, олонод хүндэтэй, республика соого мэдээжэ болонхой ОБЖ-тэй багша, басаганайнгаа бага наһан тухай иигэжэ хэлэнэ.

«Баярмаа хургуулида орохынгоо урда үзэг мэдэхэ болонхой, нэгэ бага уншаха дадаатай байгаа. Тоо бодологошые хэжэ шададаг һэн. Номдо экэ шуналтай байһанаа багаһаа харуулаа юм. Хургуулида орохогоо эхилээд, мүнөөшье хүртээр өөрөө хамар даабартаа дүүргэдэг, намһаа юумэ хурадагыһегүй, тиймэл бээ даанги басаган бөлжө байна», - гээд тэн дэлгэнэ.

Дээдэ Ивалгалын дунда хургуулида ажалаа эхилхэнээ хойшо Баярмаае хараад нүдэндөө галтайхан лэ басага байна гэжэ ойлого һэмби. Баярмаа энэ хуралсалайнгаа бүхы жэлүүдтэ бутаа предметүүдээр «5» гэгэн сэгнэлтэнүүдые абадаг, эрхим һайн хурагша юм. Хургуулида алтан медальтайгаар дүүргэхэ бээ гэжэ найдагшаб.

«Бэлг шадабари экэтэй, һонор сэдхэлтэй, баян арга боломжонуудтай басаган тухай юундэ хөөрхөхүи юмши.

Урагшаа ханаатай Баярмаа хургуулида бүхы ажайбуулануудта экэ эдэбхитэйгээр хабаадаадаг. Хургуули соого үнэгтэгдэдэг ухаан бодолой мүрысөөнүүдтэ түрүү һуури эзэлжэ, аймагайнгаа үнэгтэгдэн элдэб ажайбуулануудта хабаадааг.

Баярмаада бурханһаа үгтэһэн шэнги, баян сэдхэл бии хаш. Хөнгөө һайхан хоолойтой байһаараа аймаг соого суурханхай. Бүри бага, табатай байхадаа, нотагайнгаа тайзан дээрэ түрүүшынхэ гараһан байна. Баярмаа өөрөө хөөрэнэ: «Нагасатанаймиң тала дууладаг, эжымни хөнгөө хоолойтой, хүгжэмдэ экэ дуратай, зааханһаанмиң хойшо хүгжэмэй дууларни хүгжөөгөө гэжэ ханадагши», - гэнэ.

Баярмаагай арадай уянгата дуу хангюурдахадань шагнажа ханахайгүйш. Буряад арадайнгаа мүнөөнэй усын дуунуудые үшөөшье һайханаар дамжууладаг.

Баярмаагай ирагуу һайхан дуушанай, уран гоёор шүлэг уншагшын бэлгитэй байһыене, арадай аман зохөгч гүнзгүлгөөр мэдэхэ байһыене, уян нугархай бэзэтайнэ амжалта туйлаһаарнэй ойлогоһади: 2001 он - 1-дэхи һуури - аймагай конкурс «Баатар-Дангина-2001» 2002 он - 2-дохи һуури аймагай конкурс «Дангина-Гэсэр-2002» 2003 он - 1-дэхи һуури аймагай конкурс «Дангина-Гэсэр-2003» 2004 он - 3-дахы һуури аймагай конкурс «Баатар-Дангина-2004» 2001, 2003 онуудта республиканска конкурсын лауреат ба дипломант болонхой. 7-дохи классһаа эхилжэ, мүнөөшье хүртээр

хэлээ хүгжөөхэ гэгэн эрмэлзэ-лынен тэмдэглэхэ хэрэгтэй. Аймаг соого үнэгтэгдэдэг буряад хэлэ ба литературын олимпиадада хабаадажа, ходоодоо «Эрхим һайн хурагша» гэгэн нэрээ алдааггүй юм. 2003 ондо 1-дэхи һуури эзэлжэ, 2004 ондо 2-дохи, 2005 ондо - 1-дэхи һуури, 2004 ондо республикын буряад хэлэ ба литературын олимпиадада - 4-дэхи, 2005 ондо 2-дохи һуури эзэлжэ, түрэл хургуулиингаа нэрэ суурхуулан байна.

Баярмаагай бэлг шадабарни энэн дээрэ тогтоогүй, уран шүлэгшэ гү айл журналист болохо хаш гэжэ ханададаг. Нэгэ зариман «Одон» журнада, 2003 оной «Буряад үнэн» газетын хууданада Баярмаагай бэшэн шүлэг, статья уншаһан байжа болохо.

Хүхэй хэлэн хэрэг, амжалтануудын мин орхигдодоггүй ха юм даа. Баярмаагай нэгэнтэ бэшэ аймагайнгаа нэрэ республикын конкурс-нуудта хамгаалһанайнэ, элдэб амжалта туйлаһанайнэ, эрхим һайнаар хурадагайнэ түлөө аймагай администратци Бүхээлхэйи үхибүүдтэ «Океан» центр түлбэгүйгөөр путевкко үгтэжэ элгээһэн байна. Республикымнай бүхы аймагуудһаа эрхим һайн хурагшада ошоо һэн гэжэ Баярмаа хөөрэнэ. Аяар тэрэ холо Буряад Республикынгаа нэрэ нэрлүүлжэ, элдэб конкурснуудта һайнаар хабаададаг шалгарһанайнгаа түлөө Хүндэлээлэй грамотада хүртэһэн байна.

Баярмаада оршуулагшын, экскурсоводойшье шадабари бии. Гид-переводчийго курс дүүргэжэ, улаан үнгэтэй свидетельство абанһан байна. Вера Дымбрылова Дымбрылова гэжэ англи хэлэнэй багшын хүтэлбэри доро Ивалгалында дасанда Улаан-Үдэһөө эрхэн хурагшадага, англи ба американ яһатанай хүнүүдтэ экскурсу нэгэ бэшэ хээ юм. Өөрингөө шэнжэлжэ бэшэһэн «Наша гордость» Даша-Доржо Этиглов» гэжэ ажалаа англи хэлэн дээрэ оршуулжа, англи ба американ аяншалгашада хари хэлэн дээрэ тодо һайнаар, ойгосотойгоор хөөржэ үгөө һэн гэжэ багшын тэмдэглэнэ.

Марина Климентьевна Бальбурова гэжэ биологич багшын хүтэлбэри доро «Байкаловедение» гэгэн аймагай конкурсду түрүү һуури эзэлжэ, зунай амаралтада Байгал далайн эрьдэ амараад эрээ.

«Ученик года-2005» гэгэн аймагай конкурсду хүсэ шадалаа туршаа. Проектнэ ажалын комиссида һайшаагдажа, «Юный исследователь» гэгэн грамотада хүртөө.

Математикын олимпиадада хабаадажа, түрүү табан хүнүүдэй тоодо ходоодо ородог. Баярмаагай бүхы амжалтануудын тоолохо болоо һаа, барагдашагүй байна. Энээхэн арбан нэгэн жэлэй хугасаа соо нимэ олон амжалтануудые туйлаха гэшэ һайшаагдамаар ха юм даа. Эрээдүйи уран зохөөлшө, журналист, шэнжэлгэшэ, оршуулагша манай урда байна. Бага наһанһаа өөрыгөө харуулжа, аймаг соого мэдээжэ болонхой, дуулахадашье, хатархадашье, эрдэм номдоошые бэрхэ басаган уржажа байна гэшэ. Энэ баян арга боломжотой Баярмаада уран бэлгтээ үшөөл хурсадажа, эрдэмэй орёл дабажа, Буряад ороноо, түрэл Дээдэ-Ивалгаа суурхуулын хүсэ!

Василиса БАТУЕВА, Дээдэ-Ивалгалын буряад хэлэ ба литературын багша.

«Мир и Бурятия - 2006» ПРИТЯЖЕНИЕ ДУШИ

У песен, как и у людей, свои судьбы. Одни, сторают, тотчас едва увидев свет. Другим же уготована счастливая и долгая жизнь. И лишь, когда соединяются в счастливой гармонии стихи, музыка и исполнение, появляются песни, над которыми не властно время. Они о главном - родителях, друзьях, детях, родине. Песня Базыра Цырендашиева на стихи Цырен-Дулмы Дондогой «Холын харгыда», которую когда-то исполнила народная артистка Республики Бурятия Светлана Бунеева, из этого ряда. И написанная задолго до этого, она будто ждала именно эту исполнительницу, чтобы зазвучать в народе и стать одной из самых любимых. А для бурят, живущих вдали от родины, она стала своеобразным гимном...

«Эта песня сыграла в моей жизни огромную роль. Я бы, может, до сих пор играла бы только в театре «Ульгэр», не воплотив свою природную тягу к музыке, к песне, если бы однажды меня не пригласили в этно-шоу «Дунгар» талантливый режиссер Туяна Бадагаева. Театр этот в 1991 году организовала Надежда Шагдырова, а художественным руководителем был Дандар Бадугев. Многие, наверное, помнят об этом проекте. Это феерическое представление с музыкой, песнями и танцами вызвало тогда большой интерес у публики, - вспоминает Светлана Бунеева.

Именно в этой программе она впервые исполнила песню «Холын харгыда» в аранжировке Леонида Воробьева. И с тех пор стала успешно работать в этом жанре. Ее концерты с участием друзей - Владимира Борисова, Жаргала Бадмыренова, Саяна, Эржени Жамбаловых и других неизменно собирали полные залы.

Музыкальный дар у Светланы от ее родителей. Отец Светланы - Бабуев Жамбал-Доржи Цыбенович хорошо пел, освоил самостоятельно лимбу, скрипку. В Еравне же заводилой на ехорных вечеринках. Мама - Бальжинма Дамбаевна 2 курса проучилась в театральном-музыкальном техникуме по классу виолончель, но вынуждена была оставить учебу по семейным обстоятельствам.

Родилась Светлана в далеком городе Бугуруслане Оренбургской области, куда был направлен отец после окончания Иркутского Государственного университета по своей специальности - геолога-нефтяника. Кроме нее в семье старший брат Владимир и младшая сестра Татьяна.

«Я помню, что родители очень тосковали по родине, - вспоминает артистка, - и долгими зимними вечерами в доме всегда звучала музыка, песни. Отец и мать, приезжая в отпуск в Улан-Удэ, покупали новые сборники песен, учили их, а я подыгрывала им на фортепиано, и в очередном отпуске уже сами знакомы друзей с новыми песнями.

Были годы жизни в Нижнеангарске, когда отца направили в Северо-Байкальскую геологоразведочную экспедицию. В 70-е годы семья переехала в Магадан, где прожила почти 10 лет. Откуда же это прекрасное владение бурятским языком? «Благодаря песням», - отвечает Светлана. «Ведь все мое детство прошло с бурятскими песнями. Спасибо моим родителям».

«И все же самая большая моя жизненная удача, что я совсем юной попала в театр «Ульгэр». Тогда набрали бурятскую студию, и руководителем был талантливый режиссер, педагог Содном Дашиевич Будажапов. Многие даю мне обещание с заслуженным артистом России Виктором Шульгиным, легендой нашего театра. Кстати, в декабре у нас намечается вечер памяти этого замечательного артиста, - говорит Светлана.

Наталья СУЛЬТИМОВА, журналист, заслуженный работник культуры РБ.

«Ахын Агууехэ Шарлай» гэнэн конкурсно

Филипп БАЛДАЕВ

АХЫН ШАРЛАЙ

ДҮШЭ НЭГЭН оной январь нарын эхээр янгинама хүйтэн үдэр байба. Улаан-Удын Ленинэй нэрэмжэтэ гудамжаар нүдэндэ үзэгдөөгүй, шэхэндэ дууддаггүй, бүдүүн аад, набтаршаг хүн хоёр архан уута бээдээ тээжэ үлгөөд, малгайгаа гартаа баринхай гэшхэлжэ ябаба. Хүн зон үтэлэн, залуугүй эрьежэ байжа хонирхон хараба. Суг субажа ябахан студентнэр «Маршчаа ерэнэн хүн» гэжэ энеэлдэбэд. «Буряад-Монголой үнэн» газетын редакцияда ороод энэн тухай хүбүүдтэ зугаалаадам.

Ахын аймагай түрүүлэгшэ Шарлай Убушеевич Аюшеев ерэнхэй гэлсээ бэлэй. Тэрэ ябахан байха. Тэрэннээ ондоо, үбэлэй сагта малгайгүй ябадаг хүн байхагүй, гэлдэбэд.

Тэрэннээ хойшоодо Буряад ороной адагта, Ахын аймагта «Ахын Шарлай» гэшэ яһала хонирхолтой, хүннэй наа, тэд ондоо, хүйтэ нойто, үбшэ шалтагаа мэдэдэггүй хүн бии юм гэжэ ойлгоо бэлэйб.

Тэрэл дүшэн нэгэн ондо, май нарын 20-доор ажалалнгаа хэрэгээр Буряадай Верховно Совет ошоожо, түрүүлэгшэ Михаил Иванович Чувьюровта оробоб. Нилээдгүй зугаалаасжа хуухадаа, Михаил Иванович хониноо хөөрбэ:

«Хаяхан Ахаһаа Шарлай Убушеевич Аюшеев ерэнэн аад, тэрэ хоёр архан туламуудаа мартаад ябашоо. Гэдэргээ бусажа ерэхэ аа гү гэнэм мүнөөшье хүрэтэр үгы. Нютагаа бусашоо гү даа? - гэжэ энеэлхилээд, - тэрэни юрэдөө эхэл ханаа амар хүн байха, - гэбэ.

Тэрэ Шарлай гэшэш хээрэн зэрлиг юм шэнги хонирхолтой хүн бэшэ аал даа? - гэхэдэм:

Урданай зэрлиг хүннөөшье хонирхолтой хатуу, баатарлиг хүн байха. Ахынгаа үндэр Саяан хада улануудай ан гүрөөлүүдье хаана хэдэн хушуун толгой ябадаг бэ гэжэ альган дээрэ харадаг байха. Ахын аймагай колхозуудай адуу малые илгажа хэлэдэг, танидаг юм. Нэгэтэ нүдөөрөө харабал, мартадаггүй, хёрхо хүн. Хубисхалай боложо байха үеэр улаантанда туһалхан, сагаантаниеи бариһан байха. Тэрэ ябадалын тооложо, манай гүрэн орденоор шагнаһан, нэрэтэ наган - буу бэлэглэһэн юм, - гэбэ, Чувьюров ойлгуулаа хэн.

«Зугаа дээрэнээ зугаа, зүрхэн дээрэнээ ажал» гэлсэгшэ бэлэй. Би Михаил Ивановичаа... Ахада ошохоёо Верховно Советэй командировко эрибэб. Тэрэ Шарлайда яһала дуратай байһандаа арсаагүй, зүбшөөгөө хэн.

Шарлайн дүр-зураг захяад, командировко бэшэһүү даа. Ши июнь нарын эхээр ерээрэй, би Ахада хонхоодо, Хэрэндэ мори эльгээхье захиаб, - гэбэ.

ТЭРЭ ЯБАДАЛДАА түрүүнэйхиез түүхэтэ Түнхэн нютаг үзөө, хараа хүм. Баруун харьдагай буурал сагаан мундаргануудые харахадам, онтохон гү, али гоё зүүдэн шэнги гэжэ ханахаар байгаа бэлэй. Олон хүсэтэ баатарнуудай хамтараад, хатар наадажа байһаншуу хоймор бэнь ханатаад, жэрэжэ харагдахан гоё хэн. Саяан уулын сагаан мүнхэн шобхо малгайнууд наранай туяа тодожо баряад, толоржо байхань хайхан. Тала зайгүй ой модон харабтар ногоон үнгөөрөө халууржа, хормойлоод байхань гоё даа, гоё!

Чувьюров үсэгдэдэр хонхоодо хэн. Уран зурааша Аха ошоожо ябана, тэрэ нүхэртэ туһалаарайгы гэжэ, - Ахаһаа морин ерээд почтын газраа байна. Ахын почтальон газарша болохо. Ошогыг, почтын ноёнд! - гэбэ, почто руу хонхоодо хэн.

Хэрэннээ Мон хүрэтэр харгы яһала хайн, ябахада аятай байба. Аха хүрэтэр нимэ харгы байха гэжэ бодожо ябаа бэлэйб. Почто зөөдэг Ахын хүн Мон хүрөөд хэлэбэ:

Зай, нүхэр! Эндэ сайлахабди. Эндэнээ саашаада харгы байхагүй. Тооромоор ябахабди. Нүхэн дабаан хүрэтэр нилээдгүй холо, хайн сайлажа абалши! - гэжэ намдаа таагдаагүй таабари түрүүлбэ даа.

Хайшаашье хара: хада хабсагайнууд, хара ой тайга хабшаад байба. Гэмгүй эртэхэн гэнэн наран холжорхоор холжоржо, хадын саана хоргодошобо. Нүхэн дабаан холохон хэбэртэй. Харанхы болохоодо хада хабсагайн хаясаар яажа ябаха болонобиди гэжэ досоом харанхы боложо эхилбэ. Зүүн гар талаа харахадам, нүдэнэй хүрэхгүй үндэртэ шулуун хабсагай ханатаад байба. Баруун хажуушаа харахадам, оёоргүй шэнги жалгын хааяахууяхань дуулдана. Яажашье морин хүлөө алдангүй абиржа ябана гэшэб! Гайхалтай! Ябанабди, ябанабди үдэрэй гэрэлтэ толон нэгэ хэсдээ байнал даа.

Ушөө холо гү Нүхэн дабаан? - гэжэ тэсэнгүй нүхэрнөө асуунаб.

Гэрэлтэдэ хүрэхэбди. Наран эртэхэн байна, - гэбэ, гэдэргээ эрьежэ хараба. Тэрэнэй харасые дахаад гэдэргээ харахадам, холо байгаа хада ууланууд нара тодоод толоржо байбад. Тиэхэдэ наран үшөө дээрэ ха юм гэжэ ханаам амараа хэн. Тэрэ зуура «Ама сагаан хулганаан, атан тэнэг тэмээн» хоёрые ханаад, энеэдэн хүрөө хэн. Хулганаан тэмээн хоёр жэл булалдаад, түрүүн наранай гарахые харагшамнай жэлээ абаха гэжэ боосолдоо хэн гэхэ. Тэмээн уга хүзүүндэ найдажа, наранай гараха зүг хараад хэбтэшоо хэн ха. Жэжэхэн хулганаан тэмээнэй ууса дээрэ буруу хараад хэбтэ хэн гэхэ. Тээд гаража ябаа наран баруун тээ байһан үндэр хадын оройе түрүүн гэрэлтүүлээ бэлэй. Би эгээл тэрэ тэнэг тэмээншүү боложо үнгэрөө бэлэйб.

Зай, тээ тэрэ тэбхэр байса харана гүш? - гэбэ нүхэрни. - Тэрэ байсын доро хонхообди. Налхин борооһоо хоргодохо газар байха. Гэртээ унтаһаншуу нойрсохобди, - гэжэ намдаа ойлгуулаа нүхэрни.

Үглөө эртэхэн мордожо, одоошье нүхэн дабаае дабаа хэмди. Үнэхөөрөөшье хонирхолтой, дэлхэйн бүтээһэн шэди бэлэй. Дабаанай тэн хүрөөд ябахада, үндэр эгсэ хадада яһала уужам нүхэн бии. Тэрэ нүхөөр дээшээ харахада, тэнгэри сэнхиижэ харагдадаг. Дабаагаа дабажа дээрэн гараад, тэрэ нүхөөр доошонь харахада,

ЗАМАЙ ТЭМДЭГЛЭЛ

гүнзэги жалгын оёор уняартажа харагдаха юм. Ямаршье гайхалһаа үлүү гайхалтай, гоё үзэгдэл бэлэй. Нүхэн дабаан үндэр Саяан уулын торгон толгой гэшэ ааб даа. Тэрэ дабаае гараад, саада бээер буухада, Ахын гол газар болодог. Тэрэнэй Саяан уулын саада бээ гэшэ ааб даа.

АХА ТҮНХЭН хоёрой дунда Ахил болоһон нюргые буужа ябахадамнай, гэнтэ үдхэн үүлэ манан хаанаһаашье гараа юм, бүүдэгэр бүрэнхы боложо, шанга халхин, саһан шуурган ганиршоо хэн. Урдаа хоёр-гурбан алхасаһаа саана юумэн харагдаха болишоо бэлэй. Урда ябаһан газаршамни мориёо зогсоогоод:

Нүхэр, бушуу моринһоо буугаад, хабиргадань хоролши, хүдэлхэ, ябаха хэрэггүй. Сихилгаан боложо магад! - гэбэ. Тэсэлгүй шанга халхинда туугдаһан саһан амимнай шабажал байба. Дабхасаа үрдижэ абангүй, костюмаараа байжа үгөө хэм...

Тэрэ шанга хэнэг шуурган удангүй номгоржо, манан тараад, наран гараба даа.

Ай, бурхан зайлуул! Юун гэнэн шанга шуурган дайралдаба гэшэб. Уни байнгүй болиһонинь хайн, - гэжэ нүхэрни хубсаһаа гүбижэ оробо...

Уһанда ороһон зумбараа шэнги болошобоб. Зун байхада ингэжэ саһалха гэшэ хонирхолтой байна. Эндэтнай хоодооо ингэдэг юм гү даа? Хэрэн дээрэ байхадаа, хойто харьдагуудые хараа хэн гүт? Сагаан оройтой мундарганууд байна ха юм. Бидэнэр үүлэнэй дээрэ байна гэшэбди. Харалши, гол тала!..

«Уһанай элбэг уулын оройдо», - гэлсэдэг бэлэй. Мүншье Аха уһанай эхиндэ түб түхэрэн заахан нуур байдаг. Тэрэ нуур тойроод тунга намаг. Газарша нүхэрни хэлэбэ:

Энэ нуурай эрье дээрэ зогсожо сайлаалши даа. Заһаа бариха эдиеэ, - гэбэ.

Намаг ногоотой, хүрин хара уһатай нуурһаа нарин аад, ашагүй гүнзэги хоолой горхон урдажа байба. Хани нүхэрни гурбадүрбэн метр утатай гүльмын тайрамхай ашаанһаа абажа ошоод, тэрэ хоолойдоо хоёр нугалаад, ийшэ тишэнь модо хадхажа торгообо.

Энэ хоёр урга баряад заһаадые үргээе, түрүүшээр дээрэнээ эхилэн, хожом

дороһоонь дээшэнь туухабди, - гэбэ.

Дээдэ хажуу бүлүүртээд байхадаа, нүхэрни гүльмээе хараад, энеэлхилжэ хэлэбэ:

Хоёр тулхуурханууд тороо хэбэртэй. Зай, доодо хажуу бүлүүрдээ даа!

Юу хэлэхэб даа. Һабаһа ноһон болотороо уһааа зубшабабди даа. Гүльмэдөө хүрөөд абахадамнай, долоон томо хара хадарин үлгэдэшоод, гонди-ролдожо байба. Хоёр томо хадариинь илгажа абаад, намдаа шанахые захирба. Ондоо табан заһаһаа сээрлээд, даһалбадаа нүхэрни. Яһала урматай байгаа хэн. хаяхан болоһон аюулта саһан шуурган мэтэр зуура мартагдажа, хүхюун саг болоо бэлэй.

Хашартай холо харгыгаа үргэлжэлүүлэн, Ахын эхинһээ уруудаһаар урагшалхадаа, тэрэл уһааа табин, гурба дахин ийшэнь тишэнь гаталжа гарадаг байба. Аха доошолхоодо, үргэн болоһоор болошоо хэн. Одоошье баруун гарай хабсагайн хормойгоор тоором харгыда орожо налайбабди даа. Хабсагайн хабшуу тооромоор ябахада, хоёр мориной зэргэ гараха аргагүй газар ушардаг хэн.

СҮРОГ хүрэхэ хонноод, Сүглөөниинь бодожо харахадам, арбаад үрхэтэ айнууд байгаа бэлэй. Кировэй нэрэмжэтэ колхозой правлени, сомон, магазин, почто тэрэ гэрнүүд соо бии.

Хонноһон айлай эзэн:

Шарлай Убушеевич энэ үглөө Орлиг мордоо. Тание ерэхэ ябана гэ хэн. Та зурааша гүт даа? Хари, намайе Орлигтоо байна гэжэ дуулгахат гэ бэлэй, - гэбэ.

Сорог Орлиг хоёрой дунда хори гаран хараан аад, үдэр барамаар ябадал хэн. Адха шулуун, агы байсанууд, уһа голнууд ушардаг даа. Харгы тодоод байһан тэбхэр байсын оройдо хараһа үзэшгүй муухай, хаглагар ута ноһотой хаб хара амитан мание шобхо гэтээд байба. Тэрэниие гэнтэ хараһаар хашхарбаб нүхэртөө:

Һүүе! Тэрэ юун шүдхэр гэшэб!

Нүхэрни заажа үгэһыем хараад:

Энэшни манай эндэхэ үхэр мал гэшэ. Мухар харлаг байна. Баабгай гэжэ ханаба гүш? - гэбэ.

Тайгын тала зайгүй модо гажа гондижо ябахадамнай, шулуунай уйтан үбэрөөр шур урдуурхана тогоон шэнги хонхор тала харагдаба даа. Урда ябаһан почтальон нүхэрни гэдэргээ хараад:

Зай, Балдаев айлан! Одоошье Шарлайдаа дүтэлбэ гэшэлди даа, - гэжэ хэлээд тамхилба. - Орлиг тосхон энэ зуура харагдаха. Хонхор соо хуудаг зон гэшэбди. Аха уһан энэ ерэхэдэ иймэ үргэн болошодог юм. Харалши хайнаар!.. - гэбэ.

Урда гүбээ дээрэн ябахадаа гэр һүрын тоолоходом, хорин гурбан гэр болоо хэн. Ахын аймагай түб ха юм даа! - гэжэ бодобоб. Ошоһоор ошохоодоо нэгэ заахан гэрэй үүдэндэ зогсобообди.

Энэ гостиница гэшэ. Эндэ байра, унталга бэлдэн байха.

Орогты! Би мориһтай абаад ябашаһуу. Баяртай, айлан! - гэбэ нүхэрни ябаба даа.

Дабһандаа хайн боложо эдешэһэн хоёр хадари харгыдаа минингээ ашаанда хэжэрхиһэн байгаа хэн. Халуун бэлэн сай ууха гэжэ түхээржэ байхадам, урдань минни таяагүй хүн орожо ерээд, нэрэ солым дурдажа, гарыем бариба.

Би тан тухай үнинэй дуулаһан байхаб. Миний дүү эгэ, бүүн таанартай сугтаа Уран зураашадай холбоондо байдаг. Аюшинов Архип гэшэ, - гэбэ.

Танай нэрэ хэн бэ?

Самбу Хуриганович, аймгүйсэдкомдо ахалагша эконо-мистаар ажалланаб. Архиптан тухай хоодоо хэлэгшэ: манай дарга Балдаев Филипп Зураашадай холбооние бодхоһон хүн гэжэ. Ябая, манайдаа хонхот.

Самбу Хуриганович олон жэл Ахада ажалладаг. Аха нютагай зан яһала хайн мэдэхэ байба. Тэрэ үдэшэ хүниндөө садатараа хөөрлэдөө хэмди Самбуутай. Хөөрүү, юумэн удха узуур, түүхэ хайн мэдэхэ, яһала гүнзэги ухаантай, бодолтой хүн хэн. Жэшээлхэдэ, Шарлайн зан абарине, ябаһан ябадалын тооложо хэлэхэ байгаа бэлэй. Тэрэ хонирхолтой үйлэнүүдхэ нэгэ хэдые хэлээ наа, нимэ байха: Шарлай Самбуу хоёр Шарза нотаг ошоожо суугаа хэдэ, бусажа ябабад ха. Тэрэ хүни үбэлэй хүйтэн шангахан байба. Самбуу шон дахатай, урда хуугаад, боожоо бариһан, Шарлайн хойгууршаг, шаргын дунда забилууд тобойжо хууһан байгаа. Самбуугай Шарлайгаа нэрэ харахадань, тэрэн малгай ба хажуудаа табижархёод, толгойһоо уурал бааюулжа хууба ха.

Шарлай Убушеевич, малгайтай хаанаб? - гэжэ Самбуу асууба хэн ха.

Хари, мэдэхгүй. Унашоо ёһотой даа, - гэжэ тэрэн ухаа алдангүй харюусаба.

Һаяхан харахадам, байгаа хэмнай. Холо унаагүй байха, бэдэрэе.

Сээргүй, байг лэ саашаа. Миний малгайе хүн бүгэдэ таниха юм. Олоһон хүн модоной гэшүүһэндэ үлгэжэрхинэ аабза, наатангүй ябая, - гэбэ ха Шарлайн.

Нэгэ хэды ябахадань, дүтэхэн фермын малнуудай соолгодо ошодог харгы харагдаба:

Самбуу! Мориёо зогсоолши! Хүлнүүдани даарана хэбэртэй, гэбэ. Самбуу гэнтэ боожоо татажа, энэ хүлхэтэй мори уһалхаа ханаа гү гэжэ гайхаба ха. Шарлай өөрөө шаргаһаа буугаад, соолго тээшэ гэшхэлбэ. Самбуу хүл, гарайнгаа шалаае тарааха гэжэ буугаад, шаргын хажууда ябасагаба. Шарлайга харахадань, тэрэн соолгын мүлһэ эбдээд, гуталаа тайлажа хаяба. Үмдэнэйнгөө түриие шамажархёод, хоёр хүлөө соолго руу гудараад хуушаба ха. Нилээд хуугаад, хүлүүдээ соолгоһоо гаргажа гуталнуудаа үмдөөд ерэхэдэнь, гайханан Самбуугай:

Хүйтэн уһанда яажа хүлнүүдээ хэбэ гэшэбта? - гэхэдэнь:

Энэ уһые агаарта гаргахада хүрэнэ ха юм. Уһанай агаарһаа дулаан хадань хүлнүүдани дулаасаба, налайшаба гэшэб, - гэжэ хэлээд, шаргадаа хуушоо хэн гэхэ.

Олон хонирхолтой ушарнуудые Шарлай тухай дуулаһанһые наа, энэ болоһон ушарые нүдөөрөө харахадаа, бүришье ехээр гайхаа бэлэйб, - гэжэ хэлээд, Самбуу толгойгоо нэжэрэ хэн.

Шарлай нодөөрөө хараханаа, шэхэндээ дуулаанаа мартадаггүй хүн байгаа. Нанаараа дуулаан гэгтэ унтаагүй, сээниг, сарай соогуур үблэй сагта унтадаг хэн гэхэ. Намарай сагта агнахаа ошонон аад, хоёр-гурбан жэл хураггүй ябашадаг байгаа. Хүнүүд хаа-яхан хүгшэнхөөн: «Шарлай хаана гэжээ!», - гэжэ асуудаг хэн гэхэ. Хүгшэниинь нэгэ-хоёр үгөөр: «Хэн мэдэбэ. Шарлай яашаха нэм, зээгэн шэнги найгалзажа ябаа эгээр. Дэлхэй дайда үргэн гүбэ. Пайсаржа ябахадань барагдаха бэшэ» гэжэ номгон даруугаар хэлээд, энэбхилдэг байгаа хэн ха.

ҮНЭХӨӨРӨӨШЬЕ Шарлай агнаха тайгалхынгаа урда хони гаргаад, хоёр-гурбан үдэрэй туршада мяхыень дууһан эдээд, ой тайга ошоходоо гурба, дүрбэн үдэр хоол хэрэглэдэггүй нэм гэжэ өөрөө намда хөөрөө хэн. Газар дайда үзэжэ ябахадань үшөө саанань юун байдаг юм ааб гэжэ ябаһан байдаг байба. Тэрэ заншалаараа Монгол орон ябаһан Танну-Түби, нөөд нятагуудаар, урданай угаар зоний отогуудаар, Алайр тосхонуудаар ябаһан байха. Тэрэ ябадануудын олзо, алта бэдэрхэн бэшэ, хүн зоний зан аба-ри, ажабайдал хаража, танилсажа ябадаг байгаа юм. Олон айлануудта хүлхэншэ (барлаг) боложо туршаһан байха. Хаа хаанагүй хада хабсагайнуудые, гол уһануудые, тала талмайе альган дээрээ хараһаншуу мэдээдэг, хэлээдэг хэн гэлсэдэг даа.

Самбуу Хуриганович үглөөнэй юһэ болохын урдуурхана одоошье Шарлай Убушевичтэ ошонгоо, намдаа газарша болон аймгүйсэдком ошоо нэмди. Тээд Шарлай түрүүшээр ерэнэн аад, хайшаашьеб ябаһан байбал даа.

- хуугты, Шарлай Убушевич, холо ошоогүй болохо! Ерэхэ мэнэ байтар, - гэжэ секретарь ханаагаа зобонгөөр урин зохидоор хэлээ хэн.

- О-о-о, Шарлай Убушевич тээ тэрэ уһанай эрьедэ байна. Нэгэл юумэ бодож байгаа ёһотой даа, - гэжэ Самбуу Хуриганович сонхоор хараад хэлэбэ.

Удангүй тэрэмнай нэгэ хүдөөгэй хүнтэй ушараад орожо ерэбэ даа. Миний урдаһаа нэгэ хилам гэжэ хараад, шэрээдээ ошожо хуушаба. Би бодож мэндэ хэлээд, командировкоёо аргажа харбайбаб даа Шарлай-Саарһыем баряад иишэнь тишэнь эрьбуулжэ үзөөд:

- Самбуу, ерэл даа наашаа! Энэ саарһауһаа үглэши! - гэбэ.

Самбуу Хуриганович уншахада, буряадшалан хэлэжэ үгэбэ. Шарлайнь уншажа, бэшэжэ шэрдэггүй аймагай түрүүлэгшэ байшоо бэлэй.

- Зай, Шүлоров эльгээгээ ха юм даа. хуугты! - гэбэ. Тэрэ зуурань секретарь басаган томо аад, хэнэггүй олон тамгатай, дундаа ласатай пакет Шарлайда барюулба. Тэрэ пакедэ бүри оло дахин эрьбуулжэ хараад:

- Балдаев гэжэ обогтойб гэнэ гүт даа? Ябая даа, Борсобто ошоё гэдэ бодожо наймагаа дахуулаад, райкомой секретарьта ошободди. Чувьюров гэнэн омогые «Шүлоров» гэдэг, Скворцов гэгшээ «Борсоб» гэдэг байбал даа. Нонин, хүнэй шэхэндэ энэхээр дууладаг хэн тэрэ үгэнүүд, Скворцов секретариинь намтай ородоор зугаалһан аад, Шарлайтаяа уһан буряадаар хөөрэдэжэ оробо. Тэрэн Хори нятагай хүн байгаа хэн. Хори

түрэн, хүмүүжэн ород-буряад болошоһон бэлэй.

- Энэ нүхэрые Шүлоров эльгээгээ юм байна. Уран зурааша хүн. Миний дүрэ зураха гэж юм гү даа, - гэбэ. Шарлай хүчин энэбхилбэ.

- Зай даа! Найн ааб даа. Тээд зураг зураха нарин ажал ха юм даа. Сүлөө гэр, таһаг олохо хэрэг гарана. Тиигээд хургуулийн директортэ хонходоо хэн. Манайда эрдэмтэй айлан ерэнхэй - уран зурааша, Шарлай Убушевичые зураха засагай захяатай ябана. Нэгэ класс сүлөөлхэ болоолта даа. Суургатай, найдамтай классаа тушааха болоо аабзат даа. Зүб гү? - гэбэ.

Орлиг тосхон алишье талаһаа үндэр үргэн хада уулануудаар хашаалаатай хонхор тала соо байдаг. Дайдын халхин оложо орохөшьегүй хэбэртэй даа. Гэрнүүдэй үрхын утаанай дүүеэ хадань тиигшэ гү, сэд сэхэдээшээ зула шэнги сорьёжо байдаг. хүниндөө ан гүрөөлнүүд тойроод хаа-яагүй хүнин сууря дорьбодхон, буухиржа байхань хонирхолтой гоё бэлэй. нагсагар нооһотой, нарагар эбэртэй харлагуудые найхашаан хаража ябахадань мал сагаа уһанан, хүтэлхэн хүнүүд бии болошодог. Хүн зонинь тэдэхэгүй, налгай зантай. Муу ябадал, хулгай хэдэг хүн үзэгдэхэ, дууддахашьегүй - нонин даа. Ямаршые айлда ороходо гаһан пешэнь, плитаа дээрэн халуун сай, эдээн хуу хүлээхэншүү бэлэн байдаг. Ёһотойл хүн шарайтай хүндэмүүшэ зон хуудаг даа тэрэ нятагта...

ГУРБАН ҮДЭРЭЙ туршада үглөөнэй 10 саһаа эхилээд, үдэрэй час болотор зурага хэхэ гэжэ хэлсээтэй хоёр, нэгшье журамаа таһалангүй яһала ханалгатайгаар оролдодог байгаади. Шарлай Убушевич хуһан дороо унташадаг зантай бэлэй. Зуража байһан хүндэ яһала зоболонтой байхадань, хажуудаа байһан шкаф хүлөөрөө гү, али гараараа сохидог байгааб, Шарлайе сошоох гэжэ. Түрүүшээр арбаад минутын амаралта үгэ, дэг аад, хожомын хорёод-гушаад минута газраа доосо абуулад болобо. Портредэз багсааха болоходом, Скворцов Шарлай дүрын тон адлиханаар бүтэжэ байхада, хонирхожо ходоодо ородог болонхой хэн. Шарлайгаа «Унтаагүй хуу» гэжэ захирдаг бэлэй. Нэгэтэ шалаашэнэгээ тараажа ерэ даа гэжэ табиһан Шарлай хураггүй ябашоо хэн. Тэрэл үедэ Скворцов хоёр хүнүүдээр орожо ерэбэ.

- Шарлайнгаа дүрые дүүргэбэ гүт? - гэбэ.

- Үшөө заһаха, нарилха ажал байна. Тээд Шарлайм гараһан аад, хураггүй ябашаба, - гэбэб Скворцовтөн.

- Шарлай хаяхан магазин тээшэ гэгшэжэ ябаа хэн, - гэбэ нэгэниинь.

- Спирт абаа хаа, Шарлай ерэхэгүй байха. Миний харахада, дутуу дундагүй Шарлай Шарлайгаараа хууна бэшэ аал, - гэжэ Скворцовой хэлэхэдэ, сугтаа ороһон хоёр нүхэдэнь: - ондоо нэмэлт хэрэггүй байна гэжэ байнабди. Шарлай Убушевич амиды ёһоороо хууна ха юм, - гэбэл.

- Нүхэр Балдаев! Манай Ахын партиин айкомой, аймгүйсэдкомой зүгһөө таниие зураһан зурагуудта выставкэ хэхэ зондонмай харуулха, элдхэл хэлэхыетнай гуйха

гэлсэбэди. Тиэхэдэ манай аймагта газет гэжэ байхагүй. Бүгдэ аймагаймнай ажал тэмдэглэн, хонирхолтой газетэ ехэхэнээр зуража, бэшэжэ гаргаа наатнай баярлаха нэмди! - гэжэ Скворцов миний урда шангахан асуудал табиба даа. Тэрэ гэгээр райком комсомолой залуушуула яһала хүюутэй согтойгоор намда туһалжа, зураг хэһэн класс соогоо зурагай выставкэ нээжэ, гурба-дүрбэ дахин элдхэл уншажа үгөө нэм. Тэрэ зуураа зургаан ватман хуудан дээрэ аймагай ханын нониние гаргахадань, «Восточные Саяны» гэнэн нэрэ үгөө бэлэй. Тэрэ газетые аймагай байшангай газраа хоёр хобоо зоожо ханалаад, дээрэн борооһоо далдалха бүрхөөг хэхэ хадаа нэмди. Хожомын аймагай газетэ бии болоходоо, тэрэ нэрые абаа бэлэй.

Аймагай «ханын нонин» гаргаад байхадань, Скворцов тон найшаажа, намайгаа магтаад, Шарлайдаа хэлээ хэн:

- Шарлай Убушевич! Энэ Балдаев айлаһанаа найн ажал хэһыень тооложо, Аха нятаг дайдаа харуулха, үзүүлхэ болоболши даа. Нэгэ хэды хонгоор ябаад ерэгты, - гэжэ Шарлайдаа зөөлхэнөөр хэлэбэ. Юун байха даа! Скворцовой зүрхэн талын хандалгые зүбшөөгөө нэм. Үглөөдэрэй үдэрэй юһэн сагта мордохоор хөөрэлдөөд тараа бэлэйбди. Дайда газарын үзэхэ болоһондоо нэгшээ хэн бээбэ даа.

АЯТАЙ дулаан сэлмэг үглөө боложо байба. Аха голый нэгэ жэгдэ шааяжа байхань дуудана. Айлай эхэнэрнүүд харлаг үнээдэ наагаа, бэлшээрэдэн залажа ябахань эндэ тэндэ харагдана. Гэмгүй эртэ бодшоһон хадаа уһанай эрье ошоод, эдэб үнгын шулуу шэншэжэ сагаа үнгэргэжэ байтарни, столово нээгдэбэ даа. Тэндэ ошожо эдээлээд, харгыдаа абажа ябаха эдэе хоол абаад байхадань, айкомой моридые адуулагша столово ороод: - унаха мори таанарта хаана асархаб гэжэ хуража абаад гараа хэн.

Үглөөнэй юһэн сагай дүтэлхэдэ, айкомой газраа морин ерэбэ. Бэлдээд байһан ашаагаа ганзагалбаб. Юһэн саг болошобо даа. Самбуу нүхэрни ерэбэ, ондоо танил болоһон ажалшад орожо гаража байбад. Ганса Шарлай Убушевич харагданагүй. Айком комсомолой хүбүүдтэ зондо выставкэ үзүүлхэ, харуулхые захибаб даа, суургаа тушаабаб. Миин хуужа байбагүйб. Хэхэ юумэн олоодолэ байба.

- Сайн байна, нүхэр зурааша! - гэжэ гэнтэ абаа гараба. Харан гэгшээ Скворцов байба хажуудам.

- Сайн, сайн! Би бэлэн, Шарлай Убушевичые хүлээнб.

- Шарлай Убушевич ерэнэ аабза. Энэ ябадалда хонирхолтой ушарнуудые бэдэржэ ябаарайгты! Энэ газетэдэ болонхон нониние нэмэхэбди. Зурагаар харууһан яһала хонирхолтой, эли харагдана, хүн түргэн ойлгохо байна. Энэ стэндээ арга бэнь бүрхэглөөд хадахабди, - гэбэ Скворцов нүхэр.

Арбан саһаа үлэшэбэ. Шарлай нүхэрни харагданагүй. Хүлээхэ хүсээд ядаха хоёр адлирхуу юумэн гэлсэгшэ бэлэй. Мориншые уяандаа шалаһан хэбэртэй, бишье хуури байраа олоногүйб. Саг арбан нэгэндэ дүтэлбэ. Дахинаа сайлаха гэгдэ дежурна байгаа залуу комсомол хүбүүнтэй столово ошободди. Тэндэ соёлой таһагай хүнөөр уулзаад, Шарлай тухай хэлэхэдэмни, тэрэм энэбхилээд:

- Шарлай Убушевич магазинһаа спирт абаад, хаяхан гэр тээшээ гэгшэлнэ хэн. Гэртээ хуухадаа болохо, - гэбэ.

Одоошье Шарлайн хүгшэнэй хэлэһэн үгэнүүдые ханажархибаб. «Ёһоороо зээгэнэй гурбан зуун жаран зургаан үдэрнүүд» ухаандам годли шэнги оробо. Яахаб даа, сайлаад хойноһоон ошохо хэрэг болоо ааб даа гэжэ бодожо хуугаа нэм.

Гэрэйн үүдэн хула байба. Шарлай шэрээ түшөөд нургаараа үүдэн тээшэ, нэгэ хунажа, нэгэ агшажа хуухань элихэн харагдай. Урдань литрэй шэл хоһон тооной болошоод байба, хонхор тогон соо үлэһэн мяхан барсойно. «Ай даа, энэшни шал ногтуу ха юм даа», - гэжэ бодожо байһан аад, гэнтэ хоолойгоо заһсагаабаб. Шарлай ажаглаад, эрьжэ хараба:

- Ай, Балдаевни ерэбэши? Бишни мяха эдижэ хуунаб. Литр спирт дуусаа, - гэбэ, оёортонь үлэһэн хатуугаа хабалаад, намда барйба. - Хобгүй ябаа байнаш. Барилши энэхэниинь! - гэбэ.

- Угы, Шарлай Убушевич! Бишни уудаггүйб, - гэхэтэйм сасуу Дари басаганиинь орожо ерэбэ. Би басагынь утгажа үүдэндэ ошоод, хандаба:

- Баабайтнай шал ногтуу байна. Ябахаа болибо гүбди даа?

- Баабай яашаха нэм. Ябаха. Моринь асарааб, эмээлэхэм, - гэбэ нэгэ юумэ абаад, шурд гүйжэ гарашоо бэлэй.

Би ехэ гайхандань газраа гараад тамхилбаб.

- Дари! Саарһатай сүүмхым, нагаан бууем үгэлши! Нагаан хайрсаг соо, ута буу эмээлдэм үлгэжэриг. Патрон хайрсаг соо байха. Ута шэтэй балта ганзагалхаш, - гэбэ ямаршыегүй ябажа байба. Гайхажа барабагүйб.

Хэрэһыдэ мориинь залажа үгэхэдэн, Шарлай мориингоо нурганда саб байса мордошобо. Юун байхаб даа, центнерһээ үлүүтэй сула хүн ха юм даа. Тэрэ бэнь үшөө ногтуу. Аймагай байшанда ошоод нэгэ хэдэн ажалшадаа дуудаж асараад, ажал тухай захяа хэлэбэ. Яагашье хатуу тураг хүн байдаг юм? Тоого дүүрэн мяха эдэе, дүүрэн литрэй лонхон спирт уугаа. Үшөө хүдэмэришэндэ ажалын зажа үгэбэ. Онтохон үлгэрнүүдэй баатарнуудтал тухайтай Ахын Шарлай амиды хүн ябана бэшэ аал? - гэжэ бодожо гайхажа бараагүй хэм тиэхэдэ.

Орлиг тосхоной хонхор сооһоо гүбээ дээрэ гарахатай сасуу хара ой тайга, хада хабсагайнууд эхилдэг. Урда ябаһан газартаа Шарлайм морин дээрэ хуумгашаа унтаад, иишэ тишээ найгалзажа, мориёо сэхэ ябуулнагүй. Мориндоо хүжэ болоод, ганагдашан шэнги саб няалдашоод хуухань жэгтэй хэн. Би хаанашье ошожо ябаһанаа мэдэхгүй хүн хадаа ногтуу Шарлайгаа нүдэнэй хараһанаа алдахагүйе оролдоноб. халаа харгы тойруунууд хаанашье үгы байба. Төөрихэ тулиха юумэн үзэгдэбэгүй. Орлигһоо мордоһоор гурбан саһаа үнгэргэжэ байба. Айл нятаг гэгшээр хаанашье харагданагүй. Тойроод тайга. Зах зайгүй ой модон, шулуун байсанууд. Ойн амитанай эндэ тэндэ айгаад оодоролдохон харагдана, шулуу шонхорой өөрингөө хэлэн дээрэ шашалдахань дуудана. Ондоо юумэн оройдошье абаа шэмээн үгы. Гансал ногтуу Шарлай хохогор Балдаев хоёр гулдирхадажа ябабабди. Хаана ошоно гэшэбиди? Мэдэхэ юумэн байхагүй.

Амигүй шэнги тобойжо харагдадаг Шарлай гэнтэ баруун гараа үргөөд, нүдээ аршаһан шэнги болобо. Тэрэниие харахадаа, миний хүшэнэн тооной зүрхэм хэргэлэн болоод мориёо шабхуурдажа, Шарлайгаа хүсэбэб.

- Зай, Балдаевни! Найн ябана гүш? - гэжэ даруу номгоноор асууба.

- Ябаналби даа. Хаана хүрэхэ хоёр гэшэбиди? - гэбэб.

- Тээ тэрэ байсын хажууда ошоод, уһанай тэндэхэнэ сайлахабди, - гэбэ. Аяг зугаагарнь харахадам, архи ууһан сараагүй хэбэртэй байба. Литр спиртын морин дээрэ хуумгашаа унтахадань гараа гэшэ гү даа? Шарлайе үзөө хараагүй талын зондо хэлээ хаа, яһан худалша, үлүү үгэтэй хүн гэшэб гэхэ бэшэ аал намайе?

Уһанай эрьедэ харгыда ябаашадай сайладаг халзан талмайхан байба. Тэрэ гуламта хүрөөд Шарлай Убушевичэй моринһоо буужа, нэгшье ногтуугай тэмдэггүй бүмбэлээжэ ябахан гайхалтай хэн!

- Балдаев, сайгаа шанажа байлши! - гэбэ, дабхасаа тайлажа табиһаар харгана руу гэгшэлшоо хэн.

Сай удангүй бусалаа, эдээшээ. Тогоогоо хүдөө татаад, нүхэрөө хүлээбэб. Шарлайн абган дууданагүй. Хүлээжэ ядаад гайхахадаа, хойноһоон бэдэржэ ошоходом, юун гэшэб! Шарлайн гуталнууд, хубсаһаниинь нагаантаяа уһанай эрьедэ шулуун дээрэ хэбтэбэ. Уһанда мүлигдэһэн томо томо шулуун хаа хаанагүй олоороо тобойдоно. Хадын уһан тобогор шулуунай дундуур шуужа галзууржа байба. Шарлайн сараа хаанашье үгы. Тэрэ түргэн хүсэтэ уһанай мушхуур абажа ябашоо гэшэ гү гэжэ ханагдаба.

- Шарлай Убушевич! Хаа-а-а-нб-шээ-?! нөө-нөө-нэ-э... Харюусаха абган дууданагүй. Дахинаа хашхарха гэгшэдэм, гэнтэ нэгэ тобогор шулуунай саана Шарлайн түб гүхэрэн бэмбэ толгойн орой хүдэлжэ харагдаба. - һүүе! Шарлайм тэрэ хэбтэнэ ха юм, - гэбэ шулуунһаа шулуунда хүрэжэ ошобоб.

Шарлай, Шарлай аабзаш даа! Томохон гэгшэн зэбэгэн заһа-на баринхай, годигшоуулаар эрье тээшэ болгоомжотойгоор гэгшэлбэ:

- Энэ жахараа, хонги нүхэн соо хэбтэжэ намайе мунхяаба лэ. Хоёр үбдэгөөрөө таглажа, арайшамай барйбаб. Дошхон нохой байба. Тэрэхэн баруун талыни хонхор соо хоёр хадарин хэбтэхэ, абалши ошоожо!

Хадын гол булагай уһаншуу хүйтэн ааб даа. Тэрэ уһан соо шулуунай доогуур заһаа хуулиха гэшэ гайтайхан даа. Тээд үбшэн тахал, хүйтэ нойто мэдээдэггүй Ахын бүхэ Шарлайда хамаагүй байба ха юм даа.

Би нэгэ аяга заһанай шүлэ, хахад хадарин эдээд садаа нэм. Шарлай зэбэгэн хадарин хоёроо дууһан эдээд, шүлын тоогоорнь гудамхад, зай, доосоом налайшаба гэбэ, уута соогоо ашаагаа суглуулжа оробо. Таба-зургаан часай урда литр спирт, тогоо дүүрэн мяха эдихэн ууһаниинь хаана оробо гэшэбэ? Гайхажа бараха гүш...

**Рыгзема БАТОМУНКУЕВА,
Галина ДАШЕЕВА**
хэблээд бэлдэбэ.
«Буряад үнэн»
1989 оной августын 18.

(Үргэлжэлэһын хожом гаргах).

К 85-летию газеты «Буряад үнэн»

«ШЕЛ НА РАБОТУ, КАК НА ПРАЗДНИК...»

Почти 40 лет в строю журналистов

В 1962 году я переступил порог Дома журналистов. Много воды утекло с тех пор, многое стерлось из памяти. Но, оглядываясь назад, могу сказать только одно - я доволен своей судьбой, был в гуще событий, находился всегда в творческом поиске, общался с прекрасными журналистами. Всегда на работу шел, как на праздник. Такое разве забудется.

В первый день моей работы в газете «Буряад үнэн» ответсекретарь Р.Б. Бимбаев повел меня к ретушеру знакомиться и учиться искусству ретуши. Ретушером работал бывший цинкограф, человек преклонного возраста. Появление молодого человека, конечно, не обрадовало его.

- Мне завтра надо ехать по делам, а кого же попросить поработать за меня, не знаю, - горевал ретушер.

Я предложил себя. Что тут было!

- Какая наглость! Люди годами учатся этому делу, а тут только заявился...

Моя «наглость» долго бы мучила меня, но вскоре, собираясь в отпуск, художник «Правды Бурятии» Даши Дамбаев попросил остаться за него.

- Посидишь рядом, посмотришь, как я делаю, справишься, - уговаривал меня.

Стоило мне сесть рядом, как он тут же умчался по своим делам, и мне пришлось познавать дело усиленными темпами.

Газету можно сравнить с бездонной бочкой, где все срочно в номер. Каждый день уходил домой с кучей заданий и просиживал над ними чуть ли не до утра. Особенно усердным был ответсекретарь Р.Б. Бимбаев:

- В завтрашний номер надо нарисовать рубрику. Размеры: длина - одна колонка, высота - полтора квадрата, еще нарисовать туда учительницу возле классной доски и глобус.

Газета откликнулась на каждое событие в стране, в республике, а это надо было сопроводить рисунком, клишированным заголовком, карикатурой, картами, схемами и т.д. Чего только не приходилось рисовать и писать.

Художник Даши Дамбаев, с кем мы подружились, однажды сказал:

- Доржи, мы с тобой клад для редакций, в одном лице совме-

Ц.О. Очиров

щаем рисовальщика, шрифтовика, карикатуриста, портретиста и ретушера.

Собираясь съезд писателей. Зам. ответсекретаря А.Жамбалдоржиев высказал идею - избрать писателей Бурятии как бурлаков, тянувших баржу со своими произведениями. Чтобы каждый имел портретное сходство и располагался в порядке своей значимости. Не знаю, откуда об этом стало известно писателям, звонки по телефону стали доставать редактора - почему меня поставили после него, у него только две книги и т.д. Когда я собирался отправить рисунок в типографию, меня вызывает редактор:

- Один автор сильно обижен, что его нет среди писателей, подрисуй его где-нибудь.

Мой приход в газету совпал с укрупнением, объединением, происходящим в стране. Шло создание совнархозов, объединение районов, райкомов и т.д.

Эта участь коснулась и двух наших республиканских газет. По решению бюро обкома редактором объединенной газеты был назначен Ц.О. Очиров, работавший зам. директора по науке БКНИИ, бывший секретарь обкома КПСС по идеологии. Новый редактор начал с собеседования с каждым журналистом. Произошли кадровые изменения. Пришли, т.е. вернулись, опытные журналисты. Большому коллективу двух редакций было тесно в бывшем доме купца Голдобина (сейчас там Музей города).

Умнейший человек, большой организатор, настоящий воспитатель Цырен Очирович быстро сплотил творческий коллектив, резко поднялся авторитет газеты, с редакцией стали больше считаться, а редактора ввели в члены бюро обкома.

Журналисты в большинстве своем не имели жилья. Теперь постепенно они начали справлять новоселья, редакции выделили транспорт для поездок в командировки. Редакцию газеты «Правда Бурятии» переселили на второй этаж старой типографии.

- Конечно, здание старое, но теперь не в такой тесноте, немного потерпите - все будет, построим новое здание, будете сидеть по одному, по двое. Будут и конференц-зал, и библиотека, и столовая, и еще многое другое, - говорил редактор.

После заседания бюро обкома он вводил в курс дела весь коллектив. Лично инструктировал каждого выезжающего в командировку, звонил районным руководителям, прося оказать помощь журналисту в выполнении задания редакции. Каждый работник ощущал его заботу и внимание.

Я собрался ехать в Москву поступать в полиграфический институт.

- Наверное, с деньгами у тебя туго? Поскольку ты едешь по своим делам, помочь деньгами не могу, но на билет в один конец денег тебе выделю. А ты в Москве зайти в центральные газеты, например, в «Советскую Россию» или «Известия», посмотри, как работают твои коллеги, это будет хорошей школой для тебя.

Я с удовольствием воспользовался таким советом. Все услышанное и увиденное в больших газетах я записал с подробным отчетом явился к редактору. Он срочно созвал всех слушать мой рассказ.

- Отныне каждый, кто где бывает, будет так отчитываться, и это будет нашей учебой, - сказал редактор.

Готовились к выпуску годового (1965) номера. С кучей эскизов первополосного плаката явился я к редактору и был уверен, что какой-нибудь из них обязательно понравится ему. И ошибся.

А.Д. Гармаев

- Пойми, Доржи, газета не нуждается в особом украшательстве, каждая точка, каждый штрих должны служить дополнением к содержанию газеты и нести определенный смысл...

В это время началась планерка, сидя там, я придумал плакат, который назавтра показал редактору. С этим плакатом и вышел новогодний номер. В тот же день вышел приказ о моем премировании, а на летучке редактор предложил плакат на красную доску. Через некоторое время он дал мне еще одно задание: «Сводку сдачи хлеба государству как-то надо оживить, сухие цифры мало что говорят, давай подумаем вместе, как это сделать».

После долгих раздумий мы придумали элеватор, заполняемый зерном, который я тут же воплотил в рисунок. Цырену Очировичу сильно понравилась наша находка, ему не терпелось показать это руководству республики. На бюро обкома он пошел с этим рисунком и меня захватил с собой.

- Ты будешь сидеть в приемной, если возникнут вопросы у членов бюро, я вызову тебя, - сказал он.

Наш элеватор в течение нескольких лет служил газете важную службу, особенно в соревновательных целях. Наглядность в этом деле, конечно, задевала самолюбие отстающего.

Вообще малейшая наша находка не оставалась незамеченной, не отмеченной редактором.

- Кто думает, что написал проблемную или критическую статью и этим закончилась его миссия, тот глубоко ошибается. Надо доводить до конца поднятый вопрос, контролировать и возвращаться к нему снова и снова. Молодец Александра Степановна (Коротаева), огул с восемью союзными министрами поддерживает связь по поднятым вопросам, - говорил он.

Нам, художникам двух газет, вменил в обязанность лично проверять и принимать тонкие клише в цинкографии, затем подгонять вместе с выпускными, дожидаться оттисков. Только тогда уходить домой. Сам строго придерживался принципа: доверяй, но проверяй, - не уходил, пока не просмотрит все восемь полос двух газет.

- Вам даны большие права, вы вторгаетесь в жизнь человека, поэтому надо быть предельно объективным, не просто описывать факты, а анализировать их. Мы должны помогать людям становиться лучше, ценить себя. Печатное слово - сильнейшее оружие, и надо пользоваться им умело, мнение людей многолико, учитесь прислушиваться и делать выводы по принципу - семь раз отмерь, один раз отрежь, - учил нас.

Запомнился такой случай. Молодой зам. редактора Евгений Пронин, сильно рассердившись на двух журналисток, не выполнивших его задание, пошел к редактору. Увидев разгоряченного Пронина, Цырен Очирович тихо промолвил: «У бурят есть поговорка «Эрэ хүнэй зорго эмээлтэ, хазаарта багтадаг». За точный перевод не ручаюсь, но смысл таков: «У мужчины внутри должны вместились лошадь с седлом и уддечкой». Ничего не добавив, уткнулся в работу. Пронин почувствовал себя мальчишкой: «Это мне урок на всю жизнь».

В 1970 году от сердечного приступа скончался Даши Дамбаев - художник газеты «Правда Бурятии», мой большой друг, прекрасной души человек. Меня перевели на его место...

После «Буряад үнэн» я долгие годы работал в газете «Правда Бурятии».

Доржи ГАРМАЕВ,
ветеран бурятской журналистики,
заслуженный работник культуры РФ.

85 жэлэйнгээ оёе тэмдэглэхээс байхан «Буряад үнэн» газетын редакциин коллективтээ ехэ хайн хайханиие хүсөөд, эдүүр энхэ, ажалдаа үшөө ехэ амжалтануудые туйлажа байхыень хүсэнэб, хүдөө нютагһаа газетэдэ бэшэдэг дүршэл тухай хэдэн үгэ хэлэхэ ханаатайб.

Хүдөө бэшэгшэ - нийтын ханамжа баримталдаг хүн. Тиймэнээ тэрэнэй хэлэһэн, бэшэһэн материалнууд нийтэ зонһоо хабагшатай, ажалтайнь холбоотой болоно бшуу. Иймэ холбоо барисаатай байбал, хүдөө бэшэгшэ ямаршые шүүмжэлэл зоригтойгоор хэжэ болохо юм.

АРШААНДА БОЛОНОН УУЛЗААГА

1954 оной хабар Хэрэн тосхоной больницада 20-ёод хоногто хотоёо аргалуулһан хүм. Удаань Аршаан курортдоо аргалуулааб...

...Аршаан курортдо гурба хоноод байхад, хүршэ Ахын аймагай газетын хүдэлмэрилэгшэ, дайнай ба ажалай ветеран, «Буряад үнэн» газетын хүдөө бэшэгшэ Доржо Гомбоевич Дугаров амархая ерээ хэн. Тэрэ үедэ путёвкоор 28 үдэр амардаг бэлэй. Тийгэжэ амарха зуураа Доржо Гомбоевич сүлөөтэй сагтаа карандаш барижа, буряадаар шүлэгүүдые, оньһон үгэнүүдые ходо бэшэжэ хуудаг байгаа. Таһалга соогоо хоёр буряад хүн байһан хойноо ходо буряадаар бэшэлсэжэ хөөрэлдэдэг байгаабди. Д.Г.Дугаровай бэ-

шэһэн хүдэлмэриень ходо уншажа, һонирходог ба баясадаг хэм.

Нэгэтэ Доржо Гомбоевич Ахынгаа аймагай түрүү малшад тухай «Буряад үнэндөө» статья бэшээ. Би тэрэниень абажа уншаад, хэдэн асуудалые асуужа, харюу абажа баясаһан гээшэм аргагүй бэлэй даа. Статьянь уншаад табихадам, тэрэмни карандаш барижа, хэдэн үгэ хуудаһан дээрэ бэшээд намда үгэбэ.

Уншабаб: «Ши, Бата, һүбэлгэн, хурдан ухаатай, олон мэргэжэлтэй ба фото-зураг буулган абадаг байнаш. Хүдөө бэшэгшэ болоо наа, газетэдээшые, зондошые ехэ тунатай хүн болохош».

Доржо Гомбоевич 1954 оной июль һараһаа минии багша боложо, намайе түрэл «Буряад үнэн» газетэтэй холбоо хэн. Мүнөө жэлэй июль һарада аяар 52 жэл болоо. Багшадаа ехэ баяртай ябадагби!

АХА НҮХЭР ТУХАЙ

Доржо Гомбоевич 1916 ондо Ахын Хужар хууринда түрөө хэн.

БЭШЭЭШЭ АХА НҮХЭРНИ

Хара баһаһаа мал адуудаг байгаа. Эртүүр үбнэ сабшажа, түлээнэ ябалсажа һураа. Нэгэ үгөөр хэлэхэдэ, бага һаһанһаань хүндэ ажалай амта үзэһэн хүн гээшэ. Түнхэнэй райондо колхозно һургуулида 1938 ондо долоо-найман һара һураад, түрэл колхоздоо правленийн гэшүүнээр һунгагдажа, завхозой ажал даажа абаад байтарнь, Эсэгэ ороноо хамгаалгын дайн эхилээ.

1943 оной март соо фронтдо мордоод, Смоленск шэглэлээр болоһон шанга байлдаануудта хабаадалсахадаа, мэргэн буудагша пулеметчик болоһон, дүрбэ дахин шархатаһан байна. Хүндэ контузи абанһанһа боложо, шэхэ хатуу, дуугаржа шадахаяа болиһонийн ехэ

хайратай. 1948 ондо хүндөөр шархатажа, албанһаа табигдаһан байна...

Дайнай инвалид түрэл нютагһаа бусажа ерээд, нэгшые үдэр миин хуугагүй гэхэдэ, буруу болохогүй. Библиотекареэр хэдэн жэл хүдэлһэнэй һүүлээр, аймагайнгаа типографидэ үзэг холбогшоор хүдэлдэг болоо. Ородооршые, буряадааршые Д.Г.Дугаров тэгшэ һайнаар хэлэдэг байгаа, мүн бэшэжшые. Удаан болонгүй тэрэ ажалдаа ехэ дүй дүршэлтэй болоһон байна. 1949 онһоо Доржо Гомбоевич фото-зураг буулгагша шадабаритай боложо, районийнгоо газетэдэ, мүн «Буряад үнэн», «Правда Бурятии» һонинуудаар гаргадаг байгаа.

«Ажалаар олдоһон жаргал» гэжэ 1978 ондо гараһан ном соогоо «Коммунизм» колхозой ажалшад, орденгон, һаһатайшые, залуушые зон тухай бэшээ.

1965-1967 онуудта Д.Г.Дугаровай фото-зураг Москвада болоһон уран хайханай бүхэроссин харалгануудта та-

бигдажа, 1965 ондо «Сайн байна, энэ биб» гэнэн зурагай түлөө хоёрдохи шатын дипломоор, 1966 ондо «Гүрөөһэн», «Ахын гол» гэнэн зурагуудай түлөө нэгэдхи шатын дипломоор шагнагдаа хэн.

Эсэгэ ороноо хамгаалгын Агуухэ дайнай I, II шатын орденуудаар болон арбаад дайшалхы медальнуудаар тэрэ шагнагданхай.

«Буряад орон-76» гэнэн фото-выставкэдэ лауреадай нэрэ зэргэдэ хүртэжэ, мүн эрхим хүдөө бэшэгшэ гэжэ тодороод, В.И.Ленинэй түрөөһөр 100 жэлэй ойн, бусадшые хэмжээ ябуулгануудтай дашарамдуулан, «Буряад үнэн» газетын полиграфийн управленийн, районий эмхи зургануудай Хүндээлэй грамотануудаар шагнагданхай байха. Жэшэнь, «Үнэнэй» конкурснуудта хоёр дахин шангуудта хүртэһэн намтартай.

Б.БИРБАЕВ,
ахалагша багша,
СССР-эй, РСФСР-эй
арадай гэгээрэлэй отличник,
Буряад Республикын
һургуулийн габыята багша.

Байгал-Худариды наалишанаар бүхы наһаараа ажаллаһан 5 үхибүүдтэй, 16 аша эзэнэртэй, 10 гушанартай **ДАНЬШАЕВА Ольга Ивановна** 85 наһанайнь ойгоор халуун зүрхэнһөө амаршалаһаб.

Халюутанай басаган Анькоо
(бүлын нэрэ)

Хурьһэтэ дэлхэйдэ мундэлһөөр
Ян табудахи жэлын

Ябриин 30-аар гүйсэхэн.

Алтан шэнги арюун сэдхэлтэй,

Мүнгэлиг сагаан гэрэл ханаатай,

Мүнгэйжэ, жаргажа ажаһуунат.

Мүнөөнэй зондо юрөөлөө

Хүртөөжэ,

Мүнхын орьёлһоо мүнэгтэн

Мэгэрэл ухаа түрүүлжэ

байхатнай болтогой!

Светлана МАХАЧКЕЕВА.

Мүнхэ сагаан
Хүшэгээртэй,
Мүнгэн шүүдгээртэй

Умхэйтэй,
Тайлгаяа тахидар

Тайлгата Ямааганатай
Хурамхаанай аймагай

Улонхаан нютагта ажаһуудаг
Жаргал Цыбикович ба Сэсэг

Ухиновна БАЛСАНОВТАНАЙ
гэр бүлэ энэ намарай намдуу

үдэрнүүдтэ 50 наһанайнгаа
алтан оёе тэмдэглэжэ байна.

Жаргал Цыбикович бэрхэ
барилгашан, Сэсэг Ухиновна

30 жэлэй хугасаа соо Улон-
хаанай администрациин ахамад

бухгалтераар хүдэлнэ.
Энэ гэр бүлэмнай аха

дүүнэрээ, олон нүхэдөө үнэнхэ
зүрхэнһөө хүндэлжэ, эдеэнэй

дээжээр угтадаг, сэсэн бо-
долтой үгэнүүдээрээ сэдхэ-

лынь заһажа табидаг.
Наранай түрүүшын

Элшэгдэл
Найдамтай бүлэ боложо

тогороом.
Гурбан үри хүүгэдые

үгдхэжэ,
Үргэн харгыдань гаргаат.

Сэдхэлэй хайхан хүсэлөөр
Сэсэг тарижа шадаат.

Хурьһэтэ энэ дэлхэйдэ
Хүн түрэхэн нэрээ
Хабатай найнаар абажа,
Хамарта хүндэтэй

Болоһонта.
Нашан хонгор наһанһаа

Нарантай урилгаан,
ажалдаа шармайһаар

50 үндэр дабаанай оройдо
Таанагнай хүржэ

ерэбэт гаа.
Саашанхи харгы

замуугтнай
Сарюун байхань болтогой.

Үри хүүгэдээрэе баясажа,
Улаан нарые үшөөл

50 жэл угтахатнай
болтогой!

Дамдин ба Дарима
ЖИГЖИТОВТЭН.

Урга-Агын хургуулида
хүгэлхэн,
Хэлэн ажалайнь хубита ехэ лэ.

Завуч ябахадгаа,
Забнаргүй оролдоо лэ.

Химийн ургомто
Сэхэ хурагшадай урга

Сернэ, сояна кислотае
Сээрлэнгүй ишэ тишэнь

хуйман,
Сэбэр реакцинуудые харуулдаг

хэн.
Партийна эмхидхэлэй

хүтэлбэрлэгшэ
Болзор сагаа алдангүй,

Лекци болон докладуудые
Ойлгосотойгоор хөөрэдэг хэн.

Хэгдэн жэл Урга-Агынгаа
концерт хүтэлхэн,

Хонгёо тааруу хоолойтой
Хэмгүй бэрхэ конференсье

юм лэ.
Олон шэглэлтэй юм,

Оногүй бэрхэ
Журналистсье,

Кинематографсье юм лэ.
Сүлөөгүй халирдаг

Супербабушка юм.
Кодакто дүрэ буулгахадаа,

Дүйтэй бэрхэ фотограф лэ.
Агын, Үгын газетэнүүдтэ

Олигой һонин
Олон статьянуудые бэшээл

гаа.
Урга-Ага.

Саагуур богдолтой,
Холын харасатай,

Булай гоёор видигтэ
Буряадташье, Монголдошье

Бүхы Алтарганын наадые
Буулажа зондо харуулаал гаа.

Наһатай маанадые угаридажа,
Нааган зугаада суглуулжа,

Кассетэ болгон буулгаа хэн.
Элдэб янзын мурьсөөнүүдтэ

Эгдэбхитэй хайнаар
хабаадалсажа,

Ээлжээтэ призгэ
хүртэлсүүлэдэг лэ.

Далаа хүржэ,
Дангигар дангина болоом!

Най хүржэ
Намжар бабушка болохот!

Ерэ хүржэ,
Ебхэгэр хүгшэн гүүлэхэт!

Зуу хүржэ,
Зүрьсэе гүйжэ ябаха

болтогойт!
Үрелни болтогой, ум маани

багмай хум!
Гамгүй ажалша

Галина Гомбоевна!
Энэл шэгээрэ

Энхэ элүүрхэн,
Урма хүжюүтэй

Ута наһа наһалым гаа!
Амаршалагша Цыпелма

Цыбеневна ГОМБОЕВА.

XVII ЖАРНАЙ ГАЛ УЛААН НОХОЙ ЖЭЛ

УБЭЛЭЙ ЭХИН ШАРАГШАН ГАХАЙ НАРА

Бүрэд лүтэ	7	8	9	10	11	12	13
Европын лүтэ	27	28	29	30	1	2	3
Гараг Нэрэ Үдэр	Дабба Лара понед.	Мягмар Марс Вторник	Лягба Меркури среда	Пүрдэ Юпитер четверг	Баасан Солдон пятница	Бимба Сатурн суббота	Нима Наран Воскр.
Үнгэ Үдэр	сагаан Бишэн	сагаагшан Тахья	хара Нохой	харагшан Гахай	хүхэ Хулгана	хүхэгшэн Үхэр	улаан Бар
Мэнгэ	8 сагаан	7 улаан	6 сагаан	5 шара	4 ногоон	3 хүхэ	2 хара
Лүүдал	уһан	уула	модон	хиш	гал	шорой	түмэр

Гарагай 2-го шэнын 7
(ноябриин 27).

Сагаан Бишэн, 8 сагаан мэнгын,
уһанда хуудалтай үдэр.

Хутагын хурса үдэр.
Бурханда мүргэхэ, бурхан,

үндэр сахюуса, тэнгэри, лусууд
тахиха, бурханда сан табиha,

амгалан байдалай түлөө, мүн ута
наһанай ном уншуулха, бэри

буулгаха, Аюушын нахил хүр-
тэхэ, хубсаһа оёхо, гэр байра

бодхоохо, ада шүдхэр дараха мэ-
тын үйлэнүүдтэ хайн.

Гэбшье ехэ уһа гаталха,
загаһа бариха, хүншүү гаргаха,

эритэ мэсэ хурсадхаха мэтын
үйлэнүүд хорюултай.

Хүнэй үһэ абаа хаа, хэрүүл
шууян болохо.

Гарагай 3-да шэнын 8
(ноябриин 28).

Сагаагшан Тахья, 9 улаан
мэнгын, хада уулада хуудалтай

үдэр.
Бурханда мүргэхэ, бурхан,

сахюуса тахиха, лүн абаха,
бисалгал үйлэдэхэ, даллага абаха,

дасан (дуган), мүргэл шүтээнэй
бусад зүйлнүүдые бодхоохо, эм,

аршаан найруулха, хараал дараха,
гал мандал хэхэ, ада шүдхэр

номгодохо мэтын үйлэнүүдтэ
хайн.

Замда гараха, хубсаһа эсхэхэ,
аянда мордохо мэтын үйлэнүүдые

ябуулга эмхидхэхэ, барилга эр-
хилхэ, худалдаа наймаа хэхэ

мэтын үйлэнүүдтэ хайн.
Гэхэ зуура юумэ бузарлаха,

хүнине шоо үзэхэ, модо отолхо
мэтын үйлэнүүд тон хорюултай

гэнэ.
Энэ үдэр хүнэй үһэ абаа хаа,

үбшэн хүрэхэ.
Гарагай 5-да шэнын 10

(ноябриин 30). Бадма-Самбаавын
Үдэр.

Харагшан Гахай, 5 шара
мэнгын, хиидэ хуудалтай үдэр.

Модон хохи тэмдэгтэй, тон муу
үдэр байна.

Иимэ үдэр ямар нэгэ хайн үйлэ
эхилхэ хэрэггүй, олонхи ушар-

та муу хойшололтой байдаг.
Онсолбол, бэри буулгаа хаа, үри

бэегүй байха; наһа утадхалба, ута
болохогүй; үрэнэ сээсэг тарибал,

юуншье ургахагүй; мал адууна
абаа хаа, тэдэнэ үдэжэ, зөөри

болохогүй; нэрэ солодо хүртэлэн
хүн тэрэнэйнгэ үрэдэ хүрэхэ-

гүй; гэр балгааһа барибал, удангүй
түймэрэй «хүнэһэн» болохо.

Тиймэһээ модон хохи үдэр, алибаа
хайн үйлэ эмхидхэнгүй, имагтал,

тарни маани уншажа үдэрөө
барабал, дээрэ гэнэ.

Хүнэй үһэ абахы
хойшолуулаа хаа, гээрэ.

Гарагай 6-да шэнын 11
(декабриин 1).

Хүхэ Хулгана, 4 ногоон мэнгын,
галда хуудалтай үдэр.

Гарагай 7-до шэнын 12
(декабриин 2).

Хүхэгшэн Үхэр, 3 хүхэ мэнгын,
шоройдо хуудалтай үдэр.

Дасан (дуган), мүргэл шүтээнэй
бусад зүйлнүүдые бодхоохо,

номнол хэхэ, бурхадта үргэл
үргэжэ, ехээр тарни маани үгэлжэ,

буян үйлэдэхэ, тараг бэрхэхэ, айраг
халааха, үхэр, мори худалдаха,

даллага абаха, хубсаһа эсхэхэ, эм
найруулха, эм залаха, түмэрөөр

дарха эрхилхэ, тангаригаа
болуулха, эльбэ дараха, уһан

балин («чавдор»), лусуудай балин
«клюдор» гараха мэтын үйлэ-

нүүдтэ хайн.
Гэбшье хээрэ нүхэ малтаха,

абаһанаа бусааха, модо сабшаха,
гэрэй хуури табиha мэтын

үйлэнүүдые тэбшэхээр.
Хүнэй үһэ абаа хаа, үбшэн

хүрэхэ.
Гарагай 1-дэ хуушанай 13

(декабриин 3).
Улаан Бар, 2 хара мэнгын,

түмэртэ хуудалтай үдэр.
Тэрсүүд тэмдэгтэй, тон муу

үдэр гэжэ хэлэгдэнэ.
Иимэ үдэр алибаа хайн үйлэ

үүсхэжэ болохогүй, тон муу
хойшололтой байха гэнэ.

Тэрсүүд тэмдэгтэй ямаршье
хайн үйлэ хэрэг эрхилжэ боло-

хогүй. Илангаяа шэнэ барилга
эхилжэ гү, али барижа болохогүй;

«Юнэн тугай нүлдэ» гэнэн конкурсо

«ЗУРХАЙ СУДЛАЛ МИНИИ АЖАБАЙДАЛДА»

ХУУШАНАЙ НҮЗЭГ
Далайнгаа шадар ажаһуу-

яаашад, Баргажанай харгыгаар
яаашад, бүхы дэлхэйн олон

гэгшын айлшад ба эрьезэнь
тойроод амараашад нэгэтэ

Байгалье харабал, мартадаггүй,
һүнийн зүүдэн, үдэрэй зугаа

боложо, наһан соогоо нагиннаар
үргэжэ ябадаг юм.

САГААН ЗЭДЭЭ ҮРГЭН
ХАНДАЛГА

Дэлхэйн баялг Байгалдаа
Дабшан зориглон хүржэ,

Далайнгаа зөөлөнөөр угтахад,
Дохин мүргэн дүтэлжэ,

Уһаниинь ульгамаар урдахад,
Долгинуудынь дахаралдан

эльбэхэдэ,
Далайһаа зүбшөөл гуйжа,

Далайһаа этигэл найдал эридэг
гэдэг.

Баян сагаан байгааһин шэмэг
Байгал далайн омоли загаһад

Бисалжа исалжа олон болог,
Баран дуратайшуудад

хүртээстэй байг,
Улад зомнай урматэй ябаг,

Олон зомнай омогтой
ажалажа,

Олзо ехэтэй урагшаа
добтолжо,

Орохо жэлнүүдтэ зоригтой
ябаг гэдэг.

Бүхы дэлхэйн арадуудые
Байгааһина нагинг ниюусань

Баясуулжа, һонирхуулан
гайхуулжа,

Захагүй үргэн, гүнзэгы
алдарта далай

«МОНГОЛОО ЭДЕЭЛХЭ»
ГЭДЭГ

Байгал-Хударин айл
тииргэнүүдтэ жэлһээ жэлдэ

олонитын тайлган, обоо мүр-
гэлһөө ондоо бүлэ бүлөөрөө

һүзэг этигэн түрүүлжэ, тэрэнээ
бууруулангүй, намарай сагта

монгол бурхануудгаа хандажа,
ажабайдалаа, адаһа малаа хайн,

үдэсэтэй байхын түлөө аилай
бөө (родовой шаман) «Монголоо

эдеэлхэ» гэжэ мүргэл бүтээдэг.
Энэнь Алайрта «Хүрээдэ орохо»

гэдэг. Тийхэдэ эдеэнэй дээжэ:
хөөрүүлхэн һүн, шара тоһон,

архи, загаһанай (омолин,
хадарин) һүүл, үгы һаа, ялаа-

гана гэхэ мэтэ хэрэгтэй. Бөө хото
хорёодоо, хүрээдэе орожо:

Хада дээрэхи хангалууд,
Модон дээрэхи монголнууд,

Энэ дайдаа эзэлээшэд,
Хада газараа хараашад, - гэжэ

онсолон хаңдаад эхилнэ.
Элбэг дэлбэг эдеэтэй

Эхэ эсгын захяае дүүргэн,
Үхэр малаа

Өөхөөр таргалхын түлөө,
Адуу малаа

Арьбин, далан ургуулхын
түлөө,

Үсөөн бэшэ, олон,
Үгытэй бэшэ, баян

Монгол туургата зоной заншал
Монголоо эдеэлхэ ёһо

гэлэйбди.
Ара талаараа бэлшэжэ,

Арьбинтай, далантай
үбэлжэжэ,

Бозомнай үдхэн боложо,
Бүхы малнай хайн ондо орог!

гээд, үргэнэ.
Буряад-монголшууд нягта

холбоотой,
Бэлиг шадабариншье нэгэ

удхатай,
Э

Выставка

УРАН ЗУРААШАНАЙ ҮЗЭСХЭЛЭН

Россин Федерациин Уран зураашадай академин бодото гэшүүн, Россин арадай уран зурааша, уласхоорондын мурьсөөнүүдэй лауреат, ЮНЕСКО-гой уласхоорондын Уран зураашадай федерациин, мүн Россин Уран зураашадай зохёохы холбооны президент Эдуард Николаевич Дробицкийн гайхамшагта бүтээлнүүд Ц. Сампиловой нэрэмжэтэ музей соо дэлгээгдэбэ.

Уран гартан дүрбэн тээшээ тэгшэ бэрхэ - уран зураг, скульптура, архитектура, графика гэлэн шэглэлээр туйлалтануудайн урда арад зон доро дохидог. Уран бүтээлнүүдын бүхы дэлхэйн шэмэг болонхой бшуу. Илангаяа плакадуудын тон суутай. Зүблэлтэ засагай үедэ түрүү бодолтой уран зураашанай бүтээлнүүд хорюудда абтаатай байгаа. Бэлигтэйшүүдэй «амилха агааргүй» - гүрэнэй захилаар хүдэлхэ баатай ушар Эдуард Дробицкийн оройдоо ойлгодоггүй бэлэй. Тиимэһээ анха түрүүн хари гүрэнүүдтэ бүтээлнүүдын бодото ёһоор сэгнэгдээ, уласхоорондын хэмжээнэй янза бүрийн шагналнуудта хүртөө.

Соёл, урлал шэнжэлэгшэдэй хэлэхээр, зохёолнуудын тон уранаар бүтээгдэнхэй, хүнэй дотоодо сэдхэлэй байдал тон зүбөөр мэдэржэ, харагша бүхэнэй ухаан бодол гүйлгэхөөр зураатай. Зураг бүхэнийн ямаршэб далда удхатай, хараһаар лэ юун тухайб гэжэ хэлэхын аргагүй - хүн бүхэн ондо ондоогоор ойлгохоор.

«Бүтээл бүхэнийн хурса бодол шэнгээһэн, зохёохы шадабарин хизааргүй ехэ», - гээд Буряадай арадай уран зурааша В.П. Уризенко хэлэнэ.

Үнэхөөрөөшье, ухаан бодолой болоод уран гарай эди шэди гэршэлхэн элитэ зураашанай үзэсхэлэн Буряадай түүхэдэ орохо аабза. Иймэ түрүү үзэл бодолтой уран зураашанай танилсаха арга республикнай зондо ходо туагдадаггүй бшуу.

Сарюуна ЭРДЫНЕЕВА. Авторай фото-зураг.

Уран зураашан Буряадаг урид нэгэ дахин - 2004 ондо ерэнэн. Энэ удаа үзэсхэлэн нээлгын ёһололдо Эдуард Николаевич байжа шадаагүйшье наа, түгэсхэлэй ёһололдо заатагүй ерэхэб гээд найдүүлһан байна.

Конференци

Буряадай болон Хитадай Үбэр Монголой эвенкнүүдэй ёһо заншал ба мүнөө үеын ажабайдал тухай хэлсэгдэнэн уласхоорондын конференци Хитадай Нантунь хотодо үнгэрбэ.

ХОЛЫН НҮХЭДЭЙ ХАРИЛСААН

Хитадай газар дэбисхэртэ хэдэн зуун жэлэй туршада эвенк, буряад, монгол, дагуур яһатан эбтэй зетэй ажаһууна. Нүүлэй үедэ Хитадай эвенкнүүд Буряад орондо, Амарай, Яхадтай тала дайдаар ажаһуудаг түрэл арадтаяа холбоо тогтоожо, хани харил-саатай болонхой.

руулжа, олониие баясуулаа. Загдаринай дунда хургуулийн 6-дахи классай хурагша Дима Баранов, суута Ермил Барановай аша хүбүүн, хүгшэн абынгаа бүтээһэн хүгжэмэй инструментнүүдээрэ наадажа, дуунуудые гүйсэдэ Харашаг эдир артистые дуунаар угтаа даа.

Эвенкийскэ хушуунай үндэр наһатайшуултай, сэхээтэнтэй конференцидэ хабаадагшад уулзажа, һонирхолтой хөөрэлдөө үнгэрэгбэ. Тэдэнэй олонхид хүршэ гүрэндэ ажаһуудаг түрэл түтмөө олохо, уулзаха найдалтай.

Хоёр гүрэнэй эвенк яһатанай түлөөлэгшэд түрэл арадайнгаа хубсаһа хунарай выставкэ эмхидхээ, харалганшые болоо. Тэрэ олоной һонирхол татаа гэжэ тэмдэглэлтэй. Эвенкийскэ хушуунай ажаһуугшад «Катюша», Виктор Гончиковой «Гиргие» («Нүхэртөө») гэлэн дуунуудые дуулажа, айлшадаа гайхуулаа.

Хайлар, Нантунь хотонуудта эвенк хэлэ хургуулида шудалдаг үгышые наа, конференцидэ сугларһан эвенкнүүд түрэл хэлэн дээрэ хоорондоо хөөрэлдэжэ, сэдхэл ханаагаа тэгшэлээ.

Конференциин түгэсхэлдэ иимэрхүү уулзалганууд саашадаа үргэлжэлүүлэгдэхэ гэжэ хоёр талын түлөөлэгшэд харилсаагаа тогтоогоо.

Буряад ороной түлөөлэгшэд Дамба Занданов Лидия Галсанова хоёр улгым буряад дуунуудаа бэлэглээ. Улаан-Үдын соёлой болон искусствын училищин «Гулувун» бүлэг хатар наада хари-саатай болонхой.

Ешигма ЦЫБЕНОВА. Зураг дээрэ: эвенк арадай хубсаһанай выставкэнэ.

«Ахын Агууехэ Шарлай» гэлэн конкурсно

ШАРЛАЙ ШАГЛАЙ хоёр

Хоридохи зуун жэлнүүдэй эхин багаар болоһон ушар гээ: хадын аймагуудай хоорондын харилсаан ехэнхидээ эмээл морёор, үбэлдөө үһанай голоор мүлхэн дээгүүр шаргаар тээбэрлэн хэгдэдэг байгаа.

- Энэ нихэдээ яажа байна гэшэбта, - гэжэ асуухада, - Харгыда ябахандаа, бүхы бэемни халуугаар бусалдаг ха юм, - гэжэ яаралгүйхэнөөр дуугараад, үшөө нилээн үни мүлхэтэй соолгонһоо халажа ядан байһан гэхэ.

гэжэ дуугаран сасуутайгаа тэрэ ехэ буха улаан гол руу бухажа ороһон юм. Мэдээгэе табиһан сагтаа түрүүтэй хэдэн хүбүүд гансата тэрэниие абарха гэбөшье, нилээн хаатажа, арай шамай хүл гарһаань татажа гаргахадань, Шаглаймнай заашье галда дайрагдаагүй, хубсаһан хунарыншые бүрин бүтэн зандаа байгаа бшуу. Ушарын гэхэдэ, тэрэний хубсаһанын юрын бэшэ, харин мүнөөхи Шарлай таабайһаа дамжаһан бэлэг - асбестээр нэхэгдэнэн бүд бараан байһан гэхэ.

Шарлайн хүршэ Шаглай гэдэг залуу хүбүүн нэгэтэ зунай үеэр - морин һарын эхээр хэгдэдэг «Эб модоной» найрта ерэлсээд байба. Тиин баян найрай нээгдэхэдэ, түүдэгтэ дүтэлжэ ерэнэн бээрээ: «Хаан Чингис Баабаймни, хамһабари туһань хаанбиш», -

Ш.БАЙМИНОВ.

ТРЕЗВЕЙ! № 5

Я освобождаю от алкоголизма без кодирования, гипноза и лекарств по специальному методу. Сначала 12 ежедневных, вечерних занятий, к 5 занятию пропадает тяга к алкоголю, к 10 возникает особое состояние сознания - осознанная трезвость, у всех без исключения. Если закрепить этот результат шестью месяцами заочной, самостоятельной работы, доступной любому, то все люди живут, естественно, трезво всю жизнь, за редчайшим исключением меньше 1(одного!) процента. Этой статистике скоро будет 20 лет. Поэтому я могу по договору гарантировать результат полным возвратом всех денег, если кто-то сможет «напиться» к концу 6 месяца при полном исполнении метода. Если в течение 10 лет кто-то «сорвется», обещую по договору заново провести для вас курс бесплатно.

Стоимость всего курса (12 занятий и 6 месяцев работы) - 4000 рублей. Дополнительная группа набирается 4 декабря по предварительной записи и по предварительной оплате. Следующая - в феврале 2007 г. Это делается для предупреждения «перегрузки» группы и для вашей уверенности, что вы точно сможете попасть в группу на желаемое число.

Тел.: 45-19-40, 64-50-34. Доктор НИКОЛАЙ КИМОВИЧ БАДУЕВ. Св-во 304032606400078 МРИ МНС №2 по РБ от 04.03.04г.

Вусович и К тел.: 211495; 214095; разработка и производство рекламы

ПЕЧАТИ И ШТАМПЫ ЛАЗЕРНАЯ ГРАВИРОВКА

плакаты полиграфические и широкоформатные; визитки, бланки, буклеты и проспекты; футболки вымпала и флаги; таблички, стенды и вывески, как плоские, так и объемные, в том числе световые; штендеры и аншлаги; гравированные ручки, стаканы, номерки и бейджи; товарные марки, логотипы и эмблемы ...

Тобольская, 2-комнатная н/бл., 1/2, 40,5 кв. м., 370 000 руб. без посредников. Срочно.

Тел.: 422845 Сот.: 89148449952.

Требуются сотрудники в офисе. Возраст от 20-50 лет.

Возможно открытие филиалов в районах республики.

Тел.: 89148407577.

Эмхидхэн байгуулагшад - Буряад Республикын Президент, Арадай Хурал болон Правительство

Генеральна директор - ахамад редактор А.А.АНГАРХАЕВ. Редактор Г.Х.ДАШЕЕВА. РЕДАКЦИОННО КОЛЛЕГИ: И.М.ЕГОРОВ, С.Г.ЕФИМОВ, И.Б.ДАГБАЕВ, В.Б.ПРОКОПЬЕВ, М.В.КАЛАШНИКОВ (Буряад Республикын Правительствэ), Ф.П.БОТОНОВА, Ц.Э.ДОРЖИЕВ (Буряад Республикын Арадай Хурал), Т.В.САМБЯЛОВА (генеральна директорэй 1-дэхи орлогшо), Д.Б.ГУРОДАРМАЕВА (редакторай орлогшо), Т.Б.ГЫРГЕНОВА (харюусагата секретарь), В.Г.ГОМБОЕВА, Н.Д.БАДМАРИНЧИНОВ, Б.В.БАЛДАНОВ, А.А.ФАДЕЕВА, В.Д.ДАМДИНОВА.

Манай адрес: 670000, Улаан-Үдэ хото, Каланцаришвилиин үйлэс, 23, Хэблэлэй байшан "Буряад үнэн". E-mail: unen@mail.ru

Газетэ хэблэлэй 6 хуудан хэмжээтэй. Индекс 73877. Хамтын хэлэг - 32800. Хэблэлдэ тушаагдаһан саг - 17.00.

"Республиканска типографи" гэлэн ОАО-до бэлэн диапозитивүүдхээ газетэ 6010 хэһэгээр хэблэгдээ. Директорэйнь телефон: 21-40-45. Б-0165-дахн номертойгоор бүрихэлдэ абтанхай.

Хэблэлэй байшанай телефонууд: генеральна директорэй-ахамад редакторай - 21-50-96, приёмнын - 21-54-54 (факс), ген. директорэй 1-дэхи орлогшо - ахамад редакторай орлогшын - 21-68-08, ахамад редакторай орлогшонорой - 21-64-36, 21-33-61, секретариатай - 21-60-21; таһагууд: экономикын болон политикын - 21-63-86; соёлой болон түүхын - 21-54-93; «Морин хуур», «Вершинь» журналуудай редакци - 21-55-97; залуушуулай, оюутадай ажабайдалай болон олонийтын хүдэлмэрин, «Одон» журналай редакци - 21-54-93; мэдээсэлэй - 21-67-81, спортын - 21-54-93, рекламн - 21-62-62, коммерческэ ажалай - 21-55-97, компьютерна түбэй - 21-66-76, бухгалтерин - 21-23-67.

Редакцида ороһон материалнууд шүүмжэлэгдээтгүй, мүн авторнуудтань бусаагдадаггүй.

Тоонуудай, бодото баримтануудай, хүнэй, нютагай нэрэнүүдэй бэшэглэе хазгайрууһан ушарта авторнуудын харюусагатай. Редакциин һанамжа авторайхитай адли бэшэ байжа магад.